

ŽIVOT

KULTÚRNO-SPOLOČENSKÝ ČASOPIS * DECEMBER * GRUDZIEŃ * 1998 * Č. 12 (487) * CENA 1.50 ZŁ

*PRIJEMNÉ
A POKOJNÉ
VIANOČNÉ SVIATKY
ŽELA*

*REDAKCIJA
A ÚV SSP*

V novobelianskej základnej škole sa 22. novembra t.r. konala jubilejná porada dopisovateľov a spolupracovníkov Života a aktív Spolku Slovákov v Poľsku. Pred začatím porady sa jej účastníci zhromaždili na slovenskej sv. omši v miestnom kostole sv. Kataríny, odkiaľ je nás záber. Podrobnejšie o porade píšeme na str. 16 - 17. Foto: P. Kollárik

V ČÍSLE:

Z predvianočných zvykov	2
Novinky z Vyšných Lápš	3
Oživit oravské klubovne	4
Zlatí jubilanti	5
Šťastné manželstvo	6
V zberni mlieka	8
Z činnosti Spolku sv. Vojtecha na Orave	9
Zamagurský majster slovenského ornamentu	10
Na streche republiky	11
Rok 1938	12-13
Slovenská sv. omša v Krakove	14
Lepšie poznat suseda	14
Nová slovenská vláda	15
Porada Života '98	16-17
Poviedky na volnú chvíľu	18-19
Čitatelia - redakcia	20-22
Poľnohospodárstvo	23
Mladým - mladším - najmladším	24-25
Šport a hudba	26
Móda	27
Naša poradňa	28-29
Psychozábava - humor	30-31
Stáva sa.....	32

ŽIVOT

MIESIĘCZNIK SPOŁECZNO-KULTURALNY

Adres redakcji:

31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7/7
tel. 633-36-88

Wydawca:

TOWARZYSTWO SŁOWAKÓW W POLSCE
ZARZĄD GŁÓWNY

SPOŁOK SLOVÁKOV V POLSKU
ÚSTREDNÝ VÝBOR
31-150 KRAKÓW, ul. św. Filipa 7
tel.: 632-66-04, 633-09-41
tel./fax: 634-11-27

Czasopismo zostało wydane
przy pomocy finansowej
Ministerstwa Kultury i Sztuki

Redaktor naczelny:

JÁN ŠPERNOGA

Zespół:

Peter Kollárik, Ján Bryja

Społeczne kolegium doradcze:

Augustín Andrašák, Žofia Bogačíková,
František Harkabuz, Žofia Chalupková,
Bronislav Knapčík, Lýdia Mšalová,
Anton Pivočarík

Skład:

Redakcja Život

Łamanie i druk:

Drukarnia TSP
31-150 Kraków, ul. św. Filipa 7

Warunki prenumeraty:

Prenumeratę na kraj i za granicę przyjmuje
Zarząd Główny w Krakowie w terminach:

do 30 listopada na I kwartał,
I półrocze oraz cały rok następny;
do 15 czerwca na II półrocze
roku bieżącego lub bezpośrednio
wpłatą na konto: BDK w Lublinie

II/O Kraków 10701193-2017-2221-0100

Prenumeratę czasopisma można zacząć
w każdej chwili.

Cena prenumeraty dla kół i oddziałów Towarzystwa:

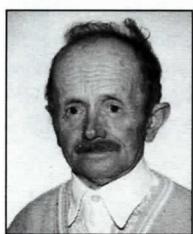
1 miesiąc - 1,50 zł
półroczenie - 9 zł
rocznie - 18 zł

Cena prenumeraty zagranicznej
jest wyższa o 100%.

Do ceny prenumeraty indywidualnej
dolicza się koszty wysyłki.

Nie zamówionych tekstów, rysunków
i fotografii redakcja nie zwraca i zastrzega
sobie prawo skrótów oraz zmian
tytułów nadesłanych tekstów.

KRAJANIA O ŽIVOTE

**JÁN
ŠVIENTEK**
z Pekelníka

V tom období, keď sa malo ukázať prvé číslo Života, t.j. v roku 1958, som bol členom nášho urbáru. Spomínam to preto, lebo s predsedom urbáru sme sa už predtým dohodli, že predplatné za prvé Životy zaplatíme z urbárskej peňazí. Tak sa aj stalo! Krátko potom, keď v lete 1958 nás poštár Ján Kotlarcík priniesol do obce prvý balík so Životmi, a bolo ich okolo 200 kusov, zaplatili sme za ne hned'. Takú sme mali radost', že to dnes len ľažko vyslovíť. Poznamenajme, že predsedom miestnej skupiny bol vtedy u nás Ján Ďubek, ja som bol tajomníkom MS SSP a predsedom urbáru bol Alojz Ziober. Hovorím o tom preto, že v roku 1960 sme sa na schôdzki urbáru dohodli, že 50 biednejších krajanom predplatíme Život. Tak sa aj stalo! Ďalšie štyri roky dostávali teda časopis zdarma! Zmenil sa však predsedom urbáru a odvtedy, už vyše 30 rokov sa nám podobnú myšlienku nedarí presadiť.

Neskôr, keď pošta odmietla roznášať Životy predplatiteľom, zriadovali sme si to sami. Pripravili sme dve listiny s menami predplatiteľov, z toho jednu sme zasielali na adresu Života do Varšavy a druhá bola pre nás, podľa ktorej bol Život doručovaný odoberateľom.

Musím tiež dodať, že vtedy si Život predplácali nielen naši krajania, ale aj ďalší občania, ved' každý bol zvedavý na to, čo sa v ňom píše. V posledných rokoch Životy roznášam ja. Neraz mi to sice robí starosti, ale našťastie mám bicykel, a tak pomerne rýchlo časopisy poroznášam po celej obci. V súčasnosti máme okolo 50 predplatiteľov. Bolo by ich iste oveľa viacej, keby napr. viacaj osôb chodilo zbierať predplatné, no a potom aj roznášali časopis. Postupné znižovanie počtu predplatiteľov, k čomu dochádzalo najmä v posledných deťaťročiach, bolo spôsobené o.i. tým, že vzrástal počet miešaných, slovensko-poľských manželstiev, v našej základnej škole sa prestala vyučovať slovenčina a ubúdalo mladým čitateľov. Ja odoberám Život od samého začiatku, teda som mu verný už 40 rokov. Som presvedčený, že pomáha našej menšine udržať si národné povedomie. Dodatočných predplatiteľov sa mi podarilo získať napríklad vtedy, keď začal vychádzať v menšom formáte a pribudli v ňom farebné fotografie.

V mene našich krajanov k štyridsiatiemu výročiu želám nášmu jubilantovi najmä stálu

oblubu u čitateľov a redakciu veľa úspechov v ďalšej práci. Priali by sme si, aby sa Život k jeho 50. výročiu stal dvojtýždeníkom.

MÁRIA ŠOLTÝSOVÁ z Lapšanky

Na začiatky Života a jeho prvé čísla sa pamäťam veľmi dobre, lebo môj otec - Pavol Ziemba - bol vtedy predsedom Miestnej skupiny SSP v Lapšanke. On aj roznášal prvé Životy po dedine a zbieral predplatné. Otec mal preto nemalý vplyv na popularizáciu tohto časopisu v Lapšanke. Musím povedať, že spočiatku nebolo u nás veľa odoberateľov, ved', ako to už na dedine býva, roboty je vždy veľ'a a čas na čítanie málo. Navyše v tých časoch bolo u nás hodne starých ľudí, ktorí, nevedeli ani čítať. Preto na začiatku neboli o Život príliš veľký zaujem. A tak otec v snahe bližšie predstaviť Život, prinášal domov viačej exemplárov, ktoré potom zadarmo rozdával ľuďom po dedine. Neraz chodil po domoch a povzbudzoval ľudí do čítania Života. Na výsledok nebolo treba čakať dlho. Ked' sa ľudia oboznámili so Životom, zapáčil sa im a začali si ho predplácať. A tak nečudo, že oneľhod mal otec s roznáškou dosť roboty, ved' Život okrem dvoch ďa troch domov odoberala celá dedina. Treba povedať, že vysoký počet predplatiteľov Života nám ostal v dedine dodnes.

Spomínam si aj na obsah prvých čísel Života. Ved' sme ho doma vždy číitali všetci od prvej do poslednej strany. Bol pre nás a je aj podnes blízky, lebo písal o Spiši, o živote krajanov, ba mal aj stránky vyhradené pre deti, ktoré sme my, vtedy ešte školáci, mali najradšej. Ešte vždy si pamäťam jednu básničku z jedného z prvých Životov:

*Všetkým tým, čo Život hlásia
krajan Amor privŕáva sa.
Tetka Dorka s kytkou ruží
zaľúbeným palce drží.*

Táto básnička sa mi natol'ko zapáčila, že si ju pamäťam aj dnes, po toľkých rokoch. Podobne ako ja, aj ostatné deti s obľubou číitali Život. Musím pritom podotknúť, že spočiatku sme mali problém so slovenskou školou v Lapšanke. Hned' po vojne sa u nás niekoľko rokov vyučovalo len v poľštine. Preto ma otec nepustil do školy. Chcel, aby sa jeho deti učili v slovenskej škole. Našťastie čoskoro sa u nás začalo učiť po slovensky. Prvým slovenským učiteľom v Lapšanke, ktorý učil aj mňa, bol Ján Griglák z Vyšných Lápš, neskôr učil u nás pán Chmiel z Nedece, potom ďalší. Aj vďaka nim mal Život v Lapšanke hodne čitateľov. Našťastie sú aj dnes, aj keď sa už slovenčina u nás nevyučuje.

Do budúcnosti prajem Životu a jeho redakciu veľa úspechov, veľa zaujímavých článkov a verných čitateľov.

**JOZEF
HARKABUZ**
z Podsrnia

Narodil som sa pred 86 rokmi v Harkabuze. Môj otec, Ignáč Harkabuz, ktorý bol odjakživa tvrdým Slovákom, spoluzakladal v roku 1947 Spolok v obci a vychovával nás v slovenskom národnom povedomí. Ja som sa neskôr priženil do Podsrnia, kde som bol 10 rokov richtárom. To bolo v 50. až 60. rokoch. Na krajské schôdzze som chodil k J. Bonkovi. Pamätám sa tiež na to, že keď sa pred vznikom Spolku zorganizovala v obci zábava, výtăžok z nej sme venovali na uhradu cesty delegácie našich krajanov za bývalým československým konzulom Matejom Andrášom do Katovic.

Ked' v roku 1958 prišli do obce prvé Životy, nastala medzi krajanmi veľká radosť. Tešili sa, že konečne máme časopis v našom materinskom jazyku, ktorý prináša nielen zaujímavé historické materiály, ale aj informácie z bohatého kultúrno-spoločenského diania na Orave i Spiši, správy zo Slovenska i Čiech, porady pre roľníkov, články pre deti a podobne. Časopisy sme si roznášali sami, čo bolo dobre. Ved' sme sa každý mesiac bezprostredne stretávali s našimi krajanmi, pobezenovali sme si aj neformálne, dohodli sme sa na ďalšej činnosti a podobne. Život totiž stále prispieval k udržiavaniu krajského národného povedomia u nás a aj preto si ho predplácam až podnes. V mnom sa v ňom možno poučiť, zabaviť a súčasne zamyslieť sa. Po 50. oslavách výročia založenia Spolku si teraz pripomíname 40 rokov existencie Života, ktorému chceme zaželať veľa verných čitateľov a do ďalších rokov mnoho úspechov.

PAVOL BIŽIAK z Vyšných Lápš

Život odoberáme neprestajne od vzniku časopisu až do dnešného dňa. Človek by ani nepovedal, že je to už 40 rokov. Pamätám sa na tie prvé čísla, ktoré vtedy roznášal po dedine krajan Augustin Brija. Musím povedať, že mal veľa práce, ved' Život odoberala skoro celá dedina. Ak sa dobre pamäťam, Život si vtedy predplácalo okolo 130 osôb. Ľudia s veľkou netrpezlivosťou očakávali každé nové číslo, aby si mohli prečítať svoje noviny v slovenskom jazyku.

Z PREDVIANOČNÝCH ZVYKOV

S predvianočným obdobím sa v minulosti spájalo množstvo povier a običajov, ktoré mali slúžiť získaniu príazne prírodných sil i nadprirodzených bytosť, aby nemohli človeku škodiť. Tak napríklad konáriky niektorých stromov chránili príbytok pred strigami či chorobami, zapálenie hromničnej sviečky a položenie bahniatok do ohňa chránilo dom pred zásahom blesku. Verilo sa tiež, že voda svojou očistnou funkciou zaháňa démonov chorôb a bráni ľudí pred nečistými silami. Z toho sa vyvinul zvyk omýť dieťa hned po jeho narodení, t.j. obrad súvisiaci s krstom, či umývanie mŕtveho človeka.

Množstvo zvykov, poverí a čarov slúžiacich na ochranu osôb, obydlí a hospodárskych zvierat pred rôznymi nadprirodzenými silami pripadalo na Luciu.

Lucia

(lat. lux - svetlo), svetlá, žiariaca. Toto meno pripadá na 13. decembra, ktorý bol pred zavedením gregoriánskeho kalendára v r. 1582 najkratším dňom roka. V minulosti sa tento fakt odrazil v predstave ľudí, podľa ktorej sa predchádzajúcej noci, ale aj počas samotného dňa v súvislosti s maximálnym ubúdaním svetla aktivizovali rôzne nadprirodzené, zväčša škodlivé sily. Tento deň naši predkovia súčasne chápali ako ukončenie určitej časovej etapy. V súvislosti s tým si chceli zabezpečiť príazeň na nové obdobie, respektívne pomocou veštieb zistíť jeho priebeh. Ochrannu pred negatívnymi silami mali poskytnúť tzv. luciové kríže, ktoré robili kolomažou alebo cesnakom nad vchodmi obytných a hospodárskych budov. Mnohé z týchto starodávnych zvykov donedávna praktikovali starší ľudia aj na Orave a Spiši.

- *Gazda zvykol okiadzať miestnosti* - hovorí Ján Švientek z Pekelníka. - *Mnohí zase na ochranu pred čarami jedli strúčiky cesnaku a dávali ho aj zvieratám. Pamäťam sa, že pastieri voľakedy hvízdaním, trúbením, či práskaním biča vyháňali, ako sa verilo, zlé sily. Po dedine v predvianočnom čase chodievali preoblečení ženy, tzv. Lucky, ktoré vymetalí kúty a vyháňali škodlivých démonov.*

Poznamenajme, že počas ich úkonov bola okrem masiek nevyhnutná aj mlčanlivosť. V mnohých oravských dedinách sa dodnes zachovala povera, že žena, ktorá príde 13. decembra ako prvý návštěvník do domu, prináša škodu.

- *Vstupu ženskej osoby ako prvej do pribytka sa však dalo predísť* - spomína Vendelin Stercula z Malej Lipnice.

- *Včasráno sme ako chlapci chodievali po domoch „s očelou“ alebo „s luckou“, štrn-gali sme reťazou alebo kúskami žezele a odriekali vinš, v ktorom sme želali domácim hojnosť úrody, dobytka a šťastia v rodine. Tým sme zároveň zabránili tomu, aby na Luciu do pribytka ako prvá vkročila žena či dievčina ...*

Niektoří ľudia od Lucie do Vianoč, t.j. v období medzi 13. - 24. decembrom, pozorne sledujú všetky dni, ktoré predpovedajú počasie na nasledujúci rok.

Mnohí tak robia dodnes, aby si zabezpečili dobrú úrodu, ale aj šťastie v osobnom živote. Niekde ľudia zbierali triesky, zatíkali klinec do stromu a podobne. Malo to slúžiť odháňaniu stríga, ktoré vraj prichádzajú a škodia

najmä o polnoci z 24. na 25. decembra, kedy vraj zvieratá rozprávajú ľudským hlasom ...

Niektoří čary vykonávali aj mladé dievčatá a ženy. Súviseli najmä s výberom budúceho manželského partnera a vydajom za toho, po ktorom túžilo ich srdce. Pomôcť im vtom malo napríklad rozkrajovanie jablčka, pisanie kartičiek s menami mládencov, počúvanie, z ktoréj strany zašteka pes, počítanie latiek v plote a podobne.

Mnohé z ľudových tradícií, zvykov a poverí pretrvávajú podnes. Iné majú v repertoári niektoré folklórne súbory, ktoré nám ich sprostredkúvajú počas vystúpení na rôznych kultúrno-spoločenských podujatiach. V súčasnosti poverám a čarom už asi neveríme. Viešme však, že patria k našej histórii, že sú prejavom kultúry z dávnych čias a preto ich treba zaznamenávať a uchovávať. Čo, keď sa napríklad čarование na Luciu naozaj potvrdí ...?

PETER KOLLÁRIK

*Chodenie s betlehemom v Lendaku.
Foto: B.Mrhová*

KRAJANIA O ŽIVOTE

DOKONČENIE ZO STR. 1

Postupom času sa, žiaľ, počet predplatiteľov Života znížil. Jednou z príčin boli medziiným neprijemné zákroky úradov a iných inštitúcií proti občanom slovenskej národnosti. Vedľačky boli oveľa ľahšie ako dnes. Pamäťam sa, že niektoré deti mali dokonca zhoršený prospech len preto, že sa priznávali k slovenskej národnosti a že ich rodičia odoberali Život. Vtedy nebolo ako dnes, že každý môže povedať čo chce, a čo si myslí. Ľudia sa báli otvorené vyjadrovať svoje názory.

S tým súvisela aj tematická náplň Života. Keďže sa nemohlo otvorené písť o všetkom, tematika časopisu bola obmedzená. Nedalo sa uverejňovať napr. články o histórii Spiša a Oravy alebo o právach národostných menšín a pod. Život vždy čítam od začiatku do konca, ale najviac ma zaujímajú, a veru aj potešia články poukazujúce na slovenský pôvod Spiša a Oravy, dokazujúce, že na tomto území vždy žili a žijú aj dnes ľudia, ktorí sú hrdí na svoju slovenskú národnosť. Zvlášť sa mi páčia príspevky prof. Čongvu, ktoré dokazujú historicky podloženú skutočnosť, že Spiš patril Slovensku.

Aj keď, ako som už spomíнал, odoberateelia Života to nemali vždy ľahké a viaceri si časopis prestali predplácať, jednako ostalo ešte hodne ľudí, ktorí sa nedali odraziť a zostali Životu verní podnes. Som rád, že aj naša rodina je jednou z tých, ktoré odoberali a odoberajú Život po celý čas.

Pri príležitosti jubilea by som chcel Životu poprijať, aby sa počet jeho čitateľov ešte znásobil, a aby vždy bol taký oblúbený ako doteraz.

Zaznamenali: PETER KOLLÁRIK
JÁN BRYJA

V strede obce

Deti pred lapšanskou klubovňou. Snímky: J.Pivovarčík

NOVINKY Z VYŠNÝCH LÁPŠ

O Vyšných Lapšoch sme už neraz písali na stránkach Života a podrobnejšie predstavili historiu a život tejto malebnej dedinky pod majestátnym vrhom Grandeusom. Ako všetky spišské dediny, ani Lapše nezaostávajú za pokrokom a modernizáciou, ktoré so sebou nesie súčasná doba. Preto sa ich výzor mení doslova zo dňa na deň.

Fara

Najlepším dôkazom toho, že sa Lapšania vedia zorganizovať a dohodnúť na spoločnej veci, je práve čerstvo vybudovaná miestna fara, pokrytá plechom. Spoločními silami dokázali počas jedného leta zbúrať starú faru, a na jej mieste postaviť novú. Na jej výstavbu organizovali každý mesiac zbierky peňazí, ba aj sami sa striedali pri práci na stavbe. Významnú pomoc pre výstavbu poskytli lapšanskí rodáci zo zámoria. Preto nečudo, že výstavba pod dozorom miestneho farára rýchlo napredovala. Aj keď k úplnému ukončeniu budovy ostalo ešte veľa práce, veríme, že Lapšanom nebude chýbať elán a prostriedky, aby fara mohla slúžiť svojmu účelu.

Kanalizácia

Druhou vecou, ktorá každému návštěvníkovi hned padne do očí, je rozkopaná cesta cez celú dedinu. Aj to má svoj dôvod. Ako nás informoval lapšanský richtár Andrej Skorupka, na príčine sú kanalizačné práce, ktoré v tomto roku prebiehali v dedine. Dnes je už do kanalizačnej siete zapojená takmer celá dedina. Len niektoré okrajové časti treba ešte prekopáť a zapojiť. Všetky kanalizačné práce boli vykonané na gminné náklady, takže obec z vlastných fondov nemusela nič dokladáť. Preto sa nemožno čudovať, že cesta je v zlom stave. Jednou stranou totiž viedie kanalizačné potrubie, ale aj tento problém bude čoskoro vyriešený. Ako nám povedal richtár, zatiaľ s cestou nemožno nič robiť, kým zemina

neuľahne. Ubezpečil nás však, že už na budúci rok by mala byť cesta asfaltovaná. Dúfame, že na kanalizácii získa aj lapšanská príroda, najmä riečka Lapšanka, ktorá už od dávna nepatrí medzi najčistejšie. Za užívanie kanalizácie budú Lapšania platiť dva zlottedné mesačne od jednej osoby.

Klubovňa

Ako sme už spomenuli, vo Vyšných Lapšoch sa veľa buduje a obec sa rýchlo mení, opeknieva. Je tam, žiaľ, aj niekol'ko stavieb, ktoré stojia nevyužívané a postupne chátrajú. Je veľmi smutné, že jedným z takýchto objektov je klubovňa miestnej skupiny SSP. Už niekol'ko rokov stojí tato klubovňa zamknutá, nevyužívaná verejnosťou. Jej výstavba trvala 6 rokov. Bola otvorená v roku 1981 a Lapšania ju dlhší čas využívali na rôzne krajanské podujatia, svadby či tanečné zábavy. Žiaľ, jej technický stav sa z roka na rok zhoršuje. Potrebovala by urýchlenú generálnu opravu. Podľa slov krajanov Alojza Grigláka, terajšieho správcu klubovne, jednou z príčin takéhoto stavu je to, že klubovňa bola otvorená ešte pred jej úplným dokončením. Do klubovne bolo treba stále dokladáť, robiť drobné opravy, avšak na úplné dokončenie budovy vždy chýbali peniaze. V súčasnosti stav klubovne nedovoľuje, aby sa v nej mohli konať nejaké spoločenské podujatia. Potrebne sú viaceré zmeny a opravy. Medzi ďalším treba spevniť základy, zbúrať, resp. prestavať jednu pec (aj keď najlepším riešením by bolo zavedenie ústredného kúrenia), vymeniť dlážku i okná na poschodí a pod. Keďže na tieto opravy nie sú peniaze, zdá sa že klubovňa bude nadálej chátrať. Je veľká škoda, že takýto objekt v centre dediny, na ktorý boli všetci lapšanskí krajania právom hrdí, stojí nevyužitý, kým na druhej strane sa lapšanská mládež sťažuje, že nemá kde kultúrne stráviť čas. Ako tvrdia lapšanski mládenci, v nedeľu okrem kostola niet kam ísť.

Slovenčina

Keď je už reč o tom, treba spomenúť najmä slovenské bohoslužby. Sväté omše v slovenčine sa v miestnom kostole odbavujú už od roku 1991. Lapšania sú s nimi spokojní, o čom svedčí početná účasť krajanov na bohoslužbách. Samozrejme, ako vratia lapšanskí veriaci, mohlo by byť aj lepšie. Ako príklad uvádzajú predchádzajúceho kaplana, ktorý, aj keď bol vo Vyšných Lapšoch iba 1 rok, dokázal sa výborne naučiť po slovensky, takže odsúžil v slovenčine nielen omšu, ale dokonca aj kázne čítal po slovensky. Je veľmi potešujúce, že slovenských bohoslužieb sa zúčastňujú nielen starší krajania, ale aj početná skupina lapšanských detí a mládeže. V tomto kontexte je nepochopiteľný slabý zaujem o vyučovanie slovenského jazyka v miestnej škole. Slovenčina sa vyučuje vo Vyšných Lapšoch tri hodiny týždenne. Ako nám povedala učiteľka slovenčiny Mária Kačmarčíková, hodiny slovenského jazyka navštěvuje len 9 žiakov zo 6. a 7. triedy. Z nižších ročníkov sa slovenčinu učí len Anna Briňová z 3. triedy. Bolo by dobre vytvoriť skupinu začiatočníkov práve z nižších ročníkov. Je to naozaj čudné, že rodičia neveria doceniť možnosť bezplatného vzdelávania. Určite nejedno dieťa by ochotne navštěvovalo hodiny slovenčiny, keby mu rodičia vysvetlili prečo sa má učiť práve tento jazyk. Ved' napokon čo sa dieťa v mladosti naučí, to sa mu neskôr iste zíde. Asi je to aj chybou výboru lapšanskej MS SSP, že nedokáže dostatočne motivovať a nabádať najmladších krajanov k výučbe slovenčiny. Veríme však, že sa čoskoro počet žiakov navštěvujúcich slovenčinu zvýší. Ved' ako sme sa dozvedeli od pani Kačmarčíkovej, deti zapísané na slovenčinu navštěvujú tento predmet veľmi ochotne, aj vyučovanie prebieha bez problémov. Učiteľka má k dispozícii dosť veľký výber učební, kníh a časopisov, vďaka čomu môže hodiny organizovať účelne a zaujímavo. Takže pani učiteľke môžeme len popriat veľa úspechov v jej práci, a žiakom veľa radosti a úžitku z nadobudnutých vedomostí.

JÁN BRYJA

OŽIVIŤ ORAVSKÉ KLUBOVNE

Krajanské klubovne sa nachádzajú vo väčšine oravských i spišských obcí v podstate od 50. rokov. Zakladali ich po roku 1947, t.j. po vzniku Spolku Slovákov v Poľsku. Ešte donedávna pulzovali bohatým kultúrno-spoločenským životom. Dnes akosi ich činnosť ochabuje, neslúžia na zasadnutia výborov MS SSP, nepočúť z nich hudbu, spev, tanec, či recitáciu, vytráca sa z nich mládež, starne zariadenie ... Kde hľadať príčiny tohto stavu? Kto je za to zodpovedný?

V interiéri

Niekedy je dosť ťažko rozlíšiť, či miestnosť, v ktorej sa nachádzame, je krajanskou klubovňou alebo niečim úplne iným. Zamyslime sa trochu, čo je to teda krajanská klubovňa, čím by mala byť a čomu a komu má slúžiť? Obvykle ide o jednu z obytných miestností v dome predsedu miestnej skupiny SSP, v zimnom období len slabo alebo vôbec nevykúrenú. V interiéri sa obvykle nachádza nefungujúci čiernobiely televízor, zopár drevených stolov a stoličiek, regál s knihami zo 60. rokov, kedy ich krajanom posielala Matica slovenská a exempláre krajanských Životov. V niektorých, tých „krajších,” visí na stene dokonca slovenská zástava a štátny znak SR, kalendár Života, heslo, vyjadrujúce lásku k starej vlasti a svojej slovenskej národnosti, či portét Jozefa Tisu. Na Orave sa krajania schádzajú v klubovni MS v Jablonke (v každú stredu, a v nedeľu po slovenskej omši). Ostatné však, čest' výnimkám, po celý rok zívajú prázdnotou, sú nevyužívané, neupratované, neobnované atď. Nemôžeme sa potom diviť, že nemajú čím pritiahnúť najmä mládež, ktorej väčšia angažovanosť v Spolku nám tak chýba.

Činnosť výborov MS SSP

je v mnohých obciach, žiaľ, len formálna. Predsedovia ich prakticky nezvolávajú, málo ale-

Predsedá MS SSP v Chyžnom K. Fula

Výzdoba klubovne v Pekelníku

bo vôbec neaktivizujú svojich dopisovateľov, tajomníkov, či pokladníkov, čo sa im neraz vypomstuje. Preto napr. sami musia roznášať Životy predplatiteľom, a ešte aj s tým majú neraz starosti. Viacerí „krajania“ totiž neplatia načas. Značne ochabuje spoločensko-kultúrna činnosť v obciach, nevidieť promptné riešenie problémov krajanov, ktorí neraz nevedia na koho sa majú obrátiť o pomoc, keď sám predseda MS nič nevie, deti sa vyhýbajú výuke slovenčiny, nevidieť výchovný vplyv rodičov či starých rodičov, ktorí však jedným dychom tvrdia, že sú krajanmi, málo detí vidíme na našich podujatiach recitovať, spievať či tancovať a podobne.

Ako si teda poradiť so zaktívnením činnosti MS a krajanských klubovní? Kde nájsť finančné prostriedky na obnovu zastaralého a nevyhovujúceho zariadenia? Odpovede na tie-to a ďalšie otázky sme hľadali u našich oravských predsedov.

- Sú to veru nelahké otázky - zamýšľa sa predseda OV SSP na Orave Robert Kulaviak z Dolnej Zubrice. - Myslím si však, že východisko by sa našlo. V prvom rade by bolo potrebné zmodernizovať a vymeniť zariadenie mnohých v nich, t.j. dokúpiť napríklad videá, kazety so slovenskými filmami, so slovenskou ľudovou, ale aj populárnom hudbou, a pokúsiť sa zabezpečiť zo Slovenska pravidelný prísun nových kníh a časopisov (aspoň niekol'kokrát do roka). Myslím si, že takto by bola časť problému vyriešená. To všetko si však samozrejme vyžaduje nemalé finančné prostriedky, ktoré by mal poskytnúť ÚV SSP. Keby sme to všetko už mali, stačilo by vyhlásiť, napríklad pred kostolom, že v krajanskej klubovni sa budú každú stredu a nedeľu premietat slovenské filmy, že sa bude konať členská schôdza, že budú stretnutia s mládežou učiacou sa slovenský jazyk, že sa bude nacvičovať nový kultúrny program, bude oblátkové stretnutie atď. Myslím si, že postupne by si všetci zvykli na skutočnosť,

že klubovňa je tu pre nich, že funguje, že je pravidelne otvorená a že sa v nej organizujú zaujímavé podujatia a stretnutia. Okrem nevyhnutných finančných nákladov je však rovnako dôležitý druhý fakt, a tým je oveľa väčšia zaangažovanosť nielen predsedov MS, ale aj celých výborov, ako aj ďalších krajanov a aktivistov nášho Spolku. Doteraz sme totiž svedkami toho, že praktická krajanská činnosť sa zvykle obmedzuje na pasívnu účasť na niekoľkých kultúrnych podujatiach v roku, ktoré zorganizuje ÚV SSP či redakcia Života. Treba teda zmeniť nielen materiálne vybavenie klubovní, ale začať postupne meniť myslenie mnohých našich ľudí ...

- Naša klubovňa by potrebovala v prvom rade nové podlahy - hovorí K. Fula z Chyžného - čo by sme si mohli urobiť sami, ale ďalšia pomoc v jej vybavení by sa nám už zišla. Myslím tu hlavne na kúpu televízora, videa, rádiomagnetofónu, kníh a podobne. Bez toho jednoducho mládež do krajanskej klubovne neprispiaha. V našej škole sa ešte učí slovenský jazyk, čo by sme mohli veľmi dobre využiť. Že ako? Po dohode s učiteľom J. Páleníkom by tu mohli tráviť voľné chvíle, niečo by si prečítali, pozreli film, vypočuli hudbu atď. Dúfajme, že sa tieto naše sny podarí uskutočniť ...

- Nedávno mi zomrela manželka - hovorí E. Antalčík z Veľkej Lipnice-Kyčor. - Máim teda oveľa viacej práce na hospodárstve, musím sa postarať o deti, takže do budúcnosti neviem ako zvládnem aj klubovňu, roznašanie Životov a ďalšie povinnosti predsedu MS v obci. Najradšej by som to všetko prenechal už druhému, mladšiemu. Zatiaľ mi to však nedá, aby som celú činnosť len tak jednoducho zanechal. Ved' o naše práva sme dlho museli bojovať. Uvidím, čo bude ďalej ...

- Pán redaktor, naša klubovňa je, žiaľ, taká, aká je - hovorí J. Švientek z Pekelníka. - Nemáme v nej skoro nič, žiadne nové kníhy

Vojt J. Smarduch s manželmi Lukášovcami z Krempách...

... a s manželmi Poltorákovcami z Novej Belej

ZLATÍ JUBILANTI

Dňa 26.XI.1998 sa v novotarskej reštaurácii „Na Kamieúcnu“ konala milá slávnosť venovaná manželským párom z gminy Nový Targ, ktoré v tomto roku oslávili 50. výročie spoločného manželského života, čiže tzv. zlatú svadbu. Zo 120 párov zosobášených v roku 1948 žije, žiaľ, iba 22.

Aj keď sa niektorí pre chorobu ospravedlňili, účasť na podujatí bola veľmi hojná. Slávnosti sa zúčastnili manželské páry z Novej Belej, Krempách, Ludźmierza, Klikuszo-wej, Waksmunda, Knurowa, Harklowej, Lasku a iných dedín tejto gminy. Všetkým jubilantom sa prihovoril novotarský vojt Jan Smarduch a ludźmiersky farár Tadeusz Juhas. Vo svojich príhovoroch predstavili oslávencov ako vzor pre mladé manželstvá a do ďalších rokov im popriali veľa zdravia a životnej pohody. Pri príležitosti jubilea odovzdal vojt každému páru pamiatkové diplomy a medailu Panny Márie Ludźmierskej. Po oficiálnej časti nasledoval prípitok šampan-ským a obed. Po obeze sa nálada trošku uvoľnila a mnohí jubilanti, povzbudení pohárikom vína, si schutí zaspievali, ba aj zatancovali pri zvukoch akordeóna. Mnohým by

sa ani nedalo uhádnuť, že majú za sebou už 50 rokov manželstva.

Medzi prvými, ktorí sa pustili do tanca, boli aj manželia Ján a Žofia (rod. Tomáškovičová) Lukášovci z Krempách. Svadbu mali 3. novembra 1948 v miestnom kostole sv. Martina. Popri práci na gazdovstve Ján Lukaš dlhé roky spravoval krempašskú pílu. Dnes táto úloha prešla na jeho syna. Aj ďalší jubilanti - Jozef a Angela (rod. Długa) Pultorákovci z Novej Belej - sa na slávnosti dobre zabávali. Sobášili sa 14. augusta 1948 v novobelskom kostole sv. Katariny. Podobne,

ako väčšina oslávencov, aj oni celý život pracovali na gazdovstve, ktoré už odovzdali deťom.

Tento deň znamenal veľa pre všetkých jubilantov. Odložili na bok všetky starosti a venovali sa spomienkam na deň svadby, na spoločne prežité roky, na veselé a smutné chvíle v ich živote. Dúfame, že tých veselších bolo viac. Do ďalších rokov prajeme oslávencom veľa zdravia, pokoja a milých, šťastných chvíľ v rodinnom kruhu.

Text a foto: JÁN BRYJA

Zlatí jubilanti pri spoločnom stole

a tento starý televízor tiež už doslužil. Čo robiť, aby sa stav zlepší? Ako viem, ÚV SSP v Krakove prispieva len na klubovne v Jablonke a Podviku, kym na ostatné akosi zabúda. Snažíme sa však, ako len môžeme, aby to nejako vyzeralo aj u nás. Stenu v klubovni som ozdobil, ale na nový nábytok, či iné zariadenie jednoducho nemám. Schôdze teda robím najčastejšie v kuchyni, a o mnohých, vtom krajanských otázkach, debatujem s ľuďmi najčastejšie pri náhodnych stretnutiach v obci alebo na schôdzi urbáru, kde som tiež členom ...

Toľko teda k páliacemu problému, ktorým sa onedlho môžu krajanské klubovne stať. Myslím si však, že problém nespočíva len v ich kvalitnejšom vybavení. Klubovne by sa mali nachádzať v oveľa väčších miestnostiach ako doteraz, musia byť sice dobre vybavené, ale hlavná úloha spočíva predsa len na ľuďoch. Výbory miestnych skupín v obciach musia mať pre svojich členov oveľa lepší a zaujímavejší program, čo sa potom odrazí aj vo väčšej návštevnosti klubovní.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

DAR SRDCA

Naša akcia DAR SRDCA nadálej pokračuje. Tentoraz do nej prispeli (pre potreby MS SSP na Slezsku) nasledujúci krajania: Andrej RATAJČÁK - 150 zł, Bronislav KNAPČÍK - 50 zł a Pavol LOHMAN - 100 zł. Zapojil sa do nej sumou 46 zł aj kr. Jozef GRAPA zo Sosnowca. Srdečne ďakujeme.

Ktokoľvek by chcel podporiť náš Spolok, môže prispievať na adresu: Zarząd Główny TSP, ul. św. Filipa 7/4, 31-150 Kraków. Konto: BDK w Lublinie, II/O w Krakowie, nr. 10701193-2017-2221-0100.

Pri päťdesiatke opäťovný slub vernosti

Manželia Kapolkovci dnes

ŠŤASTNÉ MANŽELSTVO

Kto z nás by nechcel prežiť dlhý a šťastný život? Ľudia sa snažia využívať výdobytky vedy, techniky, medicíny a iných vedných odborov a robia všetko možné, aby si život predĺžili, ale aj zdokonalili. Žiaľ, často býva opačne. Vedľ všetkým je známy narastajúci počet rakovinových, ale aj iných ochorení, spôsobených medziiným znečistením životného prostredia, nárastom ozónovej diery a pod. Aj za to človek vďačí len sám sebe, svojej snahe čo najviac si zdokonaliť život, žiť šťastnejšie. Pod pojmom šťastia si však každý predstavuje niečo iné. Pre jedných je šťastím bohatstvo, ľudia ľahko chorí si pod pojmom šťastia predstavujú zdravie, ktoré ľuďom bezdetným k šťastiu chýba potomstvo a pod. Podobne rozdielne chápanie šťastia vidíme aj medzi jednotlivými generáciami. Starší ľudia zvyknú hovoriť, že im k šťastiu chýbalo oveľa menej ako dnešnej mládeži.

Na našej ceste za najstaršími Spišiakmi sa nám podarilo stretnúť ľudí, ktorí súce nepatria medzi najstarších (aj keď takiež dosiahli úctyhodný vek), ale určite patria medzi najstaršie žijúce manželské dvojice na Spiši. A, ako nám povedali, aj keď to v živote nemali nikdy ľahké, ich manželstvo bolo vždy svorné a veľmi šťastné. Tymto manželským párom sú krajania Anna (85-ročná) a Vojtech (88-ročný)

V kruhu rodiny

Kapolkovci z Nedece. Pani Anna sa ochotne rozhodla podeliť s čitateľmi Života ich životnými osudmi.

Ťažké detstvo

Obaja manželia prišli na svet v Nedeci začiatkom nášho storočia a obaja na detstvo nemajú príliš radostné spomienky. Anna Kapolková sa narodila 10. apríla 1913. Z detstva jej najviac utkvela spomienka na návrat otca z vojny v roku 1920. Jeho neprítomnosť trvala dlhé štyri roky. Odišiel, keď Anna mala dva roky, takže si ho vôbec ani nepamätala. Z vojny sa vrátil s podloženým zdravím. V dôsledku toho onedlho zomrel a zanechal Anninu matku s trojmi malými deťmi. Po istom čase sa matka rozhodla opäť vydať. Ako sa však presvedčila, nebolo to dobré východisko. Druhý manžel došiel osminu manželkinoho poľa, ktorú čoskoro premárnil. Navyše veľa pil a často býaval ženu aj deti. Po niekoľkých rokoch odišiel do Argentínu a už sa viac neozval. Rodina opäť ostala bez živiteľa, ibaže s ďalšími štyrmi malými deťmi. Matka robila čo mohla, aby uživila rodinu. Musela jej pomáhať aj Anna - vtedy už dvanásťročná, žiačka štvrtej triedy základnej školy. V súvislosti s tým svoje vzdelávanie musela prerušiť. Jej ďalšie kroky namiesto do školy viedli do služby.

V službe

- Ako 12-ročná som išla slúžiť k židovským krčmárom. Najprv som slúžila v Relove, neskôr asi na štyroch miestach v Spišskej Starej Vsi - vráv A. Kapolková. Samozrejme do služby musela chodiť z domu peši. Roboty mala veľmi veľa, či už u židov, alebo u gazdov v Spišskej Starej Vsi. Ale nikdy sa nesťažovala, vedľa mala kde spať, aj ješť jej dobre dávali, ba niečo si aj zarobila.

- U židovského krčmára v Relove som musela každý deň husi krmit - spomína - husi držali v pivnici, ktorá bola plná súdkov s vínom. Pri každom súdku bol krčah a tak som si z vína občas trošku ochutnala. Možno preto som nikdy ani nechorlavela, a aj teraz mi zdravie celkom dobre slúži. Vedľaj kŕčmár mi každé ráno dal kalíštek pálenky, aby som bola zdravšia.

Aj u gazdu v Spišskej Starej Vsi bolo veľa práce. Hospodárstvo bolo veľmi veľké. Najčastejšie pomáhala v poli alebo chodila s gázdovým otcom do hory po drevo. Samozrejme, keďže bola zvyknutá pracovať, aj tu si ju veľmi oblúbili. Ako dvadsaťročná sa rozhodla vrátiť domov, aby pomohla mamke s mladšími súrodencami. Odišla teda zo služby a vrátila sa do Nedece, kde sa onedlho vydala. Svadbou sa však jej život príliš nezmenil. Aby s celou rodinou mohla prežiť, musela aj po svadbe pokračovať v službe u Židov, no už bližšie domu - v Nedeci a Kacvíne. Najprv však na tri mesiace išla služiť do Czorsztyna; za zarobené peniaze si kúpili prvú kravu.

Manžel

Vojtech Kapolka sa narodil 15. marca 1910. Jeho detstvo nebolo o nič radostnejšie ako detstvo jeho manželky Anny. Matku si nepamätá vôbec. Zomrela mu, keď bol ešte nemluvňaťom. Na otca spadla starostlivosť o päť detí. Čoskoro sa opäť oženil, a postupne do rodiny pribudlo ďalších päť detí. Bieda donútila aj Vojtecha Kapolku ísť do služby už v detstve. Dlhší čas slúžil aj na Slovensku. Do školy nechodil, vedľ musel pracovať a aj pomáhať doma. Keď ho niekedy aj poslali do školy, on sa radšej s kamártmi schovával poza humná, aby nemusel sedieť školskej lavici.

Ako 25-ročný sa zoznámil s Annou, s ktorou sa sú oženil. Anna Kapolková si veľmi dobre pamätá na prvé stretnutie s Vojtechom. Už skôr prišiel za jej matkou Vojtechov brat. Ponúkol sa, že by im mohol s Vojtechom drevo z hory doviest. Anna bola vtedy na službe v Spišskej Starej Vsi. Keď prišla domov, vybrali sa spolu s matkou splatiť dlh u Žida v Kacvíne. Keď išli, pri ceste ich už čakali bratia Kapolkovci, aby sa s nimi dohodli. Vtedy Anna spoznala Vojtecha a onedlho sa zaňo vydala. Svatbu mali v januári 1933.

- Ohľášky som musela mať v Nedeci aj v Spišskej Starej Vsi, keďže som tam vtedy slúžila, aby bolo isté, že tam nemám iného - vraví Anna Kapolková.

Svadba bola veľmi skromná, veď ani nemali za čo robiť bohatšiu. Ako spomína A. Kapolková, aj pred Vojtechom mala dosť nápadníkov, keďže do vena dostávala štvrtinu poľa aj s rodičovským domom. Lenže všetci pytači chceli, aby odišla bývať k nim, kým ona chcela zostať doma pomáhať matke staráť sa o súrodencov. Preto všetky predchádzajúce ponuky odmietla.

Kedže Vojtech Kapolka pochádzal z veľmi chudobnej rodiny, prišiel do manželstva prakticky s ničím. - Ani len poriadne háby na sebe nemal - vráví A. Kapolková. Lenže obaja boli mladí, robotní, plní súl. Anna hneď po svadbe opäť začala chodiť do služby, Vojtech zase celý čas chodil robiť do lesa, drevo ľudom zvážať, dosky voziať do Nového Targu. - Bol to stereotypný život - spomína A. Kapolková - vždy len biedu tlačiť, ale nám vždy všetko dobre vychádzalo. Aj keď sme nič nemali, nenarobili sme si dlhov, vždy sme sa snažili hneď všetko odrobiť.

Biedne, ale šťastne

- Hoci sme žili chudobne, vždy sme boli spolu veľmi, veľmi šťastní. Toľko rokov už spolu žijeme a vždy sme dobre vychádzali. Asi to bolo preto, že sme sa vedeli vždy dohodnúť. Keď mi Vojtech niečo povedal tak som ho vždy poslúchala. Keď som zase niečo hovorila ja, dal mi za pravdu. To je náš recept na šťastný život, vzájomne sa chápaa a akceptovať. Nelutujem ani chvíliku, ktorú sme spolu prežili, lebo sme žili celý čas naozaj šťastne - vraví Anna Kapolková.

Spoločne vychovali troch synov: Jozefa, Jána, Františka a dve dcéry - Kamila a Rozáliu. Štvrtý syn - Andrej im zomrel cez vojnu ako poldruharočný. Všetkým trom synom spoľočnými silami postavili murované domy.

- Robili sme čo sme len mohli - spomína pani Anna - Manžel prácou na gazdovstve odrobil všetkých murárov a stavbárov. Niekeď bolo treba na tovar aj celú noc čakať v Novom Targu. Teraz sme už detom rozdali celý majetok. Vedľa nás sme sa v živote už narobili.

Manželia Kapolkovci sa dnes okrem detí môžu tešiť aj desiatim vnukom a šiestim pravnukom.

Popri práci na gazdovstve bol Vojtech Kapolka dlhé roky členom miestneho hasičského zboru. Pred dvomi rokmi si aj v gmine spomenuli na jeho 60-ročnú požiarickú činnosť a pridelili mu čestnú medailu.

Manželia Anna a Vojtech Kapolkovci oslavili už 65 výročie sobáša. Srdečne im blahoželame a do ďalších rokov im prajeme veľa zdravia, pohody a ešte viac šťastia v ich manželskom spolužívaniu.

JÁN BRYJA

KRÁTKO Z ORAVY

Dňa 13. novembra 1998 oslávili 65 narozeniny bývalý podpredseda MS SSP v obci krajan Anton Capiak z Chyžného. K jeho životnému jubileu srdečne blahoželáme.

* * *

V novembri t.r. uplynulo 15 rokov odvtedy, ako sa predsedom MS SSP v Chyžnom stal krajan Karol Fula. Túto funkciu prebral po svojom otcovi Jánovi, ktorý v Chyžnom predsedoval 35 rokov. K. Fulovi želáme veľa ďalších úspechov v jeho prospešnej práci.

* * *

Darčeky od sv. Mikuláša urobili veľkú radosť všetkým oravským a spišským deťom. V niektorých obciach navštívil sv. Mikuláš aj školy a štredro obdaril najusilovnejších žiakov.

* * *

Na slovenskej strane hraničného priečahu Chyžné-Trstená sa v novembri t.r. začali zemné práce (na snímke), pri rozširovaní ces-

ty, čo by by pomohlo zrýchliť colné odbavovanie kamoínov.

* * *

Niekoľko desiatok osôb, v tom Poliakov, Slovákov a Čechov, ktorí nelegálne (mimo hraničného priečahu), prekročili hranicu, zadržali príslušníci pohraničnej stráže v Chyžnom.

Počas kontroly poľského autokaru v Chyžnom, našli colníci 55 počítačových televíznych hier „Sony Play station“ v celkovej hodnote vyše 22 tisíc zlôtých, ku ktorým sa nikto neprihlásil. Hry prepadli v prospech štátu.

* * *

Blíži sa vianočný čas, charakteristický o.i. spievaním kolied a stavaním betlehemov. Zaujímavý betlehem sme už v novembri videli pred kostolom sv. Martina v Podvuku (na snímke).

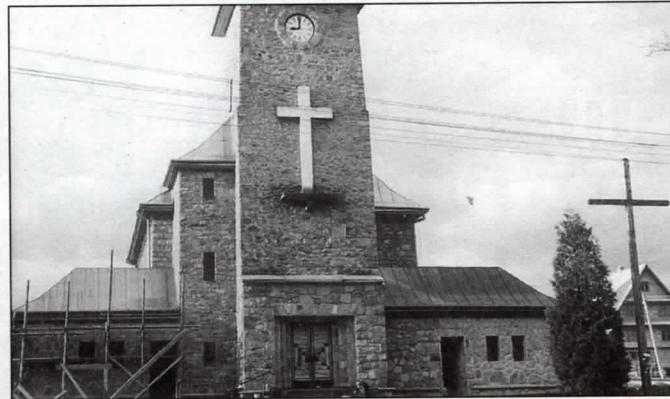
* * *

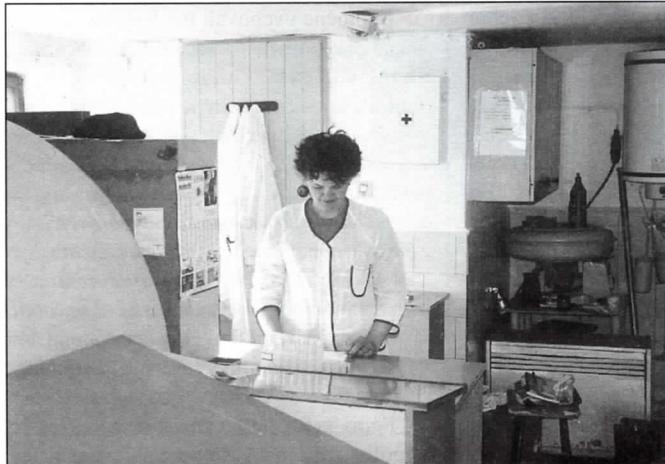
Malolipníčania dokončili hrubé práce na prístavbách svojho kostola sv. Štefana (na

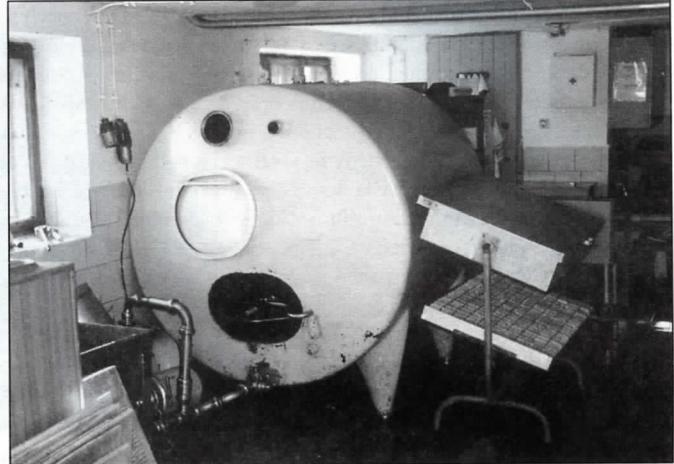
snímke), pri ktorom vybudovali aj druhé parkisko.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Kristína Harkabuzová v zberni

Nádrž na mlieko

V ZBERNI MLIEKA

O mlieku vieme snáď všetci, že je jednou z najdôležitejších zložiek našej výživy. Viesme však tiež to, že výkupná cena tohto „bieleho zlata“ je v posledných rokoch veľmi nízka, čo medzi našimi roľníkmi spôsobuje postupnú rezignáciu z chovu kráv. Napriek všetkému však svojim kravkám venujú potrebnú starostlivosť, ošetrojú ich, kŕmia a neraz sa od nich a svojho hospodárstva na viac ako deň či dva ani nechcú, či radšej nemôžu z domu pohnúť. Vedia, že aj keď za 1 liter mlieka dostanú menej ako napríklad za 1 liter sódovky, predsa nejaký ten groš na konci mesiaca získajú.

Poznamenajme, že v súčasnosti platí novotarská mliekáreň 62 až 90 gr. za 1 liter mlieka. Ako nám povedal krajan Ján Zoncel z Podsrnia, ktorý denne odovzdáva 20 litrov mlieka, za mesiac dostane okolo 400 zlôtých. Nie je to sice veľa, ale v domácom rozpočte aj tak trochu pomôže.

Pretože v tejto oravskej obci sa nachádza zberňa, kde sa sústredí mlieko z troch obcí - Bukoviny-Podsklia, Harkabuza a Podsrnia,

zašli sme sa spýtať, ako to s tým mliekom vlastne je. Predtým si však povedzme, čo o mlieku vôbec vieme.

Mlieko

Poznáme viacero druhov výživného mlieka, hlavne kravské, ovčie a kozie. Jednou z najdôležitejších zložiek výživy človeka je práve kravské mlieko, ktoré priemerne obsahuje 87,5% vody a 12,5% sušiny (vtom 3,6% mliečneho tuku, 4,7% laktózy, t.j. mliečneho cukru, 3,5% bielkovín a 0,7% minerálnych látok - hlavne vitaminov A, B1, B2 a v menšom množstve C, D a E). Mliečny tuk dáva mlieku tzv. sýtiacu hodnotu, ktorú predstavuje čas, potrebný na strávenie potravín v zažívacích orgánoch. Obsahuje 92,5% mastných kyselin. Vysokohodnotnou súčasťou mlieka sú bielkoviny, ktoré obsahujú 18 z 22 známych aminokyselín potrebných pre výstavbu a výživu ľudského organizmu. Laktóza je uhl'ohydrát, ktorý významne vplyva na formovanie mozgových a nervových tkanív dojčiat. Mlieko určené pre ľudskú potrebu musí byť tepelne ošetrené, čiže pasteurizované, aby sa zabránilo prenosu takých chorôb na človeka, ako brucelóza či tuberkulóza. V mliekárenskej priemysle sa mlieko využíva na výrobu masla,

syrov, bryndze, tvarohu, smotany, jogurtu, rôznych mliečnych špecialít a sušeného mlieka.

Rekordérov je málo

V 2-poschodovom súkromnom dome na začiatku Podsrnia, kde sídlí zberňa mlieka, ma privítala mladá žena. Ani som nechcel veriť, že je matkou siedmich detí. Je ňou Kristína Harkabuzová (rod. Lopuchová), pochádzajúca z Jablonky. Oblečená v bielom pláští by rovnako dobre mohla stáť za pultom lekárne, či v obchode s potravinami. Práve sa však zvítala okolo malých fl'aštičiek so vzorkami mlieka, takže som sa nerušene mohol poobzerať po tomto „mliečnom kráľovstve.“ V prerobenej garáži sa o.i. nachádza veľká, 2200 litrová nádrž na mlieko, pri nej stojan so stovkami malých fl'aštičiek so vzorkami mlieka, na stene visí tabuľka s prísnymi hygienickými predpismi, lekárnička a kalendár, nedaleko stojí stôl, biele vykachličkované steny ...

- Vedúcou zberne je Emilia Margosiaková z Podsrnia - hovorí p. Kristína - žiaľ, teraz tu nie je. My s manželom Wladyslawom, ktorý je murárom, sme v roku 1986 poskytli priestory vo svojom dome a ja tu odvtedy aj pracujem. Mlieko z Podsrnia a Harkabuza sa kedysi zvážalo do Podvylka, teraz ho vozia do mliekárne v Novom Targu. Keď má roľník napríklad jednu kravu, vydaja od nej denne okolo 10 litrov. Väčšinu predáva u nás. V Bukovine však máme gazdu, ktorý za minulý rok odvzdal vyše 18 tisíc litrov mlieka, t.j. v priemere denne priviezol od 40 do 50 litrov mlieka. Väčšina oravských chovateľov kráv však o takýchto rekordoch môže len snívať.

Pripomieniem, že mlieko musí byť predtým, ako ho privezú, schladené do 8 ° C. Potrebné zariadenie si každý môže, či musí kúpiť. Dostať ho napríklad v Novom Targu a stojí okolo 900 zlôtých. Ďalší nutný výdavok je kúpenie kanví na mlieko. Desaťlitrová stojí 60 zlôtých a dvadsaťlitrová 95 zl. Mlieko do zberne privážajú povozníci. Z Bukoviny-sídliška Rafał Hosana, z Harkabuza Krzysztof Śmiech a z Podsrnia Józef Bielak. Prichádzajú už ráno

Dovoz mlieka do harkabuzskej zberne

Z ČINNOSTI SPOLKU SV. VOJTECHA NA ORAVE

Spolok sv. Vojtecha (Adalberta) si od svojho založenia v roku 1870 hľadal cesty medzi ľudí aj na Orave a Spiši. Svoje členské základne si budoval tak v mestách, ako aj na dedinách. Najeho čele boli horliví jednatelia, predsedovia SSV a činovníci, ktorí sa svojím členom prihovárali slovom náboženskej a národnej literatúry, časopismi, kalendárimi i novinami.

Hlavným poslaním SSV bolo sprístupniť širokému okruhu slovenských katolíkov hodnotnú literatúru, vzdelávať, podporovať v mrvnosti prostý ľud a samozrejme upevňovať v nom kresťanské hodnoty.

Spolok sv. Vojtecha nezabudol ani na tých Oravcov a Spišiakov, ktorí boli po 1. svetovej vojne prvýkrát odtrhnutí od svojej odvekej vlasti, a tým zároveň odrezaní od starobylej slovenskej kultúry, slovenského písaného slova a slovenských bohoslužieb. Krajania boli vďační za každú podielovú knihu a kalendár, ktoré dostávali zo Slovenska.

Pripomeňme, ako to vyzeralo s členstvom v SSV v jednotlivých oravských obciach pred 70 rokmi, kto boli jeho jednatelia, t.j. zástupcovia udržujúci spojenie medzi ústredným vedením v Trnave a danou miestnou skupinou SSV a aká je situácia v SSV na Orave dnes.

SSV na Orave

mal v r. 1929 vyše 540 členov, kym dnes 132, čo znamená, žiaľ, viac ako 4-násobný pokles členskej základne SSV.

V roku 1929 bolo:

- v Jablonke 119 členov (dnes 50). Jednatelia Jozef Lihosit (dnes Augustín Andrašák),
- vo Veľkej Lipnici (156 -) - miestny farár Karol Machay,
- v Hornej Zubrici (81 - 11) - Ignáč Ďurčák, (dnes Michal Soľava),
- v Dolnej Zubrici (12), (dnes Vendelín Bosák),
- v Podvlnku, spolu s Podsrním a Harkabuzom (157-36) - Florián Makuch, (dnes Genovéva Prilinská v Podvlnku, Ján Zonzel v Podrni a František Harkabuz v Harkabuze),
- v Malej Lipnici (7) - Jozef Luka, (dnes Viktoria Smrečáková),

- v Chyžnom (49 - 7) - farský úrad (dnes Karol Fula),
- v Pekelníku (11 - 7) - farský úrad (dnes Ján Švientek),
- v Podsklí (39 - 1) - Jozef Václaviak (dnes Jozef Jendrašák),
- v Oravke (36) Jozef Kráčik.

O dnešnej činnosti Spolku sv. Vojtecha na Orave nám porozprávali jeho dnešní jednatelia, ktorími sú o.i.: A. Andrašák z Jablonky, K. Fula z Chyžného, G. Prilinská z Podvlnka a V. Smrečáková z Malej Lipnice.

Augustín ANDRAŠÁK z Jablonky

- Činnosť Spolku sv. Vojtecha na Orave a jeho miestnych skupín sme znova urobili v roku 1990, t.j. hned' potom, ako padol totalitný systém. Naši krajania sa súčasne začali dožadovať odbavovania sv. omší v slovenskom jazyku. S týmito svojimi požiadavkami sa vtedy obrátili na mňa, a tak sa začalo.

Boli potrebné slovenské modlitebné knížky, ktoré sme kúpili od farára v Chyžnom. Neskôr sme 200 modlitebníkov dostali od Matice slovenskej v Martine a ďalšie od biskupa Jána Kalatu, rodáka z Novej Belej. V mnohom nám vtedy pomohol riaditeľ SSV v Trnave Anton Hanákovič a vedica členského ústredia SSV ing. Mária Vyskočová.

V lete 1991 sa odslúžila prvá slovenská sv. omša v kostole Premenia Pána v Jablonke. Odvtedy sa koná v každú nedelu a súčasne sa rozbehla naša ďalšia činnosť. Na 125. výročie vzniku SSV krajana na Orave navštívil pomocný biskup Peter Dubovský. Zorganizovali sme viaceré púte, napr. do Šaština, Starých Hôr, Levoče (počas návštevy pápeža Jána Pavla II. na Slovensku), Litmanovej a Altetingu v Nemecku, kde sme si o.i. prezreli kláštor, v ktorom sa skrýval slovenský prezident Jozef Tiso. Členovia SSV navštívili tiež hrob Jána Vojtaššáka v Zakanenom, kde sa poklonili jeho pamiatke. V roku 1993 nás zase navštívil riaditeľ Spolku sv. Vojtecha v Trnave Š. Hanákovič.

- Je to ľažká, zodpovedná a pritom slaboplatená práca - hovorí K. Harkabuzová na miesto rozlúčky - ale z niečoho predsa žiť musíme. Škoda, že politika našej vlády nie je rolníkom priaznivejšia ...

To sice sami zmeniť nemôžeme, ale informovať o práci a starostiah chovateľov kráv a ďalších, ktorí čakajú na lepšie časy, je potrebné. Dúfajme, že sa dočkajú.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Karol FULA z Chyžného

- Do činnosti SSV v našej obci je zatiaľ zapojených sedem rodín. Myslím si, že je to veľmi málo, ale je to spôsobené o.i. dlhými rokmi života v podmienkach totalitného štátu. Naši členovia dostávajú obľúbený kalendár Pútnik svätovojtešský, Jednotný katolícky spevnik, a prednedávnom sa potešili knížkou nemeckého chirurga prof. Hansa Killiana Za nami je len Boh. Deti zase zaujala kniha talianskeho autora Antonio Fattoriho - Príbehy Nového zákona. Škoda len, že nemáme v obci omšu v slovenskom jazyku, bolo by to potrebné ...

Genovéva PRILINSKÁ z Podvlnka

- Na úvod musím povedať, že už v roku 1897 bola členkou Spolku sv. Vojtecha teta mojej mamy Jozefina Mšálová. Ja sama som sa stala členkou SSV hned' po obnovení jej činnosti, t.j. v roku 1990. Volákoedy bolo v našej obci vyše 160 členov SSV, dnes ich je zatiaľ 25. Poznamenajme, že každý člen má zaručené dva dobré knižné tituly ročne. Napríklad už sme dostali knihu Mních medzi vlkmi, či knihy Jána Kapistrána alebo Wilhelma Hünermanna a to všetko za ročný členský poplatok 60 Sk. Ešte dodám, že členstvo po zomreleom členovi môže prebrať jeho rodinný príslušník.

Viktória SMREČÁKOVÁ z Malej Lipnice

- Zakladateľom Spolku sv. Vojtecha v obci bol náš bývalý organista Jozef Luka. Dnes k našim najaktívnejším členom patria Hermína Stopiaková, Anna Vojtíčková, Margita Stecová, syn Viktória Michaláková Felix, nevesta J. Luku Mária a ďalší. Zo Spolku dostávame kalendár a iné hodnotné knihy, ktoré si radi prečítajú nielen starší, ale aj mladí členovia SSV... Pred piatimi rokmi sme si spoľočne pripomenuli 1125. výročie smrti sv. Cyrila (r. 869), 70 rokov narodenia Jozefa kardinála Tomku a Jána Chrysostoma kardinála Korca, sídelného biskupa nitrianskeho. V kalendári Pútnik svätovojtešský máme o.i. zoznam krstných mien a významnejších cirkevných výročí.

Ná záver poznamenajme, že Spolok sv. Vojtecha prináša do krajanských rodín na Orave a Spiši božie slovo písané po slovensky, zveľaďuje rozum i ducha, ľudovú múdrost', prináša portréty biskupov a kardinálov a podobne. Slúži teda tým, ktorí sú vytrvalí vo svojej viere, chcú spoločne hľadať cestu zmierenia a žiť zbožne pomocou darov Ducha Svätého.

Záujemcovia o členstvo v Spolku sv. Vojtecha sa môžu na Orave hlásiť u krajanu A. Andrašáka (každú stredu v klubovni MS v Jablonke), respektíve v každej obci u jednatelia SSV či u predsedov miestnych skupín Spolku Slovákov v Poľsku.

PETER KOLLÁRIK

o 6.30 hod., veď do 8.30 hod., kedy prichádza z Nového Targu veľká cisterna, ktorá skontrolované mlieko odváža, musí byť všetko prípravené. Najskôr treba urobiť skúšku mlieka, t.j. odobráť z každej kanvy vzorku a pomocou tabletiek Azdex zistíť jeho kvalitu.

Najbohatšia, tzv. mliečna sezóna, a s možrejme aj najviac práce, je v každej zberni v lete. Vtedy v Podsrní dve ženy preberú denne až 3,5 tisíc litrov mlieka. V zime je to okolo 1,7 tisíc litrov denne.

ZAMAGURSKÝ MAJSTER SLOVENSKÉHO ORNAMENTU

„Slovenská ornamentálna tvorba je najväčším svedectvom výtvarnej tvorivosti, kultúrneho vývoja a mimoriadneho umeleckého cítenia slovenského ľudu“ - týmto slovami sa Štefan Leonard KOSTELNIČÁK prihovára čitateľovi v úvode svojho diela *Slovenská ornamentika*.

Tento najvýznamnejší slovenský ornamentik prvej polovice tohto storočia sa narodil 14. februára 1900 v zamagurskom mestčeku Spišská Stará Ves ako šieste dieťa Antona Kostelničáka a jeho ženy Márie, rodenej Rajtárovej. Po ukončení ľudovej školy odchádza Š. L. Kostelničák na štúdia do levočského gymnázia. Odšial' však musel po skončení 6. triedy - na sklonku prvej svetovej vojny - narukovať.

Po vojne sa vrátil do svojho rodiska a bol prvým človekom, ktorý na Zamagurie priniesol správu o vzniku Československej republiky. Spočiatku mu, prirodene, nikto neveril - a najmä slúžený Baltazár Matiašovský sa mu vyhral v väzení, ak neprestane šíriť podobné správy. Čoskoro sa však ukázalo, že republika skutočne existuje, čím bývalý levočský študent získal vo svojom okolí veľké uznanie (E. Pavlík).

Do Levoče sa už Štefan L. Kostelničák nevrátil. Doma všetky svoje schopnosti venoval osvetovej práci, ktorej cieľom bolo zvýšenie vzdelanostnej úrovne a národného uvedomenia zamagurského ľudu.

Ornament z východného Slovenska

V roku 1921 založil spolok „Ústredie magurských Slovákov“, ktorý pozostával z literárneho, divadelného, speváckeho a televýchovného odboru. I keď spolok mal zvolený výbor na čele so starostom, podstarostom, tajomníkom, knihovníkom a účtovníkom, v skutočnosti celú jeho činnosť viedol a organizoval Štefan L. Kostelničák. Pod jeho gestorstvom začal spolok vydávať časopis *Naša Magura*, ktorého príspevky boli písané nielen v slovenčine, ale aj v tamojšom goralskom nárečí (E. Pavlík).

Medzitým sa však v plnej mieri začalo prejavovať jeho neobyčajné nadanie pre kresbu a maľbu. Štefan L. Kostelničák odchádza študovať maliarstvo - najprv do Košíc k akademickému maliarovi Krónovi a neskôr do Prahy, kde ho viedol akademický maliar ukrajinského pôvodu Uvarov. V Košiciach, kde mal zriadený už aj vlastný ateliér, sa začal naplno venovať ornamentike.

V druhej polovici 20-tych a počas 30-tych rokov tu vytvoril tisícky miniatúrnych prác s ornamentálnymi prvkami na výšivkách, porceláne, dreve, skle, koži, ako aj početné seriály ornamentovaných „dopisníc“, vydávaných pri príležitosti výročí významných udalostí z histórie slovenského a českého národa. Štefan L.

Kostelničák je aj autorom bohatej ornamentálnej výzdoby reprodukcii Pittsburskej dohody a Martinskej deklarácie, ktoré boli vydané v rámci 10. výročia ich podpisania vo výše päťtisícovom náklade. Tieto pekne vyzdobené dokumenty, doslova „rozchytané“ už niekoľko dní po ich vytlačení, onedlho krášlili miestnosti úradov, škôl a spolkov po celom Slovensku.

Z ďalších jeho prác možno spomenúť dekoratívny obraz „Nitra, milá Nitra“, ktorý venoval 1100. výročiu Veľkomoravskej ríše a založenia prvého kresťanského chrámu v Nitre. Tematikou a spracovaním podobný je aj obraz „Svätý Václav“, vyhotovený v roku 1926 k oslavám 1000-ročného panovania českého kniežaťa Václava. Ďalej sú to pôsobivé obrazy „Cyril a Metod“, „Staroslovenský Otče náš“ a obraz 44 slovenských vojakov z trenčianskeho 71. pluku popravnených v Kragujevaci.

V období 1925-1945 Štefan L. Kostelničák usporiadal vo viacerých

Ornament zo stredného Slovenska

slovenských mestách a obciach vyše 60 výstav svojich umeleckých prác.

Vrcholom jeho ornamentálnej tvorby je dielo *Slovenská ornamentika*. Prvý diel, vydaný v roku 1927, pozostával z teoretickej a obrazovej časti. V teoretickej časti podáva prehľad dejín slovenského ornamentu so stručným návodom k samostatnej ornamentálnej kombinácii, kresbe a maľbe. Text je napísaný v slovenskom, českom, poľskom, ruskom a nemeckom jazyku. Obrazovú časť tvorí sedemnásť pestrofarebných listov ľudového ornamentu, prevažne s prírodnými motívmi (kvety, ovocie, hmyz a pod.). V roku 1934 vydal druhý diel - zbierku štyri tisíce ornamentov, ktoré boli usporiadané podľa jednotlivých rázovitých krajov Slovenska. Všetky tieto práce sú farebné.

V doslove k druhému dielu Slovenskej ornamentiky autor podáva akési symbolické motto nielen tejto publikácie, ale aj svojej celoživotnej činnosti: „*Vydaním tejto knihy sa snažím prispieť k práci tých, ktorí chcú aj ďalej slovenským svojrázom a zaujímavou stránkou slovenskej kultúry robiť čest' a dobré meno nášmu nadanému národu. Prispievam týmto skromným podielom tým učiteľom a prívržencom slovenského svojrázu, ktorí sa snažia vzbudiť nový záujem v našej mladej generácii, utužiť a obrodiť to, čo cez dlhé storočia robilo meno nášmu národu, čo vzbudzovalo obdiv a záujem až ďaleko za hranicami.*“

Štefan Leonard Kostelničák zomrel 19. septembra 1949 v Košiciach a je pochovaný v Spišskej Starej Vsi.

MILAN NOVÁK

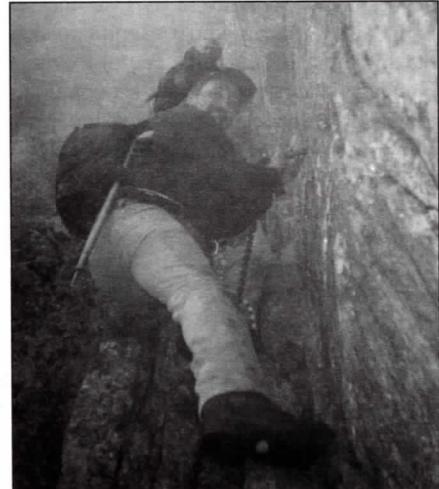
NA STRECHE REPUBLIKY

Najvyššie situovaným miestom a zároveň najvyšším vrcholom nielen Tatier, ale aj celých Karpát je Gerlach (2654 m). Názov štítu odzrkadľuje vlastnícke pomery: štit sa totiž nachádza v katastri obce Gerlachov, po ktorej bol pomenovaný. Dávnejšie bol názov štítu poplatný politickým tendenciám toho ktorého obdobia. Od 18. augusta 1896 (meniny cisára), sa volal štítom Františka Jozefa (Ferenc József Czúcs; Franz Josef Spitz), po prvej svetovej vojne bol Štítom Legionárov, kým v období kultu osobnosti bol Štítom Stalina (od 21. decembra 1949).

Masív najvyššieho vrcholu Slovenska je veľmi rozľahlý. Kraľuje nad Batizovskou a Velickou Dolinou. Od Zadného Gerlachu (2616 m) ho oddeluje Tetmajerovo sedlo (2593 m). V hrebeni Zadného Gerlachu sa vyskytujú tri názvy s príavným menom „jurgovský“: Jurgovská Štrbina Nižná, Jurgovská Štrbina Vyšná a Jurgovské Zuby. Tieto mená vďačia Jurgovčaniam „priazni“ poľských horolezcov (taternikov), ktorí sa často zdržiavali v jurgovských salašoch na Pol'ane pod Vysokou. Podľa W. H. Paryského, posledný jurgovský bača gazdoval na tej pol'ane ešte v roku 1933. Tieto jurgovské názvy nemajú teda žiadnený súvis s výstupmi mojich rodákov na Zadný Gerlach, lebo - ako sa zdá - ten končiar neboli pre obyvateľov Jurgova príliš atraktívny ako objekt poľovníctva, pytláčenia, respektívne činnosti horských vodcov. Práve na Zadnom Gerlachu stroskotalo sovietske lietadlo, ktoré vyštartovalo z Krosna smerom na akési povstalecké slovenské letisko. 24-členná posádka lietadla sa mala v októbri 1944 zúčastniť SNP. Trosky lietadla a pozostatky tiel objavili 18. augusta 1945 poľskí horolezci: Danuta Schiele a Tadeusz Orłowski. Nedošli účastníci SNP našli potom dôstojné miesto večného odpočinku na cintoríne v Gerlachove.

Gerlach sa dosť dlho nepovažoval za najvyšší vrchol Tatier, keďže korunu prven-

V Batizovskej „próbe“

Na samom vrchole

stva držal najprv Kriváň, a potom Lomnica alebo Ľadový štit. Prvenstvo Gerlachu dokázal trigonometrickým meraním v roku 1838 Ludwig Greiner, avšak až v šesťdesiatych rokoch sa rozšírila správa, že najvyšším štítom Tatier nie je Lomnica, ale Gerlach.

Poradie troch dobyvatelov Gerlachu W. Paryski určil nasledovne: 1. Z. Bośniacki a W. Grzegorzek - 11. augusta 1855; 2. rakúski dôstojníci počas kartografických meraní v roku 1868; 3. Martin Spitzkopf Urban - koniec šesťdesiatych rokov 19. storočia.

Na štit neviedli nikdy pravé turistické značky. Kedysi smer na vrchol vytyčovali kamenní panáci, ktorí dnes už prakticky neexistujú. Výstup na Gerlach je preto možný len v spoločnosti slovenského horského vodcu.

II.

Bola posledná sobota septembra: 26. septembra 1998. Z Jurgova sme vyrazili o pol šiestej ráno v štvorčlennom tíme: Renáta a Bogdan Pampuškovci z Katovíc, môj sused - člen Ústredného výboru Spolku Slovákov v Poľsku - Vojtech Chovanec a ja. O pol siedmej sme autom Vojtecha zastali pred budovou Horskej služby v Starom Smokovci, kde nás už čakal známy horský vodca a záchranača - Dominik Michalík. Špeciálne povolenie nám umožnilo dostať sa autom - z Tatranskej Polianky - až na malé parkovisko pod Sliezskym domom (1670 m). Odtiaľ, po raňajkách, sme postupovali po magistrále na západ, smerom do Batizovskej doliny. Žiaľ, medzičasom začalo pršíť. Vzhľadom na zlé počasie sa pri Batizovskom Plese vzdávali ďalšej túry Pampuškovci. My začíname výstup o deviatej. Hmla, mokrá skala, studené skoby a reťaze namontované v tiažších úsekoch. Zavše nás pán Dominik naviaže na lano a pozorne istí ako prvolezec. Lezieme pomaly, preto nás predbiehajú dve mládežnické skupiny naviazané horským vodcom na jeho lano, ktoré tvoria akúsi „vysokohorskú električku.“ Krátke chvíle oddychu využívame na „riešenie“ tranských problémov. Opakujem to, čo som

kedy si počul v zakopianskom GOPR-e. Poľskí záchrancovia totiž spochybňovali vydarenie slávneho horského vodcu z Novej Lesnej Jána Počúvajaja (1886-1969), že na Gerlachu bol šesťsto razy. Pán Michalík tvrdí, že toto číslo Počúvajových výstupov nie je vôbec prehnané. Však on sám bol za niekoľko rokov vodcovskej práce - na Gerlachu - aspoň tristokrát. Boli dokonca také prípady, že za jeden dlhý letný deň vyviedol turistov na strechu Republiky až tri razy. Batizovská skúška: šesť metrov vysoká kolmá stienka, skoby a reťaze. Horská „električka“ je už na zostupejnej ceste. Horský vodca tesno naviazaných na lano mladých ľudí nám ešte povie, že na vrchole vládne zima, a že človek tam môže stuhnúť ako „sobolie hovno.“ Bolo práve dvanásť hodín, keď sme sa na streche Slovenska dotkli kríža. Studený vietor, hmla, takmer žiadna viditeľnosť. V strede kríža malý, modrý štvorec, symbolizujúci ľad. Je to spomienka na osiemročného chlapca, ktorý tu zamrzol.

III.

Zostup začíname o 12.20. Mám dojem, že zostupová cesta do Velickej Doliny je ľažšia ako výstup. Počúvajova rampa, Okno, horný úsek Gerlachovského kotla. Strmšie miesta zdolávame tvárou pri stene. Zasnežený Veličký žľab. Zase nás pozorne istí lanom náš horský vodca. Už vidíme cez diery v mračnách chodník na Poľský hrebeň. Zdá sa, že chodník je už na dosah ruky. Vskutku je to len zdanie. Pred nami je ešte dvanásť metrová kolmá stienka: Velická skúška. A už sme pod ňou. V trojčlennom mužstve som najstarší. A azda preto mi pán Dominik už na chodníku dáva lyžiarske palice, aby som si trošku odబرениľ unavené chodidlá. Prah Velickej Doliny. Tu „večný dážď“, lebo po skale stále kvapká voda. V horskom hoteli „Sliezsky dom“ nás čakajú znepokojení Pampuškovci. Ale ved' s pánom Michalíkom sa nám - jurgovským dobyvateľom Gerlachu - nemohlo nič stať.

JOZEF ČONGVA
FOTOREPORTÁŽ NA 3 STR. OBÁLKY

ROK 1938

V septembri 1938, keď vrcholil Hitlerov tlak na ČSR, aktivizovali sa popri Mandaroch aj Poliaci vo svojich požiadavkách voči nám. Svedčí o tom aj návšteva polského vyslanca v Prahe Kazimierz Papého na Ministerstve zahraničných vecí /MZV/ dňa 21. septembra 1938, kde ho prijal vyslanec Dr. Ivan Krno. Papée povedal, že hovorí len za seba, za svoju osobu, teda neoficiálne, ale prehlásil, že by bolo dobre, keby ČSR urobila gesto dobrovoľným odstúpením Tešínska, čím by sa definitívne upravili čs.-poľské vzťahy.

Toho istého dňa odovzdal vyslanec Papée nótu, ktorou poľská vláda vypovedala poľsko-československú konvenciu z 23.IV.1925 vo vzťahu k poľskej menšine v ČSR. Poľská vláda v nej očakáva rozhodnutie čs. vlády vo vzťahu k územiu, obývanému obyvateľstvom poľskej národnosti, rozhodnutie bezprostredné a analogické tomu, ktoré čs. vláda prijme vo vzťahu k problému nemeckému.

Dr. Krno oznamil 22.IX.1938 telefónicky vyslancovi Papéemu, že nótu odovzdal ministru Kroftovi, ktorý vec predloží ihned čs. vláde.

Čs. vláda odpovedala 25.IX.1938 v tom zmysle, že rokovania s vládami Francúzska a V. Británie o nemeckom probléme prebiehajú na odlišnej báze. Napriek tomu však čs. vláda vyslovuje ochotu nadviazať s poľskou vládou bezprostredné rokovanie o všetkých otázkach so zámerom dospieť k opravdivej dohode medzi Poľskom a Československom.

Súbežne sa 22.IX. 1938 obrátil prezident E. Beneš listom na poľského prezidenta Ignacyho Moścického, v ktorom hovorí, že vo chvíli, keď ide o osud Európy a keď oba národy majú záujem položiť pevné základy dôveryhodnej spolupráci medzi oboma krajinami, obracia sa na prezidenta Moścického s návrhom opäť nastoliť priateľské vzťahy a novú spoluprácu medzi Poľskom a Československom. Navrhuje zo strany čs. štátu úprimné a priateľské vyhlásenie o usporiadaní sporov o poľskú menšinu v ČSR a prezident Beneš výslovne navrhuje úpravu hraníc.

Benešov list doručil prezidentovi Mościckému osobne čs. vyslanec vo Varšave Juraj Slávik.

Mościcki odpovedal listom 27.IX. 1938, v ktorom zdôrazňuje, že vzťahy medzi Poľskom a Československom sa môžu zlepšiť len ak budú rýchlo prijaté seriázne a efektívne rozhodnutia. Týka sa to v prvom rade odvážnych riešení otázky hraníc, ktorá takmer 20 rokov bráni zlepšeniu atmosféry medzi Poľskom a ČSR. Záverom hovorí, že postupuje Benešove návrhy svojej vláde a verí, že je možné vypracovať v krátkom čase návrh zmluvy,

ktorá by zodpovedala súčasnej náročnej situácii.

Z toho istého dňa 27.IX.1938 nótá vyslanca Papého ministru Kroftovi nadvázuje na výmenu listov medzi prezidentmi Benešom a Mościckým a predkladá návrh v mene poľskej vlády uzavrieť okamžite zmluvu o riešení základného problému medzi oboma štátmi, menovite sporu o územie obývané občanmi poľskej národnosti, a to nevyhnutnou úpravou hraníc medzi Poľskom a ČSR, čo bolo navrhnuté aj v liste prezidenta Beneša. Nótá obsahuje návrh konkrétneho ďalšieho postupu pri realizácii tohto zámeru a poľská strana predpokladá okamžité vojenské obsadenie Českého Tešínska a až potom mali nasledovať ďalšie formálne kroky. Minister Krofta odpovedal listom z 30.IX.1938 vyslancovi Papéemu, v ktorom uviedol čs. návrh ďalšieho postupu a vyslovne sa odvoláva na náladu medzi obyvateľstvom Československa, vyvolávané nemeckou hrozbohou a prebiehajúcimi rokovami o nemeckých požiadavkach a zdôrazňuje, že z čs. strany ide voči Poľsku o akt dobrej vôle a o vlastnú iniciatívu a svoje slobodné rozhodnutie. Kroftov návrh obsahuje konkrétné kroky od utvorenia paritnej čs.-poľskej komisie dňa 5.X.1938 na riešenie otázok opcie obyvateľov, presídlenia a vzájomnej výmeny obyvateľstva, ako aj všetkých finančných a ďalších otázok. Minister Krofta navrhuje stanoviť termín ukončenia práce komisie do 31.X.1938 a určiť tiež termín uskutočnenia odovzdania územia. Spoločné vyhlásenie by malo okamžite informovať poľskú a čs. verejnosť o dosiahnutej dohode. Termín 5.X. na zriadenie komisie a 1.XII. na odovzdanie územia by nemal byť prekročený.

Dňa 29.IX.1938 navštívil vyslanec Papée vyslanca Krnu, aby „urobil poslednú výzvu“, ako povedal, aby ČSR dala Poľsku kladnú odpoved v najkratšej lehote, podľa možnosti ešte počas dnešného dňa. Len tak sa vraj dá zabrániť nevyhnutnému. Je vraj nevyhnutné nutné, aby k úprave čs.-poľského sporu došlo mimo rámec mníchovskej konferencie. Krno naznačil Papéemu, že čs. odpoved bude pravdepodobne odovzdaná ešte dnes a bude obsahovať zásadný súhlas s poľskou požiadavkou o ustanovenie paritnej komisie, ktorá má stanoviť všetky modality postupu. Papée odpovedal, že vyhlásenie dnes nestačí a že je nutné siahnúť po činoch, čím zrejme naráža na evakuáciu Českého Tešínska a jeho obsadenie poľským vojskom. Papée vyslovil tiež želanie, aby o veci mohol hovoriť s pánom prezidentom republiky.

Dňa 30.IX.1938 o 23.40 v noci odovzdal poľský vyslanec Papée ministru Kroftovi nótu poľskej vlády z toho istého dňa s požiadavkou odstúpiť do 24 hodín rátajúc od poludnia 1. októbra väčšiu časť

Tešínska (stiahnuť okamžite vojenské jednotky a políciu československú a odovzdať územie poľským vojenským jednotkám), zvyšok územia Tešína a Fryštatu odovzdať do 10 dní. Ostatné poľské požiadavky budú prerokované dodatočne. Minister Krofta, ktorý bol už vopred informovaný o obsahu nót, poukázal na nezdvorilý pasus nót, že poľská vláda nemôže už ďalej priklaďať vieru prehláseniam čs. vlády a zmienil sa tiež o dnešných správach PAT-u, ktoré vyvolávajú náladu o domnelej útočnosti čs. strany. Podtokol tiež, že ne-pokladá za ušľachtile správanie, ak tažko ranenému zasadzuje sa rana dýkou vo chvíli, keď sa usiluje spämaťať sa. K obsahu vlastnej nót sa minister Krofta nevyjadril, povedal, že ju berie na vedomie a že o nej bude rokovať vo vláde.

Podľa záznamu Dr. Krnu, po porade u prezidenta Beneša telefonoval o 11.45 dňa 1.X.1938 vyslancovi Papéemu, že čs. vláda prijíma návrhy poľskej nót zo dňa 30.X. 1938 a požiadal vyslanca, aby asi o pol hodiny prišiel k nemu do Černínskeho paláca po písomnú odpoved. Papée sa dostavil o 12.30 a prevzal od Dr. Krnu nótu, podpísanú ministrom Kroftom. Povedal, že ihned označí text nót telefónicky do Varšavy. Pripomenal tiež, že generál Krejčí už nadviazal styk s plk. Noelem ohľadne schôdzky vojenských odborníkov.

Takto začala okupácia Českého Tešínska už 1.X.1938, hoci mníchovská dohoda nariadila čs. vláde, aby sa do 3 mesiacov dohodla o požiadavkách Beckovského Poľska a horthyovského Mađarska.

A čo spojenci ČSR, konkrétnie Veľká Británia? Podľa záznamu ministra Kroftu, prijal 1.X.1938 o 12.30 britského veľvyslancu v Prahe Newtona, ktorý ho informoval, že britský veľvyslanec vo Varšave dostal inštrukcie z Londýna, aby upozornil ministra Becka, aby si povšimol mníchovskú dohodu, ktorá implicitne vyslovuje potrebu dohody o poľskej a maďarskej otázke v ČSR. Bolo by veľmi krátkozraké od poľskej vlády, keby sa pokúsila o jednostranné riešenie tejto otázky vlastnou mocou miesto toho, aby pamätala na to, že sa štyri veľmoci už zaviazali k pokojnému riešeniu poľskej otázky. Britská vláda dúfa, že poľská vláda neurobí krok nepredložený a nenapraviteľný. Ak hovorí o ultimáte a ak hrozí násilným obsadením, má mu britský veľvyslanec povedať, že by poľská vláda bola v nepráve, keby obsadila časť územia čs. pred dohodou o tejto veci na spôsob dohody o otázke sudetonemeckej. Britská vláda ponúkla služby sprostredkovateľa Nemecka a ponúka ich teraz Poľsku. Veľvyslanec má povedať Beckovi, že britská vláda v tom zmysle zakročí tiež v Prahe.

Krátko pred polnocou telefonovali z Londýna Newtonovi, že majú správu od svojho veľvyslanca z Varšavy, že sa tam

situácia zhoršila. Beck si ho zavolal, aby mu dal naliehavú správu. Velvyslanec sa obáva, že sa dozvie o ultimáte.

Ako vieme, jednotky poľskej armády obsadili územie Českého Tešínska 1. októbra a búrlivé oslavy tohto „vítazstva“ prebiehali potom na Tešínsku po tri dni.

Potom po odstupe jedného mesiaca nasledovala poľská nótá z 1.XI.1938, ktorá obsahovala podrobné poľské požiadavky na celkové zmeny hraníc, a to ako na českom, tak aj na slovenskom úseku. Na českom úseku išlo o podrobne vytýčenie hraničnej čiary a na slovenskom boli predložené poľské požiadavky na územia v oblasti Čadce, Vysokých Tatier, Pienin, Žegiestowa-Pivničnej, Lupkova-Cisnej.

V nôte sa ustanovuje, že zmiešané komisie na delimitáciu hraníc začnú pracovať okamžite po výmene nót a ukončia práce na českom úseku do 15.XI. a na slovenskom úseku do 30.XI.1938.

Slovenská autonómna vláda na zasadnutí 3.XI.1938 menovala do delimitačnej slovensko-poľskej komisie Dr. Františka Hrušovského ako predsedu a ako členov Dr. Ivana Krnu, Ing. Jána Sláviku, mjr. gen. štábmu Štefana Jurecha, Pavla Černogurského, Antona Granatiera a Milana Poláka.

Zverejnenie poľských požiadaviek vyvolalo medzi obyvateľstvom Slovenska skutočný šok, lebo nič také od Poliakov nečakalo. Časovo sa to zbehlo s viedenskou arbitrážou, ktorou boli 2. novembra 1938 odtrhnuté od Slovenska veľké južné oblasti so stájisícmi občanov nielen maďarskej, ale aj slovenskej národnosti a s mnohými mestami so slovenskou väčšinou až po Košice vrátane.

V Štátom okresnom archíve v Martine je uložený Denník Delimitačnej komisie čs.-poľskej, ktorý si písal predsedu komisie Dr. František Hrušovský ako súkromný komentár od 8. do 27. novembra 1938 a v ktorom veľmi živo zachytáva atmosféru, fakty, postoje slovenských i poľských členov komisie, ale aj citové reakcie slovenských občanov, ktorí sa ocitli na území, ktoré si narokovala poľská vláda.

Dňa 13. novembra 1938 bola nedele a časť slov. delegácie navštívila niektoré obce v okrese Čadca, ktorých odstúpenie žiadala poľska vláda. „To, čo sme tam videli a počuli, otriaslo celou našou bytosťou, lebo ešte nikdy nemali sme príležitosť vidieť zúfat a plakať ľudí pre svoju príťulnosť a oddanosť k svojmu slovenskému rodu.“

15. novembra čs. delegácia prešla na dvoch autách cez Suchú Horu do Zákoného. Predseda čs. delegácie hned pri prvom stretnutí povedal predsedovi poľskej delegácie prof. dr. Bogdanovi Zaborskému, že poľské územné požiadavky otriasli Slovenskom a slovenskí polonofili sa ocitli vo veľmi zlom svetle. Prof. Zaborski bol nemilo prekvapený... Členovia čs. delegácie presvedčovali jednotlivu poľských delegátov o ich neoprávnencích požiadavkach. V komentároch Poliakov sa začali objavovať obavy pred nemeckou rozpínavosťou.

Dňa 16. novembra ráno sa vydala čs. delegácia na spiatočnú cestu cez Javorinu, Ružomberok do Žiliny a do vládneho auta vzali prof. Zaborského a dr. Gotkiewicza, aby sa mohli po ceste porozprávať o dielčich otázkach. V Javorine viala čierna zástava a nápis „Nedajte nás Poliakom, my sme tu

Slováci“, ženy a deti mali popripínané slovenské trikolóry. „Ked sa naše auto pohlo, ozval sa strašný plač a prosby zhromaždeného zástupu. Nemohli sme povedať nič, ale v duši cítili sme hrozný odpor k práci, ktorú sme mali vykonáť. Poliakom bolo veľmi trápne, že museli byť svedkami týchto vzrušujúcich scén.“ Po obede obe delegácie začali rokovať v hoteli Rami v Žiline. Poľská strana predložila mapy a požiadavky, ktoré zasahovali do slovenského územia hlbšie ako znala pôvodná nótá poľskej vlády - predovšetkým v oblasti Čadce, v Javorine a v Červenom Kláštore. Černogurský odcestoval do Bratislavu informovať vládu a získať ďalšie informácie.

Dňa 17. novembra prešla delegácia autami cez Turzovku na Biely Kríž, potom peši na Malý Polom, kde vytýčili prvý bod hranice.

18. novembra v blate a snehu pokračovali vo vytýčovaní hraníc od Malého Polomu.

V Rakovej napadli miestni obyvatelia poľských železničných expertov a surovo ich urážali. Prof. Zaborski ubezpečoval členov slovenskej delegácie, že sú milí, ale prerušil rokovania a odišiel s členmi poľskej delegácie do Tešína. O 17. hod. bola v Čadci desatisícová protipoľská demonštrácia a „mohla presvedčiť každého, že Kysuce sú a chcú byť vždy slovenské a že iné je vôľa a život národa ako papierové výskumy tzv. vedeckých odborníkov“.

19. novembra prof. Zaborski odcestoval do Varšavy podať správu ministru Beckovi.

MATEJ ANDRÁŠ

POKRAČOVANIE NASLEDUJE

KRÁTKO Z ORAVY

Pri ZŠ č. 2 v Jablonke prebiehajú práce nad výstavbou novej športovej haly. Hotová je už jej ocelová konštrukcia (na snímke).

* * *

Niektoří Oravci sa vracajú k prvkom dávnej oravskej architektúry. Svedčí o tom aj tento pekný drevený portál nad vstupnou

bránou (na snímke) pred jedným z domov v Podvuku.

* * *

V tomto roku uplynulo 10 rokov od menovania chyžianskeho rodáka Jana Szkodóna za biskupa. Srdečne blahoželáme.

* * *

Na svoju návštevu na jarmoku v Novom Targu (22. októbra t.r.), bude zle spomínať o.i. občianka Slovenska Mária L. Štýria

neznámi muži ju tam napadli, zobili a okradli o 3 tisíc korún.

* * *

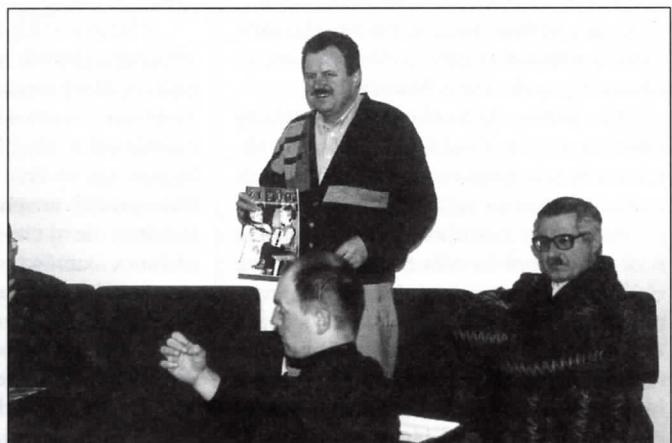
Futbalistom Orava Jablonka sa neveľmi darí po postupe do A-skupiny oblastnej futbalovej súťaže. Po jesennom kole skončili v tabuľke až na 7. mieste tabuľky. Dúfajme, že na jar si budú počínať lepšie.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Naši hostia v zasadacke Spolku

Tajomník ÚV L. Molitoris a šéfredaktor Života J. Šternogov počas stretnutia

SLOVENSKÁ SV. OMŠA V KRAKOVE

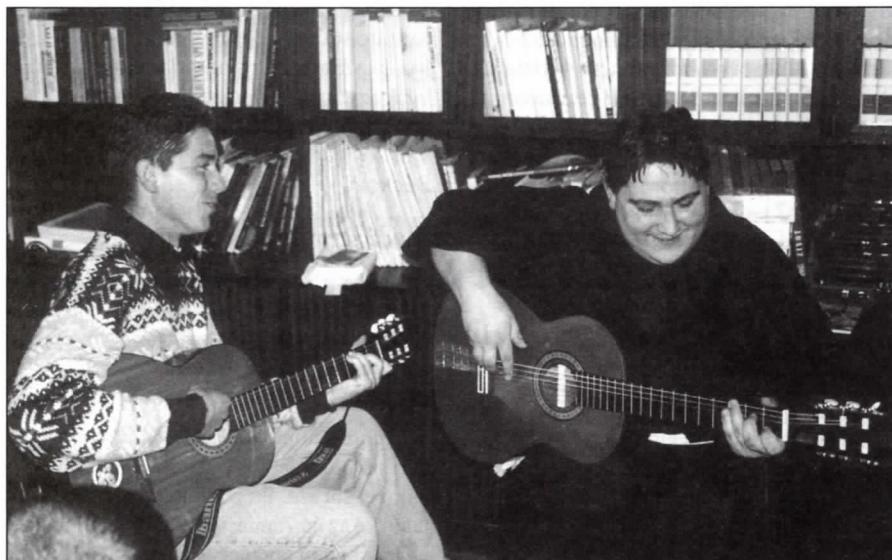
Dňa 5. novembra t.r. sa v kláštore Klariiek v Krakove (na ul. Grodzkej), uskutočnila slávostná slovenská sv. omša, ktorú odslúžil kňaz Vladimír Kasa z Vavrečky pri Námestove (benediktín-postulant), pôsobiaci v Krakove len od septembra t.r. Spolu s ním omšu konce-

lebroval kňaz Anton Verbovský (reduktorista) a miništrantom bol Gabriel Koch.

Bohoslužby sa zúčastnili budúci kňazi zo Slovenska, príslušníci rôznych rehoľných rádov, o.i. františkáni, saleziáni, bosí karmelitáni, rezurekcionisti, benediktíni, paulíni, adeptoristi, ako aj miestni veriaci a dolu-podpisany.

V krásnom interiéri kláštora sa počas celej sv. omše ozývala čistá, spisovná slo-

So sprievodom gitary si na záver stretnutia všetci zaspievali

venčina. Po omši prešli mladí rehoľní bratia - medzi nimi aj sestra Magdaléna, ktorá je v Krakove už štvrtý rok - do sídla ÚV SSP v Krakove, kde sa stretli s tajomníkom ÚV SSP Eudomírom Molitorisom, šéfredaktorom Života Jánom Šternogom, podpredsedom krakovskej MS SSP Marekom Ślusarczykom a učiteľkou slovenského jazyka v Jurgove na Spiši Máriou Glodasikovou.

Po krátkom privítaní L. Molitoris oboznámił hostí s 50-ročnou históriaou Spolku Slovákov v Poľsku, ako aj našimi vydavateľskými aktivitami a vyslovil prianie, aby sa slovenská sv. omša v Krakove slúžila každú nedelu.

Šéfredaktor J. Šternogov hovoril o Živote, o problematike účasti mladých ľudí na práci nášho Spolku a o polonizačnom nátlaku, ktorému boli naši krajania vystavení v podstate od skončenia 2. svetovej vojny.

Počas stretnutia sa mili hostia predstavili a rozprávali o svojich plánoch do budúcnosti. Posedenie prebiehalo v príjemnej a priateľskej atmosfére, a ukončilo sa spoločným spevom mnohých slovenských ľudových pesničiek, vtom Na Kráľovej holi, Tam okolo Levoče a. i. O hudobný doprovod na gitaru sa postaral brat Marián. Dúfajme, že už onedlho sa všetci stretneme na ďalšej slovenskej sv. omši v Krakove.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

LEPŠIE POZNAŤ SUSEDÁ

Tento zaujímavý súbor prác známych a renomovaných slovenských polonistov a poľských slovakistov, vydaný knižne pod názvom *Slovensko-poľské jazykové a literárne vzťahy*, je výsledkom vedeckej konferencie, ktorá sa konala v apríli 1997 v Poľskom inštitúte v Bratislave. Ako v úvode podotýka jeho zostavovateľ prof. J. Hvišč, zborník by mal pripomenúť aj prvú slovenskú polonistickú konferenciu, ktorá sa konala práve pred tridsiatimi rokmi - v roku 1967. -

Tento zborník je prirodzenou kontinuitou ľavoriej práce, na ktorú dnes organicky nadvážujeme, aby sa dielo nášho spoločného výskumu ďalej rozvíjalo a skvalitňovalo - piše ďalej zostavovateľ.

Časť príspevkov sa orientuje na výskum problematiky kontaktov polonistiky a slovakistiky najmä v poslednom desaťročí. Literárnoviednu časť otvára príspevok J. Hvišča: Nová bilancia - slovensko-poľské literárne vzťahy po roku 1945, ktorý je pokusom o

periodizáciu tohto niekedy aj komplikovaného obdobia, pričom autor podrobne predstavuje najmä 90. roky. B. Suwara veľmi citlivovo, ale otvorene píše o Asymetrii v poľsko-slovenských vzťahoch v rovine literárnoviednej komparatistiky. O tom, čo sa v 60. rokoch prekladal do slovenskej literatúry do poľštiny píše K. Morawiec v príspevku, v ktorom zdôrazňuje aj širšie pozadie prekladateľských iniciatív. Veľmi aktuálna je aj štúdia J. Pekarovíčovej s názvom Dynamika v slovensko-poľskej komunikácii, v ktorej autorka o.i. naznačuje aj spoločnú frazeologiu v jazyku rekám.

Zaujímavé sú aj príspevky, ktoré približujú polonistické pracoviská na slovenských vysokých školách. Dvojica M. Pančíková-J. Hvišč predstavujú polonistiku na bratislavskej univerzite, ktorej história siaha až do roku 1924. B. Maciejewska zase píše o polonistickej pracovisku na prešovskej filozofickej fakulte, ktoré má tiež už tridsaťročnú tradíciu.

Jazykovedné príspevky v tomto zborníku sa dotýkajú aj veľmi aktuálnych otázok slovensko-poľskej komunikácie. Napr. príspevok M. Miroslawskej s názvom K problematike ženských priezvisiek v slovenčine a poľštine zaujme nielen jazykovedcov, ale aj prekladateľov a novinárov, ktorí sa stretávajú s prepismi priezvisiek z jedného jazyka do druhého. Ďalšie príspevky sa dotýkajú

konkrétnych jazykovedných otázok: morfológia slovesa (H. Mieczkowska), analytických a syntetických pomenovaní (M. Pančíková), fungovania zámen (M. Papierzová), používania predložiek „na/v“ (E. Orwińska-Ružičková), vyjadrovania negácií v poľštine a slovenčine (E. Lotko).

Ďalšia časť príspevkov je venovaná literárnym tématom. Š. Drug pripomína dielo známeho slovakista Z. Niedziela (zomrel v r. 1996), ktorý veľa urobil pre rozvoj slovakistiky v Poľsku. Komparatisticky zameraná štúdia P. Kášu s názvom Ku koncepcii literárnych dejín J. M. Hurbana a M. Mochnického naznačuje blízkosť slovenského a poľského literárneho a politického myšlenia v období romantizmu. Štúdia B. Suchoňovej-Chmielovej priblížuje tvorbu H. Gavloviča,

františkánskeho mnícha z Czarného Dunajca, autora veľkolepého diela Valaská škola mraovov stodola. X. Činčurová porovnáva „dedinský priestor“ v románoch F. Hečka a S. W. Reymonta a M. Sobotková zaujímavo konfrontuje české, slovenské a poľské spomienkové texty z obdobia baroka.

Záverom možno povedať, že táto publikácia prináša mnoho zaujímavých a podnetných informácií pre tých, čo sa chcú dozvedieť niečo viac o slovensko-poľských kultúrnych kontaktoch v minulosti i súčasnosti.

MATEUSZ GNIAZDOWSKI

Slovensko-poľské jazykové a literárne vzťahy. Bratislava, T.R.I. Médium, s. 191.

NOVÁ SLOVENSKÁ VLÁDA

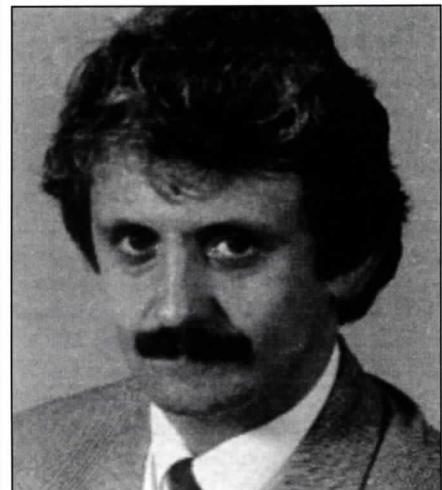
Ako sme už písali v minulom čísle Života, za nového predsedu vlády SR bol menovaný Mikuláš DZURINDA, ktorý 30. októbra t.r. v Prezidentskom paláci v Bratislave zložil do rúk zastupujúceho prezidenta a predsedu Národnej rady SR Jozefa Migaša ústavou predpísaný slub a neskôr predložil zloženie nového vládneho kabínu.

Poznamenajme, že nová vláda vznikla v dôsledku dlhých a neľahkých koaličných rozhovorov Slovenskej demokratickej koalície (SDK), Strany demokratickej ľavice (SDL), Strany maďarskej koalície (SMK) a Strany občianskeho porozumenia (SOP) a konštituovala sa v pomere 9:6:3:2. Mikuláš Dzurinda je po zmene systému už siedmym predsedom vlády SR (trikrát bol Vladimír Mečiar, raz Milan Čič, Ján Čarnogurský a Jozef Moravčík).

Nový kabinet (spolu s premiérom) má dvadsať členov. Sú to: Ľubomír FOGAŠ (48 r.), SDL - podpredseda vlády pre legislatívnu; Pavol HAMŽÍK (44 r.), SOP - podpredseda vlády pre integráciu; Pál CSÁKY (42 r.), SMK

- podpredseda vlády pre ľudské a menšinové práva a regionálny rozvoj; Ivan MIKLOŠ (38 r.), SDK - podpredseda vlády pre ekonomiku;

Ministri: Ľudovít ČERNÁK (47 r.), SDK - minister hospodárstva; László MIKLÓS (49 r.), SMK - minister životného prostredia; Mária MACHOVÁ (45 r.), SOP - ministerka pre privatizáciu; Gabriel PALACKA (38 r.), SDK - minister dopravy, pošt a telekomunikácií; Pavel KONCOŠ (51 r.), SDL - minister pôdohospodárstva; Brigida SCHMÖGNEROVÁ (51 r.), SDL - ministerka financií; Milan FTÁČNIK (42 r.), SDL - minister školstva; Milan KŇAŽKO (53 r.), SDK - minister kultúry; Tibor ŠAGÁT (55 r.), SDK - minister zdravotníctva; Ladislav PITTLER (64 r.), SDK - minister vnútra; Peter MAGVAŠI (53 r.), SDL - minister práce, sociálnych vecí a rodiny; Eduard KUKAN (58 r.), SDK - minister zahraničných vecí; Ján ČARNOGURSKÝ (54 r.), SDK - minister spravodlivosti; Pavol KANIS (50 r.), SDL - minister obrany; István HARNA (58 r.), SMK - minister výstavby a verejných prác.

Premiér SR Mikuláš Dzurinda

* * *

Mikuláš Dzurinda sa narodil 4. februára 1955 v Spišskom Štvrtku. V rokoch 1974-79 študoval na Vysokej škole dopravy a spojov v Žiline, kde v roku 1988 získal vedeckú a špirantúru. V rokoch 1979-80 pracoval vo Výskumnom ústavе dopravnom v Žiline, v rokoch 1980-91 bol zamestnaný na oblastnom riadiťstve ČSD Bratislava, najprv ako referent v oblasti informačných technológií a od r. 1988 ako vedúci oddelenia automatizovaných systémov riadenia. V rokoch 1991-92 bol námestníkom ministra dopravy a spojov SR pre ekonomiku. V roku 1992 sa dal na politickú dráhu a bol zvolený za poslancu národnej rady SR. Vo voľbách kandidoval za Kresťanskodemokratické hnutie J. Čarnogurského. V parlamente bol členom výboru pre financovanie, rozpočet a menu. V roku 1993 sa stal podpredsedom KDH pre ekonomiku. Vo vláde Jozefa Moravčíka bol od r. 1994 ministrom dopravy, spojov a verejných prác. Lídrom Slovenskej demokratickej koalície sa stal 31. marca 1998. Je ženatý a má dve deti. (jp)

Naša fotohádanka

Naša snímka predstavuje známeho amerického herca, tvorca viacerých znamenitých úloh vo filmoch a televíznych seriáloch. Iste ľahko uhádnete o koho ide, keď povieš, že hral hlavnú úlohu v televíznom seriáli Z archívu X, ktorý už viac mesiacov vysiela 2. program poľskej TV. Napíšte nám jeho meno a pošlite do redakcie. Spomedzi autorov správnych odpovedí vyžrebuje knižné odmeny.

* * *

Z obdržaných odpovedí sme vyžrebovali troch výhercov. Sú to: Peter Kapolka z Nedeca, Jozef Klukovský z Krempáča a Dorota Domjan z Jaworzna.

Slovenskú sv. omšu odslúžil kňaz K. Koniorczyk

Predsedníctvo porady. Zľava: Ž. Chalupková, J. Šternoga, R. Kulaviak a L. Molitoris

PORADA ŽIVOTA '98

V júni t.r. uplynulo 40 rokov odvtedy, ako vyšlo prvé číslo krajanského kulturno-spoločenského mesačníka ŽIVOT. Od počiatkov sa redakcia každý rok stretnáva so svojimi spolupracovníkmi, dopisovatelia a s krajanským aktívom na výročných poradách, ktoré sa striedavo konajú na Orave a Spiši. Dejiskom tohto ročnej porady bola po vlaňajšej Horenej Zubrici tentokrát spišská obec Nová Belá.

Porada sa konala 22. novembra 1998 v telocvični miestnej základnej školy za účasti okolo 60 krajanov z oravských a spišských miestnych skupín SSP. Bol medzi nimi i tajomník ÚV SSP Ľudomír Molitoris, podpredsedovia ÚV SSP Žofia Chalupková, Dominik Surma a Robert Kulaviak, čestný predseda SSP Ján Molitoris z Kacviny, niekoľkí novobelskí učitelia a predsedovia miestnych skupín.

Pred začatím porady sa krajania zúčastnili v kostole sv. Kataríny na slovenskej svätej omši, ktorú celebroval miestny farár Kazimierz Koniorczyk. Po omši prešli do školy, kde ich v mene miestnej skupiny Spolku v Novej Belej privítala Žofia Chalupková.

Poradu otvoril a viedol šéfredaktor Života Ján Šternoga, ktorý najsíkôr podakoval krajanom za ich námahu a úsilie pri zbieraní predplatného a roznašaní Života. Priopomelen 40 rokov vychádzania nášho časopisu, jeho fažké začiatky a vývin až do dnešných dní, ako aj hlavné úlohy v publikovaní materiálov z minulosti a súčasného života na Spiši a Orave, ktoré zaujímajú čitateľov.

Ďalší program porady bol venovaný zabezpečovaniu predplatného Života na rok 1999 a problematike práce dopiso-

vateľov a spolupracovníkov Života. Nezabudlo sa ani na široko chápanú krajanskú problematiku, vtom aktivizovanie výborov miestnych skupín, problémy s ubúdaním škôl, kde sa donedávna vyučovala slovenčina a podobne.

Kým však došlo k debate o týchto otázkach, účastníkov porady pozdravili krátkym kultúrnym programom žiaci miestnej základnej školy, ktorých pripravila učiteľka Anna Majerčáková. Na úvod si všetci s nimi zaspievali hymnickú pieseň Kto za pravdu horí. Žiaci zarecitovali tiež niekoľko básni, vtom o.i. báseň Prekážka, Duma bratislavská, a svoje vystúpenie ukončili piesňou Slovensko moje, otčina moja.

Po ukončení kultúrneho programu oboznámil J. Šternoga krajanov s výsledkami súťaže v získavaní predplatiteľov Života. Konštatoval, že počet odoberateľov nášho časopisu sa udržuje na primeranej úrovni, hoci by bolo iste dobré,

Účastníci zo Spiša. Zľava: F. Mlynarčík, D. Surma, J. Petrášek a sestry Holové

Spišiaci a Oravci pri spoločnom stole

Belianski žiaci pozdravili rokovania kultúrnym programom

Oravci vždy spolu. Sprava: V. Pieronek, manželia E. a G. Prilinskí, V. Bogaczová a V. Smrečáková

keby sa každá miestna skupina SSP pokúsila získať aj ďalších. Poznamenajme, že v tejto súťaži vyhrali v tomto roku Krempachy (201 ks), pred Novou Belou (195) a Jurgovom (147). Najaktívnejším účastníkom odovzdala redakcia finančné odmeny.

Do tradičnej súťaže dopisovateľov o Zlaté pero nám tentoraz najviac príspevkov zaslali piati krajania, ktorým boli takisto odovzdané finančné ceny.

Kým prešli účastníci porady k plánovaniu budúceho nákladu nášho časopisu, prediskutovali otázku jeho ceny a napokon rozhodli, že cena zostáva aj na rok 1999 nezmenená, t.j. 1,50 zlottedo za číslo. Poznamenajme ešte, že predplatné na rok je 18,00 zł. a do zahradnice 36,00 zł.

Napokon sa rozprúdila bohatá diskusia, ktorá bola - tak ako v predošlých rokoch - venovaná najmä časopisu Život a rôznym krajanským otázkam. Napr. kra-

jan Alojz Bugajský z Jablonky poukázal na potrebu opravy hrobov významných oravských dejatelia Tomáša Červeňa a Štefana Pirončáka a ďalších. zároveň chcel vedieť, ako nám vtom pomôže Dom zahraničných Slovákov v Bratislave a Matice slovenská v Martine. Viacerých, najmä spišských krajanov, zaujímal priebeh a stav prác na výstavbe krajanskej klubovne v Kacvíne, niektorí mali nejasnosti súvisiace s vybavovaním potrebných dokumentov nevyhnutných na obdržanie krajanskej karty a ďalší si zaspomínali na to, v akých fažkých podmienkach pred 40 rokmi roznášali v svojich obciach Život. Jozef Brija z Novej Belej navrhol odslužiť sv. omšu práve za tých krajanov, ktorí sa v minulosti najviac zaslúžili v rozpropagovaní Života. Hovorilo sa tiež o štipendiách pre našich krajanských študentov na Slovensku, o potrebe neustáleho pripomínania dejom a mládeži našej histórie, o organizovaní zájazdov na Slovensko,

ktorých by sa mohli okrem školskej mládeže zúčastniť najmä starší krajania, odbojári a pod. Časť otázok bola venovaná zlému stavu viacerých krajanských klubovní, v tom o.i. potrebe dokončenia opravy vo Vyšných Lapšoch atd. Možnosti riešenia viacerých problémov vysvetloval tajomník Spolku L. Molitoris, ktorý o.i. povedal, že k 40. výročiu dostáva redakcia Života dar od ÚV SSP, ktorým je oprava priestorov a nové zariadenie. Účastníci porady navrhli skoncipovať a zaslať pozdravný list novému premiérovi Slovenskej republiky, vláde SR a velvyslanectvu SR vo Varšave.

Na záver podakujme krajanom za ich ochotu a obetavosť v propagovaní Života, získavaní jeho predplatiteľov a námahu pri jeho doručovaní odoberateľom. V novom roku 1999 im želáme najmä veľa zdravia, šťastia a úspechov v osobnom i spoločenskom živote.

Text a foto: PETER KOLLÁRIK

Počas diskusie. Zľava: J. Brija, Fr. Kurnát, J. Krišík, J. Venit a J. Molitoris

Chvíľka zamyslenia. Sprava: E. Zubrický, Fr. Kadlubek, Fr. Harkabuz a A. Findura

JOHN COLLIER

NA VIANOCE OPAŤ DOMA

Podával sa čaj. Obývačka Carpenterovcov bola plná priateľov, ktorí sa prišli rozlúčiť s doktorm a jeho ženou.

- Doktor, - povedal major Sinclair, - na Vianoce musíte byť rozhodne zasa medzi nami.

- Bude, - povedala pani Carpenterová, - to vám sľubujem.

- To nie je také isté, - podotkol doktor Carpenter, - hoci si, pochopiteľne, nič väčšini neželám...

- Napokon, - zamiešal sa pán Hewitt, - zmluvu o prednáškovej činnosti ste uzavreli iba na šest mesiacov!

- No všeličo sa môže stať, - povedal pán Carpenter.

- Nech sa stane čokoľvek, - ukončila so žiarivým úsmevom diskusiu pani Carpenterová, - môj muž bude na Vianoce späť. Za to vám ručím, verte mi!

Všetci jej uverili. Dokonca aj sám doktor je takmer uveril. Už desať rokov rozdávala jeho žena sľuby o manželovej účasti na spoločenských večeroch, záhradných slávnostach, vo výboroch dobročinných spolkov a bohvie kde ēšte inde a tieto sľuby boli za každým dodržané.

Rozlúčková party bola v plnom prúde. Viacero hostí vyslovilo slová obdivu na adresu drahej Hermione, ako vynikajúco naplánovala cestu. Spolu s manželom sa ēšte dnes večer odvezú do Southamptonu, aby nasledujúceho dňa nastúpili na lod'. Žiadne prestupovanie z vlaku na vlak, náhlenie sa, nervozita na poslednú chvíľu. Doktor má šťastie, jeho žena sa o neho naozaj po každej stránke fantasticky stará. Jeho pobyt v Amerike bude bezpochybne úspešný. Hermione sa postará, aby videli a navštívili všetko, čo treba. Uvidia aj mrakodrapy! Také čosi veru v Little Godwearing nemajú. Na druhej strane si je celkom istá, že ho priviedie späť. „Áno, priviedem ho späť. Môžete sa na to spoľahnúť!“ Nesmie sa dať na nič nahovoriť. Žiadne predĺženie pobytu. Nijaké vynikajúce miesto v nejakej špičkovej americkej nemocnici. Naša miestna nemocnica ho potrebuje. A do Vianoc musí byť späť. - Áno, - volala pani Carpenterová za posledným odchádzajúcim hostom. - Dozriem na to. Do Vianoc bude späť.

Aj posledné prípravy pred odchodom boli perfektne naplánované. Slúžky rýchle poumyvali riad a rozlúčili sa. Práve včas, aby chytili popoludňajší autobusový spoj do Devizes.

Ostávalo už iba niekoľko drobností, ako dozriet, či je všetko upratane a pozamykať dvere.

- Chod' hore do spálne, - povedala Hermione, - a preobleč sa do svojho hnedého tvídového obleku. Predtým, než vložíš tento oblek do tašky, vyprázdní na ňom všetky

vrecká. Ja už dozriem na všetko ostatné. Je diné, čo od teba teraz chceme, je, aby si sa mi nemotal pod nohami ...

Doktor vyšiel hore schodmi a vyzliekol si oblek, ktorý mal na sebe. Namiesto tvídového obleku si však obliekol starý, špinavý kúpací plášť, ktorý mal zastrčený celkom vzadu v skrini. Pripravil si potrebné veci a o chvíľu vyšiel na chodbu a naklonil sa cez zábradlie.

- Hermione! - zavolal na svoju ženu. - Nemala by si na chvíľu čas?

- Pravdaže, drahý. Už som so všetkým hotová.

- Príď na moment sem hore. Je tu niečo zvláštne ...

Hermione bola v okamihu na schodišti.

- Panebože! - zvolala, keď jej pohľad padol na manžela, - čo sa tu ponevierať v tej starej špinavej handre?! Už dávno pred rokmi som ti kázala, aby si ju spálil.

- Kto to len mohol, - povedal doktor nevnujúc pozornosť je výčitkám, - spláchnut' do vane zlatú retiazku?

- Pochopiteľne, nik! - odvetila pohotovo Hermione. - Nik také veci nenosí.

- Kde sa tu potom vzala? - spýtla sa doktor.

- Tu máš, vezmi si baterku. Keď sa poriadne zohneš a posvetiš si do odtokového otvoru, uvidíš, ako sa tam ligoce.

- Určite nejaká lacná čačka niektoraj slúžky, - povedala Hermione. - Nič iné to nemôže byť!

No napriek tomu vzala do ruky baterku a naklonila sa nad vaňu. Doktor zdvihol ruku s krátkou olovenou rúrkou a trikrát mocne udrel svoju ženu po hlave, vložiac do úderov všetku silu a precíznosť, akej bol schopný. Potom, pomáhajúc si kolenom, preválil bezvládne telo do vane. Zobliekol si kúpací plášť a stojac tam úplne nahý, rozbaliť uterák s pripravenými nástrojmi. Vložil ich do umývadla a na podlahu rozprestrel niekoľko kusov novín. Po týchto prípravách sa zadíval na svoju obeť.

Ležala tam neprirozdene skrútená na konci vane. Bola mŕtva, o tom nebolo pochyb. Doktor sa na ňu dosť dlho díval, nemysliac pritom absolútne na nič. Potom si uvedomil, koľko je všade krvi a mozog mu začal znova pracovať.

Najprv naroval telo do ležiacej polohy a potom zobliekol žene šaty. V úzkej vani to bola pomerne komplikovaná úloha, ale napokon sa mu to podarilo. Potom otvoril kohútiky. Do vane vytryskol prúd vody, o chvíľu sa stenčil, no zrazu v potrubí zachrčalo a voda prestala tiecť.

- Panebože, - zašomral si pre seba, - odstavila hlavný prívod vody.

Nemal na výber: narýchlo si poutieral ruky do uteráka, otvoril dvere kúpeľne - z opatrnosti si zabalil ruku do čistého cípu uteráka, keď

chytil kľučku - a potom bežal, bosonohý dolu schodami.

Dvere vedúce do pivice boli na konci vstupnej haly pod schodišťom. Doktor si dokázal spomenúť, kde sa nachádza hlavný prívod vody. V poslednom čase trávieval v pivniči veľa času, snažil sa tam vydlabáť priestor pre police s priečinkami na uloženie vínových fliaš. Tak to aspoň zdôvodnil Hermione ...

Doktor zišiel dolu schodmi, nahmatal kohútik od hlavného prívodu a otvoril vodu. Medzitým sa dvere v hale privreli a tak kráčal hore schodmi potme šmátrajúc po stenách. Už bol takmer hore, keď zazvonil zvonček pri hlavnom vchode.

Prenikavý zvuk zvončeka sa mu zavŕtal do žalúdka ako oceľový šíp. Ani si neuvedomil, ako zbehol dolu schodmi a posadil sa na hromadu uhlia.

- Nemajú žiadne právo takto sem vtrhnúť, - šomral si popod nos polohlasne, keď sa trochu spämätal. Dych sa mu zrýchlil a cítil, ako sa ho čoraz väčšmi zmocňuje panika.

- Nechaj ich odísť! - prikazoval sám sebe.

O chvíľu však počul, ako sa predné dvere otvárajú.

- No tak dobre, - povedal si, - vzdávam sa! Všetko som zbrazil ...

Boli to Wallingfordovci. Z haly k nemu doliehalia hľasy: - Herbert! Hermione! - Čert ich vezmi! Prišli vyrušovať a zdržovať. Ľudí, ktorí sa nemôžu dočkať, kedy odtiaľto vypadnú, - šomral si zlostne. - Navyše nahých, pokrytých krvou a uhol'ným prachom. Jednoducho som odpísaný. Nedokážem to urobiť!

- Herbert!

- Hermione!

- Kde v pekle môžu byť?

- Majú tu auto ...

- Možno zaskočili k pani Liddellovej.

- Musíme sa predsa s nimi ešte stretnúť!

- Možno odbehli do obchodu. Nejaký nákup na poslednú chvíľu ...

- To je u Hermiony úplne vylúčené ...

Počúvaj! Zdá sa mi, že počujem tiecť vodu v kúpeľni. Nemám zakričať? Alebo zaklopiať na dvere?

- Pst! Nemyslím, že by to bolo vhodné.

- Na tom predsa nič nie je, keď zakričíme.

- Pozri, drahý, môžeme sa tu znova zaťať na ceste späť. Hermione povedala, že neodídu pred siedmou. Večerajú po ceste v Salisburye ...

- Myslíš? Dobre teda. Rád by som si vypil posledný pohár so starým Herbertom. V opačnom prípade by sa urazil.

- Poponáhľajme sa! O pol šiestej môžeme byť naspäť.

Doktor počul ozvenu ich krokov na príjazdovej ceste. Vyšiel hore schodmi a počítal zavrel predné dvere. - Pol siedmeho, - pomysel si, - to by som mal ešte stihnuť ... Pre istotu dal na dvere závoru. Potom vyšiel na poschodie a pomocou nástrojov, ktoré si odložil do umývadla, dokončil to, čo mal v

pláne urobiť. Zakrútený do svojho starého kúpacieho plášťa zišiel znova dolu a nosil balík za balíkom, všetky úhladne zabalené do novinového papiera a previazané špagátom. Balíky postupne naukladal do úzkej hlbokej jamy v rohu pivnice, ktorú vyhľibil v priebehu minulých týždňov. Napokon tam lopatou navŕsil zvyšnú hlinu a navrch ešte nasypal uhoľný prach. Skontroloval, či je všetko tak, ako má byť a vrátil sa do kúpeľne. Dôkladne očistil vaňu i seba, znova vaňu a potom, už oblečený, vzal starý kúpací plášť i manželkine šaty a odhodil ich do spaľovača dopadkov.

Ešte zopár maličkostí a bol hotový. Bolo iba štvrt' na šest'. O Wallingfordovcoch bolo všeobecne známe, že nikdy nechodia načas.

- Škoda, - pomysle si doktor, - kvôli nim tu nemôžem ostat' a vydať sa na cestu až po zotmení. To nič. Pôjde okľukou, aby sa vyshol hlavnej ulici a keď ho aj niekto nazrie v aute samotného, pravdepodobne si pomyslí, že Hermione išla z nejakého dôvodu napred a po čase sa na to aj tak zabudne ...

Ul'ahčene si vydýchol, až keď sa mu podarilo nepozorované sa dostať na výpadovú cestu. Bude musieť jazdiť veľmi opatrné, v tomto duševnom rozpoložení mal veľmi spomenuté reakcie. Keď sa vonku celkom zotmel, zastavil sa v motoreste na kávu. Obloha bola plná jagavých hviezd. Ten pohľad ho upokojil a naladil na príjemné myšlienky. Všetko, čo bude teraz nasledovať, je nesmierne jednoduché. Marion naňho čaká v Chicagu. Tá si už teraz myslí, že je vdovcom. Eudia, organizujúci jeho prednáškové turné, sa budú musieť uspokojiť s nejakou výhovorkou. Jej, čo mu ostáva, je usadiť sa v ústraní v nejakom prosperujúcom americkom mestech, kde bude až do smrti v bezpečí. Má si ešte niekoľko kufrov s Hermioninou garderobou, ale tie môže cestou hodiť do mora. Vďakabohu, jeho žena písala listy na písacom stroji. Taká maličkost', ako rukopis, by mohla všetko pokaziť.

- No vidite! - povedal si v duchu posmešne.

- Vždy a všade bola načas. Dokonalá! Všetko dokázala perfektne naplánovať, spoľahlivo zariadiť ... A napokon si zriadila aj vlastnú smrť. Čert ju ber! Nemám ani najmenší dôvod na zlepšenie. Napísem za ňu niekoľko listov, postupne ich bude čoraz menej a menej ... Nejaké napíšem aj sám - o tom, ako sa už chystám na návrat, no vždy to musím kvôli niečomu odložiť. Dom si ešte rok podržím, potom ešte jeden, napokon si aj na to ľudia zvyknú. Možno by som dokonca mohol už o rok prísť a vypratať ho. Ved' je to celkom jednoduché! Rozhodne to však nebudete na Vianoce! Po týchto úvahách naštartoval auto a vydal sa znova na cestu ...

V New Yorku sa cítil voľný, nádherne voľný. Bol v bezpečí. Konečne sa mohol spokojne obzrieť dozadu. Pokojne a s pôžitkom, najmä keď si po dobrom jedle zapálil cigaretu. Pivnica, v ktorej so zatajeným dychom

načúval zvoneniu pri dverách, hlasom v hale - to všetko už bolo za ním. Teraz sa môže začať tešiť na Marion. Keď prechádzal cez hotelovú halu, úradník z recepcie mu s úsmievom podal hľbu listov. Bola to prvá várka z Anglicka. Fajn. Bude to celkom zábavné, vyrábať na písacom stroji listy v Hermioninom štýle a podpisovať ich jej povykrúcaným podpisom. Poinformovať všetky priateľky, aký mala manželova prvá prednáška obrovský úspech, akí sú obaja očarení Amerikou, a napokon pripomienúť, že ho na Vianoce určite priviedie naspäť. Pochybnosti, či sa jej to naozaj podarí, sa môžu vyskytnúť až v neskorších li-

stoch.

Prezeral si obálky jednu za druhou. List od Sinclairovcov, Wallingfordov a napokon úradný list od firmy Holt&Synovia, stavebné a maliarske práce.

Ešte stále bol v hale, okolo neho prechádzali ľudia. Otváral listy, zbežne ich číhal, občas sa pousmial. Zdalo sa, že všetci sú presvedčení o jeho návrate na Vianoce. Áno, vedia, že na Hermione sa možno spoľahnúť.

ANTONIO DE LARA OPERÁCIA

Známy chirurg vošiel do operačnej sály, naťahujuúc si pri chôdzii rukavice:

- Skalpel!

Skôr než ním prenikne do brušnej dutiny, zháči sa:

- Hej, - obráti sa na sestričku, - a čo to vlastne musíme rezat?

- Neviem presne, - odpovie sestrička, - ale zdá sa mi, že to slovo sa končí na „ka“.

- Na „ka“? Povedzte to jasnejšie! Ruka?

A nie slepé črevo? Počkajte chvíľku, zatelefonujem žene, ona si určite spomenie, pretože jej vždy rozprávam, čo ma čaká... - Chirurg vytocí niekoľko čísel. - Počuj, drahá, možno sa pamätáš, čo musím odrezáť pacientovi s veľkými fúzami.

- Nemám predstavu.

- Aj ja som zabudol... Vraj sa to končí na „ka“.

- Aha, tak potom je to ruka. Áno, určite je to ruka.

- Pravdaže, máš pravdu, drahá. Napokon, človek má dve ruky, a tak nemá čo stratiť...

- Drahý, nezabudni kúpiť syr, keď pôjdeš domov! Dnes k nám príde na obed Federico a on má syr strašne rád. Nezabudneš?

- Aký syr mám vziať?

- Hocijaký.

Žena položí slúchadlo a veľký chirurg sa vráti do operačnej sály.

- Tak čo je? - spýta sa asistent.

- Nič.

- Mne sa zdá, že to slovo sa končí na „om“ a nie na „ka“, - pokračuje asistent.

- A práve v tom sa všetci strašne mýlia, - povedal si doktor pre seba. List od stavebnej firmy si nechal na koniec. Pravdepodobne nejaký účet, čo iné?

A nemýlil sa:

,,Vážená pani,

potvrzuje prijem Vášho ľaskavého súhlasu s predbežným odhadom nákladov na realizáciu vašej zákazky, tak ako je ďalej uvedené, a tiež potvrzuje prevzatie kľúča.

Ešte raz si dovoľujeme ubezpečiť, že zákazka bude do Vianoc hotová, tak ako to bolo dohodnuté. Naši pracovníci začnú s prácou už na budúci týždeň.

S najhlbšou úctou

Paul Holt&Synovia

Vykopanie jamy v pinici pre uloženie políc s priečadkami na víno, vymurovanie s povrchovou úpravou za použitia najkvalitnejších materiálov, osadenie políc atď., predbežná cena: 18 libier."

(International express č. 9/98)

- Vrávite na „om“? Syndróm? Symptóm?

- Neviem, - povie asistent. - Pacient je váš a nie môj.

- A čo keby som zatelefonovala k nim domov? - navrhne sestrička. - Možno budú vedieť.

- Skvelý nápad! - vykríkne chirurg a znova ide k telefónu:

- Pani Ramirezová? Tu je doktor Lopez. Nie, nič sa nestalo. Chcel som sa vás len opýtať, či náhodou neviete, čo treba odrezáť vásmu mužovi.

- Neviem. Pravdepodobne niečo na „it“.

- Granit? Parazit? Stalaktit?

- Nie, nič z toho.

- Čo teda navrhujete, aby som mu odstránil?

- Čo chcete, do jeho záležitosti sa nechcem miešať.

Keď sa slávny chirurg vrátil do operačnej sály, pacient sa prebudi, pretože prestala ūčinkovať narkóza.

Hľa, dokonca ani jeho vlastná žena nemá o tom predstavu.

- Moja žena vie len to, čo zaujíma ju, - vysvetľuje pacient. - Je úžasne sebecká. Keď chytí zubnú pastu, stlačí ju v prostriedku, lebo vie, že to nemám rád. Tubu treba vytláčať od dolného konca.

- A viete vôleb, čo vám mám odrezat? - spýta sa chirurg.

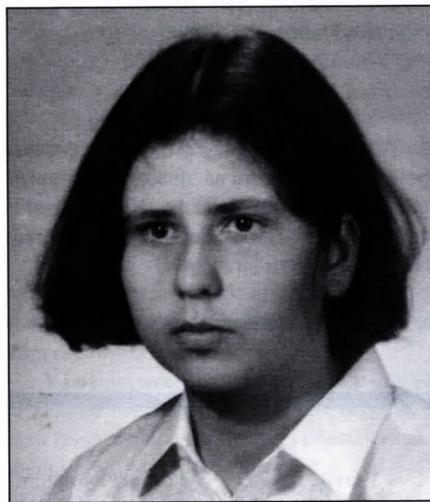
- Preboha, nič! Čo vám to prišlo na um? Ja nie som pacient, ale montér. Prišiel som odstrániť poruchu a táto tu, - ukáže na sestričku, - mi strícha čosi pod nos a ihneď som zaspal. Kde je teda tá porucha?

(Expres č. 18/98)

KRAJANSKÁ PROMÓCIA

28. októbra 1998 sa v aule Univerzity Komenského v Bratislave konali slávnostné promócie absolventov filozofickej fakulty. Medzi promovanými tridsiatimi magistrami bola aj naša krajanka Katarína Anna Čongvová. Promovanie na magistru bolo slávnostným zavŕšením štúdií (história-anglický jazyk) krajanky Čongvovej. Promóciu predchádzali (31. augusta t.r.) dve štátne skúšky zo slovenských a všeobecných dejín a obhajoba di-

plomovej práce (*Uhorské fragmenty v Živote a Zázrakoch svätej Kunigundy, krakovskej knážnej, 1234-1292*), napísanej u školiteľa, PhDr. Martina Homzu, z Katedry slovenských dejín a archívnictvia UK.

Promócia sa konala v tej istej aule bratislavskej univerzity, v ktorej promovalo už niekoľko desiatok našich krajanov. Medzi dávnejšie promovanými boli aj títo rodáci z Jurgova: profesor Alojz Miškovič (1928), JUDr. Vojtech Miškovič (1933), JUDr. Sebastian Čongva (1935), MUDr. František Martinčák (1941), JUDr. Vojtech Šilan (1949). V aule UK promovala tiež pred niekoľkými rokmi sestra krajanky Čongvovej - Eva Agneša Čongvová, teraz Bujaková, v istom zmysle - po otcovi - taktiež Jurgovčanka. Teda nedávna promócia K. A. Čongvovej by bola už siedmou v poradí „jurgovskou“ promóciou v slávnej aule Univerzity Komenského.

Slávnostného obradu promócie krajanky Čongvovej sa zúčastnili: rodičia mladej magistrky, profesor Jozef Olexa, rodák zo Spišského Bystrého, Ol'ga Šimunčiaková, ktorej otec bol za prvej Slovenskej republiky náčelníkom finančnej stráže v Jurgove, Vlastimil Kovalčík, básnik, prekladateľ, redaktor, Spišiak z Matiašoviec, JUDr. Matej Andráš, diplomat, prekladateľ, podnikateľ, predseda Spolku priateľov Slovákov v Poľsku, Spišiak z Tatranskej Kotlinky, Zuzana Bianchiiová, docentka Prírodovedeckej fakulty UK, Marta Bianchiiová, manželka slovenského právneho historika, prof. Leonarda Bianchiho (1923-1981), vedeckí pracovníci Inštitútu slavistiky Sliezskej univerzity v Katoviciach - prof. Bo-

žena Tokarzová, prof. Emil Tokarz, PhDr. Anna Perd'ochová-Sklárová, prof. Józef Zarek, mgr. Paweł Sabat a dve krajanky zo Zamaguria (mgr. Irena Malcová z Repíška zo SAV a študentka 4. ročníka bratislavskej germanistiky, Silvia Golonková z Jurgova).

Ústredný výbor Spolku Slovákov v Poľsku a redakcia Života praju krajanke Anne Čongvovej veľa ďalších pracovných úspechov, ako aj šťastia a spokojnosti v osobnom živote. (jč)

ŠKOLY V JABLONSKEJ A VEĽKOLIPNICKEJ GMINE

V technickom lýceu vo Veľkej Lipnici sa v súčasnosti učí 272 študentov, z čoho vyše polovica je Oravcov, ostatní sú spoza regiónu. V máji 1999 sa v škole uskutočnia prvé matu-ritné skúšky, ku ktorým pristúpi 32 študentov.

Do materských škôl na území jablonskej gminy chodí celkom 133 detí, z toho v Podvulku 26, v Jablonke 89, v Oravke 18 a do tzv. 0-tých tried 11 detí.

Do základných škôl v jablonskej gmine chodí celkom 2409 žiakov, z toho 96 sa učí slovenský jazyk:
v Jablonke - v ZŠ č. 1 - 562 žiakov,

v ZŠ Matonogi - 29 (1. - 4. tr.), v ZŠ Bory - 67 a v ZŠ č. 2 (so slovenským vyučovacím jazykom) - 29 (od 4.- 8. tr.).

v Podvulku - v ZŠ č. 1 a v ZŠ č. 2 po 182 ž.

v ZŠ v Dolnej Zubrici - 158 žiakov

v Hornej Zubrici - v ZŠ č. 1 - 187, v ZŠ č. 2 - 169, v ZŠ č. 3 - 132 žiakov

v Malej Lipnici - v ZŠ č. 1 - 135, v ZŠ č. 2 - 168 a v ZŠ č. 3 - 158

v ZŠ Oravka - 132 ž.

v ZŠ v Chyžnom - 119 žiakov.

PETER KOLLÁRIK

NEVEL'KÉ ZMENY

Po októbrových komunálnych voľbách došlo na Orave a Spiši k nevel'kým zmenám vo funkciách vojtov a predsedov gminných rád.

Na ORAVE:

- v gmine Veľká Lipnica vojtom nadálej zostal poslanec Sejmu PR Franciszek Adamczyk. Za jeho zástupcu bol zvolený Mariusz Murzyniak a funkciu predsedu gminnej rady v obci bude nadálej plniť Emil Kowalczyk. Jeho zástupcom sa stal Franciszek Gawełda,

- v gmine Jablonka sa po dvoch voľbách obdobiacich s funkciou vojta rozlúčil Julian Stopka. Novým vojtom sa stal doterajší predseda gminnej rady Antoni Wontorczyk, rodák z Malej Lipnice a novým predsedom gminnej rady - Antoni Karlak,

- v gmine Raba Wyżna bol za vojta opäťovne zvolený 35-ročný Edward Siarka a jeho zástupcom sa stal Robert Wodziak zo

Skawy. Novým predsedom gminnej rady sa stal Marian Wojdyła,

- v gmine Czarny Dunajec vojtom aj nadálej zostáva poslanec sejmu PR Kazimierz Dzielski. Predsedom gminnej rady sa stal Tadeusz Czepiel, ktorého bude zastupovať Andrzej Franos.

Na SPIŠI:

- v gmine Bukowina Tatrzańska sa novým vojtom stal Milan Modla z Czarnej Góry a predsedom gminnej rady Jan Łukaszczuk,

- v gmine Nižné Lapše je novým vojtom Antoni Kapolka z Nedece a predsedom gminnej rady sa stal Franciszek Payerhin,

- v gmine Nový Targ vojtom zostal nadálej Jan Smarduch. Jeho zástucou je Stanisław Szeliaga. Za nového predsedu gminnej rady vybrali voliči Franciszka Jachymiaka.

PETER KOLLÁRIK

ODEVNÉ DRUŽSTVO V JABLONKE ZAVRETÉ

O problémoch tohto podniku, ktorý je fiálikou odevného družstva v Novom Targu, sme naposlasy písali v Živote č. 7/98 na str. 7. Podnik bol sice už v tom čase v likvidácii, ale zdalo sa, že sa pomocou nových jednávok situácia predsa len zmení k lepšiemu. Žiaľ, nestalo sa tak a došlo k tomu, čo mnohí už dávnejšie očakávali. Brány jablonského závodu sa zatvorili. Vo výrobných halách sa nepracuje a pracovníčky, t.j. asi stovka žien z okolitých oravských obcí namiesto šitia odevov sedí doma, poberá podporu v nezamestnanosti a čaká, čo bude s ďalším osudem ich závodu.

P.K.

KNIŽKA POD STROMČEK

Hľadáte svojmu dieťaťu vhodný darček pod vianočný stromček? Kúpte mu peknú knižku! Navrhujeme, aby ste si vybrali z ponuky najnovšej zimnej kolekcie detských rozprávkových kníh, ktoré ocenil Mezinárodný dom umenia pre deti BIBIANA a združenie Prialenia detskej kníhy (Slovenská sekcia IBBY). Na Slovensku bola v tomto roku ako najlepšia detská kniha ocenená kniha Karola Péma *Rozprávky pre dobré deti*, z produkcie vydavateľstva Mladé letá a za najkrajšiu detskú knihu zimy uznali knihu Miloša Macourka *O Konrádovi, ktorý písal nosom*, s ilustráciami Dušana Polakoviča. Želáme príjemné čítanie! (pk)

PRESTAT ČÍTAŤ?

O zloživku fajčenia, ako aj o jeho škodlivých účinkoch na organizmus fajčiara i nefajčiarov sa toho popísalo už veľmi veľa. Asi

len sám fajčiar vie, ako mu tento zlozvyk škodí, ale napriek tomu sa ho len ľažko zbaľuje. Totiž nevie sa k tomu prinútiť, a nezáriedka ani okolie mu vtom veľmi nepomáha. Veľa fajčiarov sa najčastejšie uspokojuje sľubmi, že na koniec roka skončujú so svojím zlozvykom, teda že definitívne prestanú fajčiť. Žiaľ, veľmi často sa to končí len sľubom. Niečo o tom viem aj sám.

Mnohí z nefajčiarov vtedy hovoria: aký slaboch, nemá pevnú vôľu, egoista a podobne. Nie je to však úplná pravda. Vedľ mnohých cheú s fajčením naozaj prestať, ale nevedia ako na to. Netreba im nadávať do slabochov a egoistov, ale opačne, snažiť sa im pomôcť. Fajčiar totiž, kým ho nič neboli, neverí výstrahám lekárov, ba ani okoliu, ktoré v poslednom období tvrdí, že dnes je moderné nefajčiť.

Neraz v odvuku nepomôžu ani akcie typu „Prestaň fajčiť, pôjdeš do Ríma“, ktoré vyhlasujú redakcie rôznych obrázkových týždenníkov 19. novembra, kedy je medzinárodný deň bez tabaku... Fajčiar tiež len ľažko uverí lekárovi, ktorý mu rukou s horiacou cigaretou hrozí: „nefajč, zomrieš!“ Nejeden fajčiar, akoby na obranu sám pred sebou, si pomáha anekdotou, podľa ktorej všetci ľudia, čo fajčili - zomreli. A tí, čo nefajčili? Tiež zomreli.

Choroby

Napriek tomu, že sa fajčenie tabaku v Európe praktizuje už asi 500 rokov, len odnádavná je identifikované ako jeden z najris-

kantnejších faktorov, ktoré majú vplyv na vznik mnohých závažných ochorení človeka.

Vieme, že najznámejším negatívnym následkom fajčenia je *rakovina plúc*, ktorej riziko je tým väčšie, čím mladší človek začína fajčiť a čím viac cigaret denne vysfajčí. Fajčenie zvyšuje tiež riziko ochorenia na *rakovinu ústnej dutiny, pier a hrtna*, je priamo spojené so vznikom a rozvojom *chronickej bronchitidy a emfymézy*, čiže so *zápalom prie-dušiek a rozdutím plúc*. Veľmi škodlivým následkom fajčenia je *ischémická choroba srdca*, ktorá je vo väčšine vyspelých štátov sveta hlavnou príčinou smrti u mužov v strednom veku. Veľmi nebezpečné je fajčenie žien, najmä počas tehotenstva, pretože novorodenči fajčiacich matiek majú nižšiu hmotnosť a, čo je horšie, častejšie pri pôrode umierajú. Takéto deti trpia častejšie na *astmu* a iné *respiračné choroby*, oveľa častejšie sa neskôr stávajú aktívnymi fajčiarmi a pod.

Čo nám vlastne počas fajčenia škodí? Pri fajčení sa uvoľňujú nebezpečné substancie, ktorými sú: *nikotín* (chemická látka, súčasť tabakových listov, droga, smrteľná dávka asi 50 miligramov), *decht* (hlavná príčina plúcnej rakoviny) a *oxid uhločnatý* (prechádza z plúc do krvi, konkuruje kyslíku, zvyšuje riziko koronárnej trombózy).

Fajčiať by sa teda mali zamyslieť nad následkami svojho zlozvyku. Onedlho máme koniec roka. Čo teda dať si sľub, že v novom roku nebudeme fajčiť. Držíme vám vtom palce!

PETER KOLLÁRIK

Z krajanskej tvorby

NAŠE TATRY

Slniečko už vstalo, očká si pretrelo,
svoje nežné lúče dokola prestrelo.

Prvý lúč zavítal na Lomnickom štíte,
za rána, za rosy, na samom úsvite.

Ďalší lúč skaliská ľadové pohladkal,
na Murán sa pozrel a Havraň pobozkal.

Ždiarska vidla tíško usína na slnku,
vetrič ženie malú, malulinku vlnku.

Nový štit sa krásne jagá na slniečku,
majestátnej Gerlach si spieva pesničku:

- Nad Tatrou sa blýska, hrozný vietor veje,
kdeže sa tá junač tatranská podeje?

Pastierka

RODNÝ DOM

Nad potôčkom snival môj starý rodný dom,
tieňový koberec zavítal už pod strom.

V potôčiku voda žblnkotom spievala,
a oproti hora žiaľne si vzdychala.

Slnko farbilo vôňou lúky v chotári.
Šibal vetrík ma jemne hladkal po tvári.
Vidím jak polia plné zelene, medu,
tryskali šťastím, nehou nového zrodu.

Tu sa mi do duše vlieval sladký pokoj,
rodila sa láska, ktorá vládla vokol.
V grúni koncert mali švioriaci vtáci,
zelenou mäkkosťou vábil mach lišacie.

Čučoriedky jemné ústa nadúvali,
svoje sýte plody zdovne ponúkali:
toto krásne leto chceme vám prechovať,
na polici v komore váš zrak radovať.

Ked' sa slnko skláňalo za Babiu horu,
mamka nás vzývala na skorú večeru.
Halúzky jedliny nám pri tej voňali,
zvončeky na medzi dlho vyzváňali.

Bože môj, Bože môj, či je to prchlý sen?
Vari môjho žitia nehmataťný tieň?
Či je to len detský, krásny vysnený raj?
Nie! To je môj drahý, rodný, oravský kraj.

Stará mama

DOTYKY DESAŤROČNÉ

Prednedávnom 10. výročie vychádzania oslavila redakcia časopisu pre modernú literatúru a umenie - DOTYKY, ktorý vydáva Spolok slovenských spisovateľov s finančnou podporou Národného literárneho centra v Bratislave. Šéfredaktorom časopisu, vychádzajúceho desaťkrát do roka, je Maroš M. Bančej.

Časopis pravidelne uverejňuje o.i. pôvodnú a preloženú prózu a poéziu, zaujímavé reportáže z kultúrno-spoločenských a literárnych podujatí, recenzie, literárne štúdie a pod. Redakciu do ďalších rokov vychádzania časopisu želáme najmä veľa elánu pri prekonávaní rôznych problémov, mnoho tvorivej invencie a nových autorov.

P.K.

KTO PREKLADÁ NA SPIŠI

Ako niektorí čitatelia už vedia, pri vybaovaní krajanskej karty (Preukaz zahraničného Slováka) musia byť všetky doklady v poľskom jazyku hodnoveryne preložené do slovenčiny. V súvislosti s tým sa nás viacerí krajania zo Spiša pýtali na adresy prísažných tlmočníkov, ktorí by im potrebné dokumenty mohli preložiť. Tu sú niektoré z nich:

Zofia Bogaczyk
ul. 3 Maja 86
34-441 Niedzica
tel: (018) 26-29-131

Zofia Chałupka
34-433 Nowa Biala 119
tel: (018) 28-51-211

CESTA K ZVRCHOVANOSTI

Slovenská republika je mladým, samostatným štátom, no jej cesta k zvrchovanosti bola dlhá a zložitá. Kto by ju chcel bližšie spoznať, mal by si prečítať nedávno vydanú prácu štátovedca a publicistu, doc. JUDR. Jaroslava Chovanca, CSc., *Cesta k zvrchovanosti Slovenskej republiky*, venovanú 5. výročiu vzniku samostatnej Slovenskej republiky.

Táto monografická práca zachytáva všetky štátovprávne a emancipačné snahy slovenského národa, v tom emancipačný a štátotvorný proces v 19. storočí a v nom úlohu štúrovcov, v 20. storočí na pozadí národnoodmancipačných snáh národov Rakúsko-Uhorska venuje pozornosť vzniku spoločného štátu Čechov a Slovákov, hodnotí vznik prvej Slovenskej republiky a SNP, venuje pozornosť pražským dohodám, Ústave ČSSR z roku 1960, Ústavnému zákonu o čs. federácii, Declaráciu SNR o zvrchovanosti Slovenskej republiky a Ústave SR, prijatej 1. septembra 1992.

Publikácia má úvod, 9 kapitol a záver, rozoberá a hodnotí aj princípy Ústavy SR,

princíp práv na sebaurčenie, národný i občiansky princíp, princíp právneho štátu, princíp suverenity ľudu a suverenity štátu, princíp zvrchovanosti občanov, priority medzinárodnoprávnych noriem, rovnosť a nedotknuteľnosť vlastníctva. Autor kladie osobitný dôraz na skutočnosť, že 1. januára 1993 sa Slovenská republika stala demokratickým a nezávislým štátom, ktorý sa zaradil do rodiny moderných štátov Európy a sveta prijatím do rady Európy, OSN, ako aj prijatím medzinárodných dokumentov rešpektujúcich občianske a ľudské práva. Publikácia je sice určená hlavne pracovníkom štátnej správy, súosprávy, diplomatom a publicistom, ale môže veľa povedať aj širokej čitateľskej verejnosti.

P. K.

DRUHÝ SLOVÁK V SIENI SLÁVY

Prednedávnom do hokejovej Siene slávy v kanadskom Toronte slávostne uviedli vynikajúceho slovenského hokejistu, bývalého reprezentanta Slovenska, Česko-Slovenska a Kanady Petra Šťastného (42 r.). Rodák z Bratislavky, ktorý v súčasnosti pracuje ako skaut v St. Louis, hral kedysi za bratislavský Slovan a bol účastníkom štyroch majstrovstiev sveta. Dvakrát hral v mužstve majstrov sveta (1976, 1977), dvakrát v mužstve vicemajstrov sveta (1978, 1979), dvakrát tiež startoval na Zimných olympijských hrách (1980 a 1994).

Poznamenajme, že v tejto elitnej spoločnosti najslávnejších postáv NHL je to už druhý Slovák. Pred ním, v roku 1983, sa do Siene slávy dostal legendárny Stan Mikita. V oficiálnom dokumente Siene slávy sa o Šťastnom uvádzá: „Peter Šťastný bol jedným z najuznávanejších centrov v ére rekordov, v ktorej dominoval Wayne Gretzky. Európskym štýlom hrajúci útočník bol remeselníkom s pukom, žiaril excelentným korčúľovaním, užasnou stabilitou a konstruktívnymi schopnosťami.“

POĽSKÍ POLITOLÓGOVIA V PREŠOVE

Koncom októbra sa na Prešovskej univerzite konala politologická konferencia s názvom Vol'by 1998 (stav-kontexty-perspektívy). Zaujímavosťou tejto konferencie bolo aj to, že sa na nej zúčastnila skupina poľských študentov politológie z Varšavy a Pułtuska. Vedúci tejto skupiny dr. W. Konarski predniesol referát na tému Nacionálizmus v politických reáliach Poľska v 20. storočí. So zaujímavým príspievkom vystúpil aj študent politológie z Varšavy M. Gniazdowski, ktorý na základe viacerých prameňov, v tom aj poľskej publicistiky, predstavil slovensko-maďarský spor okolo vodného diela Gabčíkovo-Nagymaros. Prešovské Politologické dni sa tak stali dobrým východiskom aj pre rozvoj kontaktov a spolupráce medzi obidvoma politologickými pracoviskami. (pk)

DODNES SPOMÍNAJÚ

Návštěvníci nedeckého diskotékového klubu Happy Cook dodnes milo spomínajú letný koncertný program, ktorý tento iniciatívny podnik počas uplynulej sezóny organizoval. Až sa nechce veriť, že klub v Nedeci, ktorá je predsa v Poľsku ešte málo známa, dokázal na svoje koncerty zabezpečiť slávne a populárne skupiny poľskej mládežníckej hudby. Pripomeňme, že v Nedeci koncertovala medziiným skupina Džem, neskôr Paweł Kukiz so skupinou Piersi a napokon známa kapela Perfekt.

Veľký ohlas mal najmä koncert Perfektu, ktorý si prišli vypočuť stovky milovníkov populárnej hudby zo širokého okolia. Na scéne zazneli o.i. také známe hymy, ako napr. *Nedaj sa!*, *Lokomotiva*, *Bla, bla, Ale okolo je len ve-*

selo, Lev, Autobiografia, Neplač, Evička, Neporaziteľný a ďalšie. Ani nečudo, že ich koncert vzbudil tak veľký záujem, ved' na budúci rok táto populárna poznaná skupina, ktorú niektorí nazývajú poľským The Rolling Stones, oslávi 20. výročie svojej činnosti. Za toto obdobie nahral Perfekt desiatky singlov a dlhohrajúcich platní, v tom pät' albumov. Posledný sa volá *Génya* a napriek vysokému nákladu bol rýchlo vypredaný. V súčasnosti Perfekt pripravuje ďalší album, ktorý sa bude volať *Live* a výjde pri príležitosti jubilea.

Poznamenajme ešte, že v Perfekte účinkujú: Grzegorz Markowski (spev), Jacek Krzaklewski (gitara), Piotr Szkudelski (bicie) a Andrzej Nowicki (tambura). Ako sme sa dozvedeli, podobné koncerty sa v Nedeci majú konáť aj na budúci rok. (jp)

ODIŠLI OD NÁS

Dňa 23. septembra 1998 zomrel v Krempachoch vo veku 72 rokov krajan

JAKUB SURMA

Zosnulý bol dlhoročným, obetavým členom nášho Spolku a horlivým odoberateľom a propagátorom Života. Odišiel od nás skromný a dobrosrdečný človek, vzorný krajan a starostlivý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

V súvislosti s úmrtím otca podpredsedovi ÚV SSP Dominikovi Surmovi, Alžbete Klukšovskej a celej rodine vyjadrujeme úprimnú sústrast'.

MS SSP v Krempachoch
ÚV SSP
a Redakcia Života

* * *

Dňa 9. novembra 1998 zomrel v Podsrní vo veku 19 rokov krajan

KRIŠTOF BACHULA

Zosnulý bol skromným, veselým a dobrosrdečným človekom, ktorý neočakávanie odišiel v rozkvete svojich sil. Nech odpočíva v pokoji! Rodičom a celej rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast'.

* * *

Dňa 16. novembra 1998 zomrela v Podsrní vo veku 96 rokov krajanka

MÁRIA VARCIAKOVÁ

Zosnulá bola dlhoročnou členkou nášho Spolku a čitateľkou Života. Odišla od nás najstaršia občianka obce, dobrá manželka, babička a prababička. Nech odpočíva v pokoji! Rodine zosnulej vyjadrujeme úprimnú sústrast'.

MS SSP v Podsrní

* * *

Dňa 17. októbra 1998 zomrel v Chyžnom vo veku 37 rokov krajan

JÁN CAPEK

Zosnulý zanechal po sebe manželku Annu a dve maloleté deti. Nech odpočíva v pokoji! Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast'.

MS SSP v Chyžnom

* * *

Dňa 6. novembra 1998 zomrel v Novej Belej vo veku 74 rokov krajan

ANDREJ KLUKOŠOVSKÝ

Zosnulý bol jedným zo spoluzakladateľov Miestnej skupiny SSP v Novej Belej a dlhoročným odoberateľom a propagátorom Života. Bol tiež mnoho rokov členom miestneho Dobrovoľného hasičského zboru. Odišiel od nás vzorný krajan, dobrý manžel, otec a starý otec. Nech odpočíva v pokoji!

Rodine zosnulého vyjadrujeme úprimnú sústrast'.

MS SSP v Novej Belej

Z KALENDÁRA NA DECEMBER

Záhradkári

V zimnom období zásobujeme stôl skladovanou zeleninou, preto jej musíme venovať náležitú pozornosť. Pravidelne ju kontroloujeme a odstraňujeme všetko, čo je podozrivé z nákazy. Pri zvýšenej vonkajšej teplote vetráme v noci, aby sa skladovacie priestory ochladili. Optimálna teplota na úspešné skladovanie je tesne nad nulou. Možno nie všetci vedia, že na spestrenie jedálneho lístka môžeme za oknom prirýchliť zeleninu náročnú na svetlo a teplo, ako žeruchu záhradnú, pažitku, petržlenovú vňať a zeler listový. Žeruchu pestujeme v miskách s vrstvou zeminy alebo na niekoľkých vrstvách buničitej vaty. Semená vysievame husto. Pri teplote asi 20°C skoro klíči. Misky umiestime za okno. O 7 až 10 dní zberáme rastliny vysoké 50 až 70 mm. Stríháme ich nožnicami a jemne posekáme. Používame ich na chlieb s maslom, prípadne s rozličnými nátierkami.

Pažitku po prvých mrazoch vykopeme zo záhrady a trs hned presadíme do črepníka. Za oknom pri izbovej teplote môžeme zrezávať po 3 týždňoch. Petržlenovú vňať získavame z koreňov založených do debničky husto vedľa seba. Dôležité je pravidelné zavlažovanie. Podobne listový zeler získavame z buliek presadených do črepníkov. Vňať zrezávame postupne až do apríla. Keď chceme mať parenisko, naplníme ho znútra a z bokov suchým lístím, ktoré ho chráni proti premrznutiu. Pareniskovú pôdu dezinfikujeme, najlepšie parou. Stačí na to kotol s vrstvou kameňov a vody na dne, pod ktorým po prikrytí zakúrime. Para musí účinkovať asi hodinu.

Ovocinári

majú aj v zime prácu. Napr. za bezmrazého počasia treba ešte dokončiť kopanie jám pre jarné sadenie stromkov a krov, ošetriť kompostovisko, rezať vrúbale a koncom mesiaca robiť aj zimné postreky proti škodcom. Stromy natierame 20 % vápenným mliekom, pričom do roztoču môžeme pridať aj drevný popol, ktorý pomáha ničiť machy a lišajníky, alebo 2 až 3 % modrej skalice. Skontrolujeme stav oplotenia a chráničov stromov, pravidelne prezeráme uskladnené ovocie, pričom zdravé plody zbytočne neberieme do rúk. V uskladňovacích priestoroch udržujeme vlhkosť 85 až 90 % (kropením, polievaním dlážky) a vetráme.

Keď už čas rezať vrúbale na jarné štepenie a preštěpovanie. Najprv režeme vrúbale z kôstkovín, kym z jadrovín až v druhej polovici mesiaca. Treba ich označiť menovkou a uschovávať stojato v chladných miestnostiach v piesku, najlepšie v debničkách. Aby sa v sade nerozmnožili myši a hraboše, rozložíme v nej otrávené návnady. Keď ide o postreky, možno použiť silnejšiu koncentráciu roztokov a striekat' prakticky všetky stromy a kry. Je to výhodné, keďže postreky v tomto období nepoškodzujú podplodiny a ani za slnečného počasia neohrozujú včely.

Chovatelia

Ako sme už písali v minulom čísle, sliepkam v ranných a večerných hodinách predĺžujeme deň umelým osvetlením. Vďaka tomu môže sliepka konzumovať toľko ako za letných dní, takže aj v znáške dosiahne produkčný výkon letného dňa. Do večernej kŕmnej dávky pridávame trochu zrnovín. Keďže

kačice už v decembri znášajú vajcia, sledujeme ich, aby vajce nezniešli mimo chlievca. Kfmenie zostáva na úrovni predchádzajúceho mesiaca. Husi, najmä staršie, sa už začínajú páriť. Preto ich dennú kfmuňu dávkmu obohacujeme ovsom, a to až do výšky 80 g. Okrem toho je dobre dávať strúhanú mrkvu na udržanie hladiny vitamínu A v organizme, bez ktorého by bola oplodnenosť vajec veľmi nízka. Ustájajeme ich v osobitných chlievcoch, oddelených od ostatných drobných zvierat. Vajcia znášajú do pripravených hniedz, preto nie je žiaduce, aby do chlievcov mali prístup iné zvieratá.

Včelári

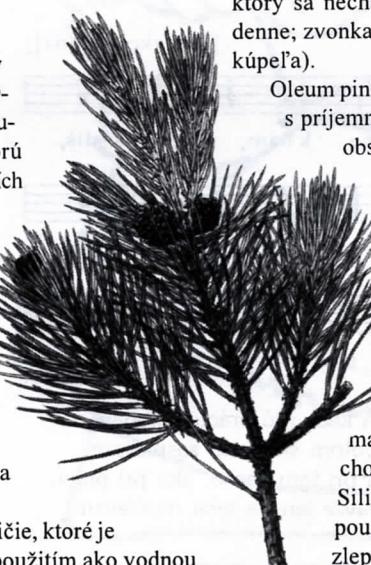
December je nezriedka už druhý mesiac, ktorý prináša sneh a teplotá klesa pod bod mrazu. Na včelnicu je relatívny pokoj. Včelstvá sa už definitívne stiahli do zimného chumáča. Len tichý pravidelný šelest prezrádza, že včelstvo žije. Práca vo včelnicu sa definitívne skončila. Občas však treba prejsť obdľač úľov a presvediť sa, či prudké vetry nezhodil striešku alebo dokonca neprevrátili úle. Včelstvo počas zimovania používa minimálne množstvo potravy a svoje životné prejavy znižuje na minimum. Avšak najmenšie vyrušenie spôsobuje v chumáči rozruch, zvýšenie trávenia potravy a vyššiu výrobu tepla. Včel chumáč sa uvoľňuje a včely sa rozliezajú po plástoch. Tým sa vysilujú, ich organizmus sa zbytočne namáha, čo skracuje ich život. Z väčšieho množstva strávenej potravy zostáva viac nestraviteľných látok, ktoré začažujú výkalový vak včiel a sú príčinou chorôb. Včely najlepšie zimujú v chladnejšom, ale suchom prostredí. Neusilujú sa vyhrievať celý priestor úľa, ale len chumáč. Z jeho povrchu do okolitého priestoru vyžaruje len toľko tepla, kol'ko je schopné vyžarovať akékol'vek teleso, ktoré má na povrchu konštantnú teplotu okolo +7°C. (jš)

ZBIERAME BYLINY

Dnes si pohovoríme o ďalšej rastline a vlastne nízkom kreh, ktorý sa tiež využíva na liečebné účely a zbiera sa po celý rok, teda aj v zime. Ide o BOROVICU HORSKÚ (lat. *Pinus Mugo Turra ssp. mughus* (Scop.) Zenari, poľ. kosodrzewina), ktorú poznáme aj pod menom kosodrevina. Rastie vo vyšších polohách Tatier, na Orave najmä na Babej hore.

Je to ker dobre známy, keďže sa z jeho ihličia odpradávna destilovalo silicu. V 17. stor., počas veľkého rozšírenia olejkárstva na Slovensku, sa možno stretnúť aj s kosodrevinovým olejom ako s nevyhnutou súčasťou olejkárskej výbavy. Vynašiel ho vrah ok. r. 1640 Kristián A. de Hortis a vyrábal sa hojne na Spiši. Používal sa vtedy najmä proti „prsným t'ažkosťiam“, pri kolike, hučaní v ušiach, proti závratom a bolesťom zubov.

Z kosodreviny možno po celý rok zbierať ihličie, ktoré je miestnym ľudovým prostriedkom s podobným použitím ako vodnou

parou destilovaná silica (užíva sa vnútore: asi 5 % zápar z ihličia, ktorý sa nechá po zaparení asi 20 minút prikrytý stáť, 2-3 šálky denne; zvonka na kúpele, 20 % zápar na 2 litre vody - vyliať celé do kúpeľa).

Oleum pinii pumilionic - silica kosodreviny je bezfarebná tekutina s príjemnou vôňou. Jej nositeľom je bornylacetát. Okrem toho obsahuje pinén, limonén, silvestrénn, kadinén - spolu asi 25 zložiek, a navyše triesloviny, živice, guma a pod. Oleum má vonkajší prekrvujúci účinok. Silica kosodreviny sa uplatňuje predovšetkým na inhaláciu pri ochorení dýchacích ciest. Najjednoduchší spôsob použitia je pol ľajovej lyžičky v štvrti litri horúcej vody. Inhalovať lievicom. Časté sú tiež kombinácie silice napr. s mentolom (0,5 g mentolu, 0,5 g eukalyptovej silice, 2 g silice kosodreviny - na inhaláciu). Pripravujú sa aj kompozície používané na kožné natieranie v mazadlách alebo v mastiach, na natieranie chrbta a prs, pri chorobách dýchacích ciest, nachladnutí, reumatizme a pod. Silica trochu dráždi kožu a okrem uvedených indikácií sa používa aj na uľahčenie odkašlávania alebo do esencií na zlepšenie ovzdušia v uzavretých miestnostiach a pod.

SKAMENENÁ DIEVKA

V Poliereke v Turci povyše dediny stojí vysoká skala, Verona sa volá. Lenže v dávnych časoch tam nestála. Rovná lúka ako dlaň sa tam ľahala a na nej tráva i kvieťa, ako sa patrí na peknej lúčke. V dedine žila raz jedna žena so svojou dievkom Veronou. Tá dievka bola vraj veľmi pekná a mať na ňu ustavične dohliadala. Iba za bieleho dňa ju dakde pustila. No najradšej ju pri sebe mávala, aby jej mohla rozkazovať. Ani len na chvíľočku jej nedala oddýchnuť. Verona všetko robila za mater.

- Keby ma aspoň medzi dievčatá pustila! Tak schutí by som si s nimi zaspievala, -žalovala sa raz komusi Verona.

- Ani sa nevydáš, keď budeš jednostaj pod klúčom, - dovrávala jej raz suseda.

A Verona si veru tiež myslala, že sa nebude ani vydávať, keď je mať nie taká, ako ostatné matere bývajú. Ved' čože je to za mater, čo si dcéru nepustí medzi svet a k tomu ešte radšej si zahryzne do jazyka, ako by mala o niekom dobré slovo povedať. A keď dajaky mládenec k nim došiel, aj s ním sa najprv vadila. Verona si bola istá, že ju nikto nebude chcieť, keď má takú mater. Ale mládenici nedbali na materinu zlosť a často sa dajeden parobok u nich pristavil. A keď raz mládenici odchádzali z ich domu, iba toľko zašepkala:

- A či prídeš ešte? Nebojte sa mojej matere?

- Oj, pravdaže prídeš! A mater ti da jako uchlácholíme! - uisťovali ju mládenici. Mater však bolo ľažko utišiť, keď bola veľmi zlostná. Čím viac ju upokojovali, tým bola horšia. Raz vraj za jedným

mládencom aj vidly zahodila. Prebodnúť ho chcela nimi. Nečudo, že Verona v tej chvíli iba zhíkla a potom sa aj veľmi rozpłakala. Ešte nepočula, žeby dajedna mať takto mládencov z domu vyhádala.

- Lepšie mi bude vari zomrieť, ako čím ďalej tým viac trpieť i hanbiť sa medzi ľudmi, - šepkala si Verona, keď raz hnala húsenice von zo dvora. Ale mať aj to začula a hybaj zaraz do nej:

- Nefňukaj mi tu poza uši, radšej si vezmi plachtu, a choď na trávu! Už si zopár dni nič pre kravu nedoniesla!

- Verona schytilla plachtu a bez slova sa vytratila z domu. Sotva však vyšla za dedinu, veľmi sa jej učavilo. Tak ľahko jej zrazu bolo pri srdeci, že by si bola hned aj zanôtila. Ale radšej pridala do kroku a na to myslela, kde by najlepšej trávy nazbierala.

Ale nemusela sa ani veľmi unúvať za trávou. Všade dookola jej toľko rástlo, že by na každom mieste naskutku bola veľký batoh nažala. Nuž ani dlho netrvalo a už jej mala toľko, že ju sotva mohla uniesť na chrbe.

Ako tak šla domov, stretli ju dievčatá, čo práve kračali na pole. Hned' ju pristavili a potom sa tak zarozáprávali, že sa im ani ďalej íst nechcelo. Ale Verona predsa len zdvihla batoh, že sa poberie domov. Ďaleko však nedošla.

Doma ju mať už čakala na priedomí, dobre si oči nevyočila. Aj kričať začala:

- Verona, Verona, kde si s tou trávou?

- Keď ju Verona začula, hned' pridala do kroku, aby bola čo najskôr doma. Mať ju však nevidela a čím ďalej tým viac sa srdila. Potom ešte raz skričala, aby na-

skutku bola doma. A keď ju ani vtedy nezazrela, zafala zuby i päste a vo veľkom hneve vykríkla:

- Och, bodaj si radšej tam skameneľa, kde si, ako ma takto hnevaj!

A to už nemala povedať, lebo jej klatba sa doslova splnila. Keď Verona začula tieto slová, prechodila práve cez lúku povyše dediny. Chcela prejsť križom po nej, aby bola čo najskôr doma. Zrazu zacitila, stáby ju bol dakto nožom bodol rovno do srdca. Potom jej aj nohy otaželi a k zemi sa prilepili, takže ani krok ďalej neurobila. Nato sa jej v očiach zahmlilo a do hlavy jej vošla ľažoba. Hned' potom sa jej i pamäť tratila, takže o ničom zrazu nevedela. I svetlo jej zmizlo z očí a v ušiach nezačula viac ani hláska. O chvíľu jej tá ľažoba v hlate prechádzala a v srdci začala pocitovať pokoj, aký ešte jakživ nezacítila. Ba aj po celom tele sa jej začala šíriť neuveriteľná slast. Nikdy dosiaľ nič takého nezažila. Ešte i akési nôty začula, ale o chvíľu nastalo všade okolo nej ticho. Nič už potom nevidela, ani necítila.

V ten deň si matka darmo čakala Veronu. Nedôčkala sa jej do večera a nestrela sa s ňou ani na druhý deň. Najprv si myslala, že vari zblúdila v poli, alebo sa v hore zatúlala. Preto sa potom jednostaj prechodila z jedného konca chotára na druhý. V noci nezažmúrila oka, ešte aj vtedy ju hľadala. Do samého rána vyvolávala po poli:

- Verona, kdeže si? Ozvi sal - Ale Verona sa viac neohlásila. Iba na druhý deň Ľudia zvedeli, ako si mať o dcéru prišla. Keď kosci zastali na lúke povyše Polieriek, uškrňala sa napred nich akási skala. Nik ju tam dovtedy nevidel. A keď sa na ňu lepšie pozreli, tu jasne videli, že sa naisto ponáša na dievku. Ešte aj to bolo vidieť, že má na chrbe veľký batoh. Tá tráva, čo si vtedy Verona naložila do batoha, aj tá jej skamenela na chrbe.

Napokon si mať svoju dcéru sama spoznala. Len čo jej oči zazreli skalisko, schytí ju zrazu veľký bôľ v srdci. Ani kričať viac nevládala, lebo jej hrdlo stisol taký žiaľ, že nevydala z neho hlasu. Iba ústa jej šepkali:

- Verona, Verona, už ťa vidím! Ako som si ťa len zmárnila! - Ale vraj dlho už potom nežila ani ona. Chytrou sa pomnila, ani do konca roka nedožila.

Skala však aj nadáľ stála na tom mieste. Ľudia sa vše pri nej aj pristavili, dívali sa na ňu a časom si boli istí, že aj rastie. Vraj naisto je väčšia, ako predtým bola. Iba sa po dlhých rokoch veľmi zmenila. Ale ešte aj teraz dobre vidieť, že to bola kedysi dievka. I ten batoh dá sa na ňu rozoznať. Nuž preto ešte aj teraz tú skalu volajú Verona.

ANTON HABOVŠTIAK

Prídi ty, šuhajko...

([Redakcia, 1881])

Pri-di ty, šu-haj - ko, rá - no k nám, u - vi - diš,
čo ja to ro - bie - vam; ja rá - no vstá - vam,
kra-vy na - pá - jam, u-več-ky na po - le vy - há - ťam.

Prídi ty, šuhajko, ráno k nám,
uvidíš, čo ja to robievam;
ja ráno vstávam, kravy napájam,
ovečky na pole vyháňam.

A keď si tú prácu vykonám,
potom si veselo zaspievam,
a pri tom speve, ako pri práci,
zavše len na ťeba myslievam.

ALOJZ ČOBEJ BIELE VIANOCE

Ked' si zima mäkkým šálom
hrdlo omoce,
do okien nám pozerajú
biele Vianoce.

A ked' sa po mrazivom dni
náhle zvečerí,
uzinený mesiac zaspí
v bielom páperí.

Biele vločky, biele zvonce,
biela chladná noc,
pravá zima začína sa
iba od Vianoc.

ČO JE TO?

Pod dverami od dvora
býva malá potvora.
Pohryzie raž, mak aj šaty,
čiapky, kapce i kabáty,
múku, mäso, starý plyš.
Čo je to? No predsa...
(šyM)

Bzučí, lieta po kuchyni,
do všetkého strká nos.
Nájdeme ju v byte, v skrini,
na čo sadne, to zašpiní.
Nevitaný je to host.
Čo je to?
(ahcuM)

V kúpeľni skrinku máme,
čo šetrí ruky mame.
Vďaka nej sme čistí stále,
dospelí i deti malé.
Čo je to?
(akčárP)

VILIAM TURČÁNY DECEMBER

Vianočné sviatky blížia sa. I rýmy,
že všetko zas sa rozjasá hned s nimi.

Na najletnejšie láskanie
prečaria všetky ukrutnosti zimy

a vlasaticu pod strechy
pritiahu vlaky, iskrivé ich dymy.

Čo z vašich čarov, Vianoce,
uvidím ja, keď mama nevidí ma?

VESELO SO ŽIVOTOM

- Čím budeš, Janko, keď narastieš?
- Budem stavat' ľudí na nohy, prosím!
- To znamená, že chceš byť lekárom.
- Kdeže! Budem opravovať budíky!

* * *

- Vidíš, Jožko, aj otecko t'a vie okúpat!
- Vidím, ale mamička mi najprv vyuze
topánky.

* * *

- Povedz mi, Ferko, názov nejakého slovenského kraja na štyri písmená.

- Spiš.
- Ja nespím...

* * *

- Prečo chodíš každé ráno do školy neskoro, Janko?

- Lebo pri škole je dopravná značka „Pozor, škola! - Spomaliť!“

Malý chlapček zablúdi v meste. Policajt sa ho
pýta:

- V ktorej ulici bývaš?
- Ja nebývam v ulici, ja bývam v dome.

* * *

- Ako poznáme vek kačice?
- Podľa zubov.
- Ved' kačica nemá zuby!
- Zato my máme.

* * *

Rozprávajú sa dvaja kamaráti:

- Nás dedko vôbec nechápe žarty.
- To je taký mrzutý?
- Nie, úplne hluchý!

* * *

Stojí ujo pred obchodom s hračkami a chce
kúpiť bábiku.

- Marienka, - pýta sa ujko netere - ktorá bábika
sa ti najviac páči?
- Dvojčatká, ujko, - pohotovo odpovie dievčačko.

MALUJTE S NAMI

Na rybačke - takto by sa dalo nazvať nás dnešný obrázok, ktorý by ste mali vymaľovať farbičkami alebo farebnými ceruzkami a poslať do redakcie. Najkrajšie práce odmeníme knihami. Z posledných prác sme vyžrebovali troch výhercov. Sú to: Ula Plučinská z Jurgova, Alžbeta Góra z Kacvína a Michalina Knapčíková z Mikoľowa.

NOVÁ HVIEZDA

V posledných rokoch sa na čele rebríčka najlepších tenistiek na svete vystriedala celá plejáda vynikajúcich hráčok, vtom o.i. Češka Martina Navrátilová, Nemka Steffi Grafová, Juhoslovanka Monika Selešová a Švajčiarka slovenského pôvodu Martina Hingisová. Odneďavná tenistka č. 1 v klasifikácii WTA je Američanka Lindsay DAVENPORTOVÁ.

Nie je to pre nikoho prekvapenie, aj keď ešte pred niekoľkými mesiacmi znalci tohto športu s istotou tvrdili, že tenisovou kráľovnu, vedúcou v rebríčku najlepších tenistiek na svete, bude ešte dlhé roky len a len 18-ročná Marina Hingisová. Lenže L. Davenportová, ktorá už niekoľko rokov patrí medzi popredné hráčky, šla za Martinou v tesnom závese a už počas minulej sezóny sa pevne usadila na druhej priečke WTA. Chýbal len krôčik, aby mohla vystúpiť na najvyšší stupenok. A ten urobila v tomto roku.

Kým však k tomu prejdeme, pripomeňme, že L. Davenportová je znamenitou hráčkou majúcou na svojom konte veľa pozoruhodných úspechov. Vyhrala dokopy vyše pätnásť veľkých, dobre platených turnajov z cyklu WTA Corel Tour, nehovoriač o celom rade menších, čo jej v rebríčku najlepších zabezpečovalo neprestajný postup. Pred dvoimi rokmi na OH v Atlante vybojovala zlatú olympijskú medailu. V posledných rokoch vyhrala - dokonca dvakrát - turnaj Masters, čiže neoficiálne majstrovstvá sveta. K úplnému šťastiu jej chýbalo len aspoň jedno víťazstvo na grandslamovom turnaji. Nepodarilo sa jej to (ba ani zahrať vo finále) ani v Melbo-

urne, ani v Paríži či Londýne, a ani v New Yorku, hoci sa o to snažila od roku 1993, kedy sa stala profesionálnou tenistkou.

Všetky jej sny sa konečne splnili počas tohoročnej sezóny. Bola to skutočne najúspešnejšia sezóna v jej živote. Po tvrdom zimnom tréningu vyštartovala na prvých turnajoch veľmi vydarene. Za päť mesiacov vydarene. Za päť mesiacov vyhrala väčšinu turnajov a 21 z 22 zápasov, vďaka čomu v tabuľkách postúpila na 2. miesto. V Austrálii, Paríži a Londýne sice nepochodila, ale na 4. grandslamovom turnaji v New Yorku sa konečne na ňu usmialo šťastie. Do finále, v ktorom sa mala stretnúť práve s M. Hingisovou, prešla ako búrka a so žiadoucou súperkou neprehrala ani jeden set. Nebola sice favoritkou, aj keď v tomto roku s Hingisovou už trikrát vyhrala. Bola však v znamenitej forme, psychicky uvoľnená, a tak nečudo, že ani s Hingisovou nestratila set a zvíťazila 6:3, 7:5.

Podobný priebeh mal aj tohoročný turnaj Masters v New Yorku, v ktorom sa L. Davenportová bez väčších problémov po tretí raz dostala do finále, kde si opäť zmerala sily s Hingisovou a po veľmi úporom boji zase vyhrala, tentoraz 7:5, 6:4, 4:6, 6:2. Svoj úspech na tomto turnaji zavrhla víťazstvom aj vo štvorhre (spolu s N. Zverevovou z Bieloruska).

Na tieto úspechy musela L. Davenportová veľmi tvrdovo pracovať, a asi by ich ani nedosiahla, keby vlni nezohdila až 14 kg. Na svoju výšku 189 cm bola totiž príťažká a priopomíala skôr guliarku alebo diskárku, ako tenistku. Dokázala sice loptičku silne udriť, ale s rýchlosťou na kurte mala veľké problémy. Preto sa rohodla vzdať sa sladkostí, veľa behala, ťažko trénovala, no a často hrala. Zhadzovala kilogram za kilogramom a po istom

čase zistila, že je na kurte oveľa rýchlejšia, že sa jej skrátka ľahšie hrá. Na výsledky, ako sme už hovorili, nebolo treba dlho čakať.

22-ročná L. Davenportová je jedinou tenistkou v rodine Davenportovcov, ktorá však má športové korene. Otec Wink bol voľákom volejbalistom, účastníkom OH v Mexiku, a dve Lindsaine sestry hrajú volejbal, kym matka Ann je... podpredsedníčkou volejbalovej federácie Južnej Karolíny. Práve ona prvý raz zaviedla 6-ročnú Lindsay na tenisový dvojrec, potom ju vozila na tréningy a dnes ju sprevádzza na všetkých turnajoch. Ako Lindsay nedávno povedala novinárom, newyorský US Open a turnaj Masters vyhrala pre matku, ktorej vdáčí všetko, aj to, že je dnes tenistkou č. 1. (jš)

Hviezdy svetovej estrády

OLIVIA NEWTON-JOHN

Svet by už bol o nej zabudol, keby sa v amerických kinách neobjavila nová verzia filmu *Grease* z roku 1978, v ktorom hrala hlavnú úlohu a navyše spievala veľmi pekné pesničky. Dnes čarovná Olivia nanovo ožila v pamäti milovníkov hudby nielen kvôli novému zneniu jej filmových pesničiek, ale aj preto, že sa rozhodla vrátiť na estrádu. Svedectvom jej úspešného návratu sú nielen siahodlhé články a speváckine fotografie na stránkach novín a časopisov, ale aj rozhlasové vysielania najpopulárnejších skladieb a hitov Olivie spred vyše desiatich rokov, ale aj jej súčasných pesničiek. Navyše v máji t.r. sa v predajniach ukázal nový Olivin album *Back With a Heart* (Návrat so srdcom), nad ktorým pracovala skoro celý posledný rok - organizovala nahrávku, písala texty a skladala hudbu v štýle country.

Pripomeňme, že v roku 1984 po zavŕšení prác pri filmoch *Grease* a *Xanadu* sa O. Newton-John rozhodla ukončiť spevácku kariéru.

Vydala sa za herca M. Lattanziho, porodila dcérku Chloe a plne sa venovala úlohe manželky a matky. Neskôr otvorila medzinárodnú sieť neveľkých obchodov so športovými odevmi Koala Blue. Tento Oliviu pekný a šťastný svet sa zrazu v roku 1992 začal rúcať. Práve vtedy, keď sa po dlhej prestávke pripravovala na prvé svetové turné, na ktorom chcela spropagovala aj svoj nový album, zbankrotovala sieť jej obchodov. Navyše zomrel jej otec a v deň jeho smrti sa zároveň dozvedela, že má rakovinu prsníka a musí sa dať operovať. Na šťastie nevzerala sa.

Prešlo niekoľko rokov. Olivia prekonala chorobu, rozwiedla sa s manželom, starostlivo vychovávala dcéru a vrátila sa k umeleckej kariére. Veľa času trávi vo svojej vile v kalifornskom Malibu a na plantáži avokada v Austrálii. Propaguje zdravý spôsob života, priopomína ženám, že rakovina ešte nemusí znamenať rozsudok smrti, no a intenzívne umelecky pracuje. Píše teksty, skladá hudbu country, ktorá sa stala jej novou láskou, a nahráva. Onedlho sa má ukázať jej nový album, ktorý, verme, bude ište veľkou umeleckou udalosťou. (jš)

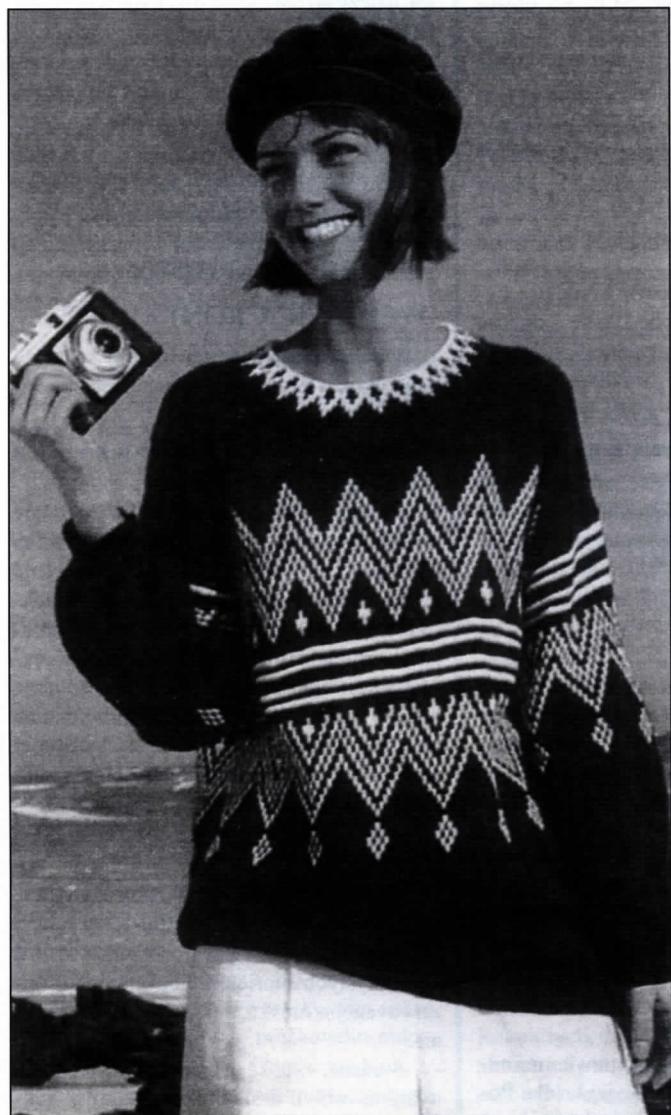

UPLEŤME SI PULÓVER

Údaje sú na veľkosť 40-42. Pri pletení postupujte podľa pripojených schém.

Spotreba materiálu: 550 g tmavomodrej a 200 g bielej vlny, ihlice č. 2,5 a 3, okrúhla ihlica č. 2,5.

Jednotlivé vzory: **okrajový vzor** - 1 očko hladko, 1 očko obrátene; **džersejový vzor** - lícová strana hladko, rubová obrátené; **vzorka** - vpletáte džersejovým vzorom podľa pripojenej predlohy A a B; **pásikavý vzor** - 4 riadky tmavomodrou, 2 riadky bielou, 2 riadky tmavomodrou, 2 riadky bielou, 4 riadky tmavomodrou, 2 riadky bielou, 2 riadky tmavomodrou, 2 riadky bielou, 4 riadky tmavomodrou vlnou.

Skúška očiek: 25 očiek a 33 riadkov = 10 x 10 cm.

Predný diel: Na ihlice č. 2,5 nahodíte tmavomodrou vlnou 131 očiek a upletiťte okrajovým vzorom 5 cm. V práci pokračujete na ihliciach č. 3 džersejovým vzorom. V prvom džersejovom riadku pridáte rovnomerne 6 očiek. Na ihlici máte 137 očiek. Vo výške 23 cm od začiatku práce začnete vpletať bielou vlnou vzorku A - medzi jednotlivými motívmi je pásikavý vzor. V práci pokračujete džersejovým vzorom tmavomodrou vlnou. Vo výške 62 cm od začiatku práce uzavrite prostredných 19 očiek na priekrňák. Ďalej pletiete každú stranu zvlášť. Na priekrňák uzavrite ešte v každom 2. riadku na obidvoch stranach 1 x 4, 1 x 3, 2 x 2 a 4 x 1 očko. Vo výške 69 cm od začiatku práce uzavrite naraz plecia.

Zadný diel: Pletiete takisto ako predný, iba vo výške 66 cm od začiatku práce uzavrite prostredných 33 očiek na priekrňák. Ďalej

pletiete každú stranu zvlášť. Na priekrňák uzavrite ešte v každom 2. riadku na obidvoch stranach 1 x 4 a 2 x 2 očká a vo výške 69 cm od začiatku práce uzavrite naraz plecia.

Rukáv: Na ihlice č. 2,5 nahodíte tmavomodrou vlnou 57 očiek a upletiťte okrajovým vzorom 5 cm. V práci pokračujete na ihliciach č. 3 džersejovým vzorom. V prvom džersejovom riadku pridáte rovnomerne 24 očiek. Na ihlici máte 81 očiek. Vo výške 23 cm od začiatku práce začnete vpletať spodný motív vzorky A. Potom vpletáte pásky a pokračujete tmavomodrou vlnou džersejovým vzorom. Súčasne na rozšírenie rukáva pridávate v každom 6. riadku na obidvoch stranach 5 x 1 očko a v každom 4. riadku na obidvoch stranach 20 x 1 očko. Vo výške 43 cm od začiatku práce vpleteňte naraz uzavrite.

Vypracovanie: Zošijete plecia, označíte si stred rukáva a prišijete 26 cm k zadnému dielu. Zošijete boky pulóva a rukávov. Na okrúhlu ihlicu č. 2,5 naberiete okolo priekrňáka 138 očiek a vpletáte vzorku B. Potom upletáte 2 riadky bielou vlnou džersejovým vzorom a pletenie naraz uzavriete.

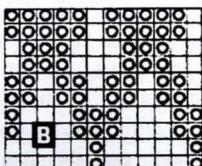
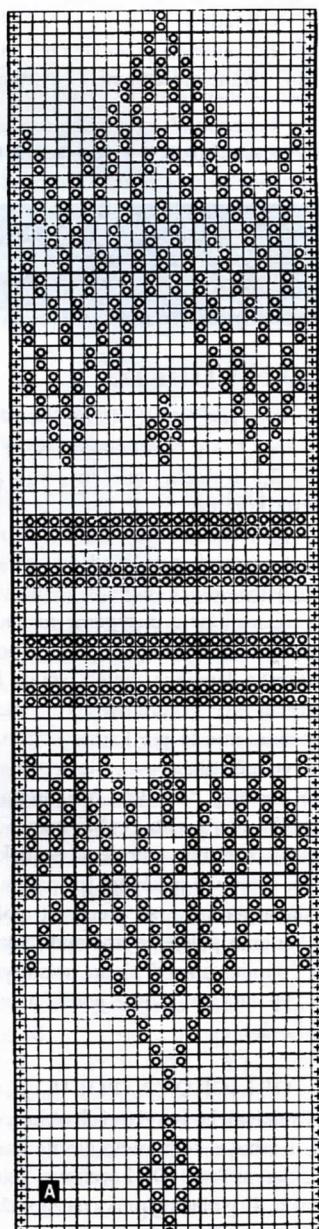
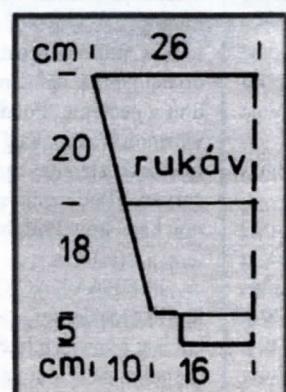
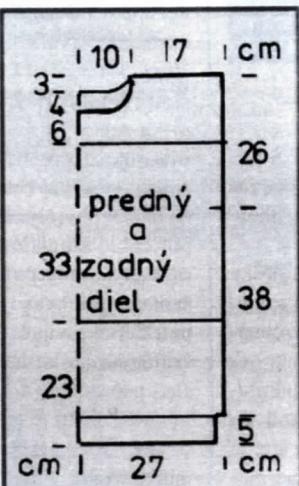

Schéma A, podľa ktorého vpletáte vzorku na pulóver

Schéma B, podľa ktorého vpletáte vzorku okolo priekrňáka

Schéma strihu pulóva

ZAPALENIE PŁUC U KONI

Zapalenie płuc jest jedną z cięższych chorób koni i występuje najczęściej po przeziębieniach, przy wielu chorobach zakaźnych, jak zaraza piersiowa, zoły, grypa, nosacizna itp. Zapalenie płuc często powoduje sam hodowca wlewając koniowi butelką lekarstwa przez nozdrza. Podawanie koniowi lekarstw w stanie płynnym jest zawsze ryzykowne, nawet wtedy, gdy wlewa się je do jamy ustnej bardzo ostrożnie. Przy niewłaściwym podawaniu leków lub pojla koń krztusi się, nie może połykać i zachłystuje się, wskutek czego płyn dostaje się do płuc. Zapalenie płuc powstałe wskutek zalania lekiem lub pojlem nazywane jest zapaleniem zachłystowym. Jest ono bardzo trudne do leczenia i bardzo często kończy się śmiercią zwierzęcia.

Niekiedy przyczyną zapalenia płuc jest zaatakowanie zwierzęcia przez pasożyty (robaki) zwane nicieniami. Głównym objawem

zapalenia płuc jest wysoka temperatura, zazwyczaj ponad 40°C, a także duszność. Koń z rozwijającym się zapaleniem płuc zaczyna oddychać coraz ciężej i szybciej, jest słaby, traci apetyt, a potem zupełnie przestaje jeść. Już w pierwszych dniach choroby oddech staje się coraz bardziej przyspieszony i powierzchowny. Niekiedy z nosa wypływa ciągły i mętny a w późniejszym okresie ropny wyciek. Wyciek barwy rdzawobrunatnej lub żółtawej, przypominający jajecznice, oznacza zapalenie płuc występujące przy piersówce koni. Przy zachłystowym zapaleniu płuc wyciek z nosa jest barwy brązowej i silnie cuchnie.

Zapalenie płuc trwa zazwyczaj od 1 do 3 tygodni. Leczenie tej choroby należy zacząć jak najwcześniej. W tym celu trzeba wezwać lekarza jak najszybciej, a chorego konia zwolnić od pracy i umieścić w cieplej, suchej stajni oraz karmić paszą lekkostrawną - zieloną trawą, sianem lajkom, marchwią z otrębami pszennymi.

Pomieszczenia, w których konie przebywają, powinny być suche, jasne i dobrze przewietrzone. Konie trzymane w stajniach zbyt cieplych są bardzo wrażliwe na prze-

ziębienie. Dlatego hartowanie zwierząt jest najlepszym środkiem zapobiegawczym na przeziębienia. W tym celu zaleca się codzienne, bez względu na pogodę, co najmniej na godzinę wypuszczać konie - szczególnie żrebięta - na wybieg. Koń będący w ruchu nie przeziębi się nawet w najgorszą pogodę. Bardzo niebezpieczne natomiast jest pozostawienie konia, zwłaszcza spoconego, w bezruchu i bez przykrycia w chłodzie. Konia zgrzane go przed wprowadzeniem do stajni należy oprowadzać stępem, dopóki nie ostygnie. Gdy pogoda jest wietrzna, zimna lub deszczowa, należy go porządnie rozetrzeć wiechciem ze słomy i dopiero potem wprowadzić do stajni. Na postoju w drodze lub podczas przerwy w pracy w zimnej porze roku trzeba konia koniecznie okryć derką.

Ponieważ zachłystowe zapalenie płuc zdarza się często w skutek nieumiejętnego zadawania leku, należy pamiętać, że lepiej nie wlewać leku, niż wlać go źle, i w konsekwencji wywołać zapalenie płuc.

DYCHAWICA KONI

Dychawica jest przewlekłym schorzeniem układu oddechowego znacznie obniża-

ZUZKA VARÍ

ČO NA OBED?

VIANOČNÝ KAPOR NA SMOTANE. 1 kapor, 125 g čerstvého masla, 1 kg zemiakov, 2,5 dl sladkej smotany, soľ, rasca, mleté čierne korenie.

Očistené zemiaky pokrájame na kolieska asi 1 cm hrubé, poukladáme ich na maslom vymastený plech (najlepšie je pekáč s vrchnákom), osolíme a posypeme rascou. Zakryjeme ich druhou polovicou pekáča (prípadne alobalom) a dáme ich zapieť asi na 1/2 hod. do horúcej rúry. Potom ich vyberieme a v strede urobíme miesto pre kapra, ktorého sme medzitým očistili, zlavili hlavy a stiahli z kože. Na zemiaky položíme osoleného kapra, do ktorého dáme ešte zvyšné maslo. Posypeme rascou, korením, zahrnieme zemiakmi, prikryjeme vrchným pekáčom (prípadne alobalom) a dáme na 1/2 hod. pieť. Po polhodine ho vyberieme, polejeme smotanou a dáme ešte asi na 20 min. zapieť, ale už nezakryté.

Hlavu kapra možno použiť napr. na chutnú polievku.

OBLÍČKOVÁ POLIEVKА. 150 g teľacích alebo bravčových obličiek, 30 g oleja, 1 cibuľa, soľ, mleté čierne korenie, 20 g hladkej múky, 100 g koreňovej zeleniny, 30 g masla, 40 g hladkej múky na zápražku, 1 žltok, zelená petržlenová vŕňať.

Obličky pokrájame tenké plátky, niekoľkokrát opláchneme v studenej vode a necháme odkvapkať. Na rozpálenom oleji oprážime cibuľu pokrájanú nadrobno, vložíme oschnuté obličky a znova trochu oprážime. Potom pridáme soľ, mleté čierne korenie a múku, dobre premiešame, zalejeme vývarom z koreňovej zeleniny a všetko udušíme do mäkká. Udušené obličky zomelieme na mäsovom mlynčeku, pridáme zeleninovú polievku, zahustíme riedkou maslovou zápražkou a dobre povaríme. Nakoniec zamiešame do polievky rozšľahaný žltok a zelenú petržlenovú vŕňať. Podávame s rožkom pokrájaným na kolieska a opráženým na mäslе.

PEČENÁ HUS. 1 hus, majorán, soľ, 1 - 2 jablká, voda.

Očistenú hus vypitveme, umyjeme, odrežeme nohy a krk a zahneme jej krídla. Posolíme ju zvonku i znútra a necháme 2 - 3 hodiny stáť, aby soľ presiakla do mäsa. Potom ju znútra posypeme majoránom, vložíme do nej jablká, dáme na pekáč, podlejeme vodou a pečieme. Počas pečenia ju polievame vlastnou šťavou. Keď je hus asi z troch štvrtín upečená, zlejeme mast' a hus upečieme do červena. Podávame napr. s knedľou a dusenou kapustou. Podobne pečieme aj kačicu.

PLNENÁ KAČICA. 1 kačica, 1,5 dl mlieka, 40 g masla, soľ, 150 g mletého bravčového bôčika, 2 vajcia, mleté čierne korenie, 1 strúčik cesnaku, petržlenová vŕňať, mast' na pečenie, horúca voda alebo vývar na podlievanie.

Žemle pokrájame na malé kúsky, dáme do mlieka navlhčiť. Potom ich rozmrívame. Maslo, soľ, mleté mäso, vajcia, mleté čierne korenie, rozotretý cesnak a nadrobno pokrájanú petržlenovú vŕňať dobre spolu zmiešame, pridáme rozmrvené žemle, znova premiešame a takto pripravenou plnkou naplníme kačicu. Kačicu zašijeme nitou a v rúre ju na masti upečieme dozlatista. Počas pečenia ju podlievame vývarom bud' vodou, ktorú podľa chuti posolíme.

ŠALÁTY

FRANCÚZSKY ZELENINOVÝ ŠALÁT. 200 g uvarených zemiakov, 100-150 g šunku, 250 g majonézy, 100 g uvarenej mrkvy, 100 g sladkokyslých uhoriek, 1 cibuľa, trochu konzervovaného hrášku, soľ, mleté čierne korenie.

Studené, v šupke uvarené zemiaky, šunku, uvarenú mrkvu a sladkokyslé uhorky pokrájame na malé kocky, cibuľu na rezance a premiešame so zeleným hráškom. Všetko osolíme, okoreníme, pridáme majonézu a zľahka, ale dôkladne, premiešame. Ak je šalát veľmi hustý, rozriedime ho nemastnou studenou hovädziou polievkou a citrónovou šťavou.

MÚČNIKY

VIANOČNÝ KOLÁČ. 600 g hladkej múky, 250 g práškového cukru, 4 celé vajcia, 1 lyžička sody bikarbóny, 1 lyžička škorice, 7 klinčekov, citrónová kôra, 4 polievkové lyžice medu.

jącym wartość zwierzęcia a szczególnie koni roboczych. Przyczyną dychawicy jest zazwyczaj przedwczesne użycie młodego konia do ciężkiej pracy. Chory koń przybiera następującą postawę: głowa i szyja są wyciągnięte do przodu, nozdrza rozdęte i czasem pokryte pianą. Przy oddychaniu ruchy klatki piersiowej i ścian brzucha są przyspieszone. Koń z silną dychawicą „robi bokami” nawet w czasie spoczynku. Dusznosć wzmagana się z każdym rokiem, szczególnie widoczna jest podczas pracy w upalne dni.

Konie, u których w czasie spoczynku występują tego rodzaju objawy, nie nadają się wogół do pracy. Konie, u których schorzenie to występuje w mniejszym stopniu, mogą być używane tylko do lekkiej pracy. W razie podejrzenia o dychawicę należy konia bezwzględnie zaprowadzić do lecznicy. Dychawica jest na ogół nieuleczalna i należy do tak zwanych głównych wad zwierząt.

W zapobieganiu tej chorobie jest szczególnie ważne zwłaszcza to, żeby nie używać zbyt młodych koni do pracy ani nie zmuszać ich do pracy lub biegu ponad siły.

HENRYK MACZKA

Všetky prísady spolu spracujeme a necháme stát 3 - 4 hodiny. Potom cesto rozdelíme na 4 rovnaké diely. Každý rozvalkáme, potrieme lekvárom, posypeme orechami (asi 300 g), kandizovaným ovocím, hrozienkami a postrúhanou čokoládou. Každý závin osobitne skrútime a pečieme v stredne vyhriatej rúre. Upečené záviny zabalíme - každý osobitne - do alabalu a dáme do mikroténnového vrecúška. Takto zabalene záviny vydržia v chlade aj dva mesiace.

SVIATOČNÝ ZÁKUSOK. Cesto: 5 vajec, 50 g práškového cukru, 5 lyžíc vody, 200 g kryštálového cukru, 1 lyžica kakaa, 5 lyžíc polohrubej múky, 1/2 balíčka prášku do pečiva. Plnka: 1/2 l mlieka, 1 margarín, 4 lyžice hladkej múky, 5 žltkov, 1 balíček vanilkového cukru, 150 g práškového cukru. Pena: 5 bielkov, 300 g práškového cukru, šťava z 1 citróna.

Žltky s vodou a cukrom miešame dopečista, pridávame múku zmiešanú s kypriacim práškom, kakao a nakoniec opatrne primiešame vyšľahaný sneh. Vylejeme na plech a pečieme asi 30 minút. Z mlieka, žltkov, vanilkového cukru a múky uvaríme hladký krém. Po vychladnutí postupne pridávame margarín vymiešaný s cukrom. Z bielkov, cukru a citrónovej šťavy šľaháme nad parou penu, ktorá musí byť pevná, a dáme ju vychladnúť. Na műnik rozotrieme poriadne vymixovanú plnku a na to studenú penu. Husto posypeme strúhanou čokoládou. Na každý zákusok ešte môžeme urobiť ozdobnou striekačou hviezdíku z pení.

PODRÓŻ Z ULGĄ

Do bezpłatnych przejazdów koleją mają prawo: dzieci w wieku do 4 lat oraz inwalidzi wojenni i wojskowi. Także przewodnicy, którzy towarzyszą w podróży osobie niewidomej lub ociemniałej, zdolni do samodzielnej egzystencji lub zaliczeni do pierwszej grupy inwalidów. Również opiekunowie, towarzyszący w podróży inwalidzie wojennemu lub wojskowemu pierwszej grupy, osobie uznannej za niezdolną do samodzielnej egzystencji, inwalidzie I grupy, osobie niezdolnej do samodzielnej egzystencji lub o znacznym stopniu niepełnosprawności. Aby korzystać z bezpłatnego przejazdu, trzeba posiadać dokumenty potwierdzające te uprawnienia. Dla dziecka jest to dokument, który stwierdza jego wiek. Dla inwalidów wojennych (wojskowych) jest to książeczka inwalidy wojennego (wojskowego). Rozp. Ministra Transportu i Gospodarki Morskiej z 9 października 1998 r. - Dziennik Ustaw nr. 128, poz 851.

NOWE PRAWA PACJENTA

Od stycznia 1999 r. wchodzi w życie nowe prawo pacjenta. Jeżeli leczymy się i lekarz zaproponuje nam poddanie się eksperimentowi medycznemu, wówczas wcześniej powinien poinformować nas o celach, sposobach i warunkach jego przeprowadzenia, o spodziewanych korzyściach leczniczych, ale także i o ryzyku oraz o tym, czy istnieje możliwość odstąpienia od udziału w eksperymencie w każdym jego stadium. Gdy takiemu eksperimentowi ma zostać poddana osoba małoletnia, to powinien na to wyrazić zgodę (na piśmie) jego przedstawiciel ustawowy. Jeżeli jednak małoletni nie ukończył jeszcze 16 roku życia, lecz orientuje się co do swojego uczestnictwa w eksperymencie, to i on powinien wyrazić zgodę na piśmie. Lekarz ma obowiązek poinformować nas (albo przedstawiciela ustawowego) w sposób przystępny i zrozumiały, o naszym stanie zdrowia oraz o możliwych metodach diagnostycznych, leczniczych, dających się przewidzieć następstwach ich zastosowania, o wynikach leczenia oraz rokowania. Natomiast takich informacji o pacjencie lekarz może udzielić innym osobom, tylko za zgodą pacjenta. (Ustawa z 5.12. 1996 r. - Dziennik Ustaw nr. 28, poz. 152)

ŚLUB NIELETNIEJ

Przepisy kodeksu rodzinnego i opiekuńczego wyraźnie mówią, że nie może zawrzeć małżeństwa kobieta, która nie ukończyła jeszcze 18 lat. Jednakże z ważnych powodów (np. ciąży) sąd wyraża zgodę na zawarcie małżeństwa przez kobietę niepełnoletnią, ale która ukończyła 16 lat. Nie zawsze jednak ciąża uznawana jest za powód ważny. W dodatku, aby sąd zezwolił na ślub, z okoliczności sprawy powinno

wynikać, że zamierzone małżeństwo będzie zgodne z dobrem zakładanej rodziny oraz interesem społecznym. Te właśnie okoliczności są ocenia indywidualnie, w każdym konkretnym przypadku. Aby otrzymać zezwolenie na zawarcie małżeństwa, dziewczyna powinna złożyć wniosek do sądu rejonowego (sądu opiekuńczego) właściwego dla jej miejsca zamieszkania. Uczestnikami postępowania w takim przypadku są: narzeczony oraz matka (lub ojciec) dziewczyny (Artykuł 10 Kodeksu Rodzinnego i Opiekuńczego).

POMOC DLA UCZNIÓW

Jeżeli nasze dziecko uczęszcza do szkoły, to może skorzystać z różnego rodzaju pomocy materialnej przeznaczonej dla uczniów. W zależności od sytuacji materialnej może ono otrzymać stypendium socjalne w pełnej lub częściowej wysokości. W pełnej wysokości wypłacane jest w kwocie równej dwukrotności zasiłku rodzinnego. Natomiast w częściowej wysokości - stanowi kwotę od 30 do 80 proc. stypendium w pełnej wysokości. Za dobre wyniki w nauce przyznawane jest stypendium szkolne. Regulamin jego przyznawania i ustalania wysokości określa dyrektor szkoły w porozumieniu z radą szkoły. Stypendium to stanowi dwukrotność zasiłku rodzinnego. W pewnych wypadkach przyznawane jest też stypendium Prezesa Rady Ministrów. Otrzymuje go uczeń szkoły średniej, który uzyskał najwyższą w tej szkole średnią ocen, albo jest szczególnie uzdolniony w co najmniej jednej dziedzinie wiedzy (z tego przedmiotu stopnie celujące a z pozostałych co najmniej dobre). Kandydatów do tego stypendium typuje samorząd uczniowski, a gdy nie ma go w szkole, komisja wybrana przez uczniów szkoły (Dz. U. z 4.8.1993 r. nr. 74, poz. 350, z późn. zmianami).

KARA GRZYWNY - KOLEGIUM

Kolegium d/s wykroczeń może wymierzyć karę aresztu, ograniczenia wolności, grzywny lub nagany. Jeżeli przy karze grzywny przekraczającej 500 zł nie zapłacimy jej a egzekucja grzywny jest bezskuteczna, wtedy kara ta może zostać zamieniona na pracę społecznie użyteczną, na co jednak musimy wyrazić zgodę. Przy zamianie powinien zostać określony jej rodzaj i czas trwania. Taka praca może trwać od tygodnia do 2 miesięcy (maksimum). Jeżeli nie zapłaciłyśmy grzywny i nie zgadzamy się na wspomnianą pracę, może zostać orzeczona zastępco kara aresztu. Karę taką wymierza się i wtedy, gdy zgodziliśmy się na pracę społecznie użyteczną, ale jej nie wykonujemy. Przyjmuje się, że jeden dzień aresztu odpowiada grzywnie od 20 do 150 zł. Zastępco kara nie może przekroczyć 30 dni aresztu. W sprawach, w których orzeka się zwykle tylko karę grzywny (do 1250 zł), kolegium może wymierzyć karę zastępczą w drodze nakazu karnego. Takie orzeczenie następuje jednak tylko na podstawie wniosku policji. (Ustawa w 28.8.1998 r. - Dz.U. nr. 171, poz 717). (js)

HVIEZDY O NÁS

STRELEC (23.11.-21.12.)

Čoskoro sa objavia prvé príznaky zlepšenia tvojej životnej situácie. Nadíde pomoc, ktorá ti pomôže zdolať finančné ťažkosti. Tvoj optimizmus je obdivuhodný, nesmieš však tvrdohlavo trvať na tom, v čom nemáš pravdu. Tvoja neústupčivosť voči najbližšiemu okoliu ti bude na škodu. Nauč sa trpeživo počúvať to, čo hovoria iní.

KOZOROŽEC (22.12.-20.1.)

Máš dobré nápady, ktoré vzbudzujú uznanie v najbližšom okolí. Čoskoro ti môžu priniesť dokonca finančný prospech. Trochu ti komplikujú život ľudia, ktorí nevedia držať jazyk za zubami, hoci si ich prosil o diskrétnosť. Neber všetko naľahko: ak chceš rozmozať zauzlenú situáciu, musíš tomu venovať väčšiu pozornosť.

VODNÁR (21.1.-18.2.)

Najlepším spôsobom na vyriešenie tvojich problémov je nevŕatiť sa ich. Skôr či neskôr aj tak sa budeš musieť rozhodnúť v otázkach, ktoré majú pre teba základný význam. Týka sa to aj tvojich súkromných záležitostí. Nevieš vyjadriť svoje city istej blízkej osobe. Porozmýšľaj o tom lebo ju môžeš nenávratne stratíť.

RYBY (19.2.-20.3.)

Máš pred sebou mnoho pekných, d'alekosiahlych plánov, ale na druhej strane primálo odhadlania a energie pre ich uskutočnenie. Pouvažuj o tom, lebo sú to naozaj reálne plány. Stačí sa sústredit na najdôležitejšie otázky a nerozptyľovať sa na maličkostiam. Máš vo svojich rukách celkom dobré karty, musíš ich len dobre a rozvážne rozohrať a úspech na seba nedá dlho čakať.

BARAN

(21.3.-20.4.)

Zdá sa, že máš nezdravý sklon vyzvolávať búrku kvôli maličkostiam. Doma vytváraš nezriedka priam neznesiteľné ovzdušie, pričom všetkých z najbližšieho okolia obviňuješ z toho, že je to ich vina a že proti tebe stroja úklady. Udalosti v najbližšom čase t'a prevedcia, že nemáš pravdu. Navyše svojim konaním robíš krivdu nielen svojmu okoliu, ale aj sebe.

BÝK

(21.4.-20.5.)

Situácia t'a prinúti zanechať pasívny postoj a začať konečne aktívnu činnosť. Nesmieš premárniť príležitosť, ktorá sa ti naskytá. Najprv sa však musíš presvedčiť, ako ďaleko môžeš ísť. Nerob nič bez premyslenia. Každý krok je totiž veľmi dôležitý, ktorý t'a môže priblížiť k cieľu, ale aj všetko prekazíť. Ved' už neraz si si ublížil vlastnou nedôverčivosťou.

BLÍŽENCI

(21.5.-21.6.)

Všetko nasvedčuje tomu, že najbližšie týždne budú pre teba príjemné a radostné, aj keď sa občas aj na jasnej oblohe objaví nejaký mráčik. Naštastie len nakrátko. Neočakávané na prvom mieste budú srdcové záležitosti. Nič si nerob z dočasných neúspechov. Tvoja vytrvalosť a rozhodnosť prinesú kladné výsledky. Už onejde dôjde k zmenám, ktoré t'a veľmi potešia.

REK

(22.6.-22.7.)

Situácia sa začne vyvíjať čoraz rýchlejšie. Zdá sa, že onedlho t'a čaká dosť dlhá cesta, ktorá sa, ziaľ, bude spájať so značnými výdavkami. Rodina ti ponukne pomoc, ale musíš zariskovať a sám vyriešiť tento problém. Zaplatíš za to obdobím neistoty, ale nakoniec sa všetko priaznivo vyrieši. Cesta bude príjemná, plná nových dojmov a dokonca nebude ani tak veľmi nákladná.

LEV

(23.7.-23.8.)

Uzavrel si sa v rodinnych záležitostach, preto vôbec neneviď, čo sa deje okolo teba. Až istá neočakávaná udalosť spôsobí, že sa ti otvoria oči a konečne si začneš všímať aj iné problémy, vtom aj osobné. Nebude to žiadna tragédia, ale situácia sa môže skomplikovať. Prudká reakcia by nebola žiadúca. Snaž sa všetko premyslieť a nájsť nejaký nový plán.

PANNA

(24.8.-23.9.)

Vyzerá na to, že v poslednom období sa dost' často pokúšaš vyhnúť akýmkoľvek záväzkom a do ničoho sa neangažovať. V dlhšej perspektive je to neúnosné. Vždy raz musí prísť čas, že sa ocitneš pred nevyhnutnosťou vol'by. Váhanie a odkladanie všetkého na neskôr ti nepomôže. Musíš sa preto čo najskôr rozhodnúť, tým viac, že vlastne ani nemáš čo stratíť. Tak do toho!

VÁHY

(24.9.-23.10.)

Prejavil si rozvahu a nedal si sa zapliesť do niektorých podozrivých podnikov. Zdá sa však, že so svojou šetrnosťou poriadne prehánaš. Nič nezískaš, naopak - môžeš veľa stratíť. Nedopraje si ani štipku radosti, čo by si si ináč mohol kľudne dovoliť. Stráča zmysel pre humor, čo neprospevia tvojim vzťahom s ľuďmi. Prestaň reagovať na žarty nevľúdnosťou.

ŠKORPIÓN

(24.10.-22.11.)

Milá správa - vyznamenanie, ktoré máš zanedbalo dostat', bude pre teba veľmi príjemným prekvapením. Nepriznávaj sa, že si ho neočakával a vôbec s nikym o tom nehovor, radšej keď bude treba, meň tému rozhovoru. Máš veľa priateľov, o ktorých lojalite si presvedčený. To však neznamená, že im vždy a vo všetkom môžeš dôverovať. (jš)

NÁŠ TEST

Ste veľmi sebavedomí?

1. Vaša osobnosť by sa dala pripojiť k:

a/ Pomaranču - 3 b/ Jablku - 0; c/ Vlašskému orechu - 9; d/ Citrónu - 6.

2. Myslíte si, že ste dostatočne ohodnotený za svoju prácu?

a/ Áno, som s platom spokojný - 3; b/ Zarábam málo, no musím sa s tým

už zmieriť - 9; c/ Nie, no závisí to len odo mňa. Za väčšie peniaze by som musel viac pracovať - 6; d/ Som nanajvýš spokojný - 0.

3. Šťastie v živote má ten, čo:

a/ V neho verí - 6; b/ Preňho niečo aj robí - 0; c/ Narodil sa pod šťastnou hviezdou - 9; d/ Pozná správnych ľudí a využíva každú šancu, ktorú mu život ponúka - 3.

4. Čo obyčajne vidíte, keď sa ráno pozriete do zrkadla?

a/ Veselú tvárou - 0; b/ Trochu nahnevanú tvárou - 6; c/ Nič, ráno sa snažím nepozerať na seba - 9; d/ Vlastné vnútro - 3.

5. Dostali ste úlohu, ktorá prevyšuje vaše schopnosti. Ako sa zachováte?

a/ Otvorene sa priznám k svojim slabým stránkam - 9; b/ Pustím sa do toho, ved' nejako to dopadne - 6; c/ Úlohu presunem na iného a nepriznám sa k svojej slabej stránke - 0; d/ V takom prípade si privlastním potrebné schopnosti - 3.

6. Čo predovšetkým očakávate od svojej partnerky?

a/ Aby mi sústavne dokazovala, že ma má rada - 9; b/ Nebude mi obmedzovala slobodu - 0; c/ Bude so mnou deliť starosti a problémy - 6; d/ Bude voči mne tolerantná a chápavá - 3.

7. V akých farbách vidíte svoje detstvo?

a/ Ružovo-fialovo - 3; b/ Bielo-čierne - 6; c/ V krikľavo červenej a žltej farbe - 0; d/ V sivých tónoch - 9.

- Dám vám niečo na utísenie nervov a váš manžel sa bude cítiť oveľa lepšie.

Pani Kukučkovej ukradli kravu. Ked už pridlho narieka-la, začal ju utešovať vnúčik z mesta:

- Babička, neniekrakte tol-ko. Aj tak s ňou daleko nezá-jdu.

- A ako to vieš?

- Či si už zabudla, že si jej ráno vypustila nádrž?!

* * *

- Čo vám to prišlo na um-vlámať sa do skladu za bieleho dňa?

- A čo som mal robiť, ked ma žena večer nechce nikde pustiť!

* * *

- Fajčíte? - pýta sa lekár pa-cienta.

- Áno.

- Musím vás upozorniť, že cigarety sú pomaly účinkujúci jed.

- Skutočne pomaly. Fajčím už sedemdesiat rokov.

* * *

Neustále sa škriepiaci man-želia sa rozhodli navštíviť man-želskú poradňu. Ked už sedeli v pohodlných kreslach, on sa obrátil k žene:

- Vieš, že ta mám skutočne rád...

- Vidíte, už zasa začína...

* * *

- Odkedy nosíš okuliare?

- Odvtedy, čo som chcel za-bit muchu a splietol som si ju s klincom.

* * *

- Môj strýko má nové auto!

- chváli sa malý Peter.

- A kde ho má? - pýta sa pria-teľ.

- V garáži. Môj otec ho celú noc farbil a menil na ňom čísla!

* * *

Slon stúpil do mraveniska. Rozhorčené mravce začali na neho útočiť. Jednému sa poda-rilo dostať sa slonovi až na šiju. Ostatní ho zborovo povzbu-dzovali:

- Hugo, do toho! Škrť ho!

* * *

- Pán Buchtička, ako ste sa dostali k tej modrinerie pod o-kom? - sputuje sa sused.

- Zásluhou mojej ženy.

- Myslel som si, že je odces-tovaná?

- Žiaľ, to som si mysel aj ja.

VYHODNOTENIE

0 až 20 bodov: K neutrasiteľnému sebavedomiu vám môžeme iba gratulovať. Poznáte svoje schopnosti a viete ich dať do najkrajšieho svetla. Pritom dokážete poriadne preháňať. Imponujete svojou pre-svedčivou osobnosťou a neodolateľným sebavedomím.

21 až 42 bodov: Máte sa radi a vďaka svojmu vyžarovaniu sa viete celkom dobre presadiť. Ak však niekoľko v krízových situáciách tvrdovo naruší vaše ľahko získané sebavedomie, môže sa stať, že sebaistá škrupina praskne a cudzí môže nazrieť do vášho najtajnejšieho vnútra.

43 až 63 bodov:

Často si život stážujete pochybnosťami. Tak veľa od seba vyžadujete, že vaše požiadavky sa sotva dajú splniť. Nastáva rozčarование, čo poškodzuje vašu sebadôveru. Majte so sebou väčšie zlutowanie a tešte sa aj z malých úspechov. Vaše sebavedomie tak bude len silnieť.

MENO VEŠTÍ

ALBÍN - mierne, lahadné, pokojné a dobrativé meno. Človek s týmto menom má väčšinou svetlé alebo hnedé vlasy, stredne vysokú a štíhlú postavu, pozdĺžnu tvár, hnedú pleť a modré, sive, zelené alebo čierne oči. Albín ako dieťa je veľký neposedník, neskôr tiež veľmi živý, pohyblivý a súčasne veľmi bystrý chlapec, ktorého je všade plno. Šťastie mu skoro vždy praje, keďže zo všetkých nerozvážnych kúskov vyviazne vždy so zdravou kožou. Je obyčajne usmyiaty, ci-tlivý, dobroprajný a skoro vždy v dobrej nálade. V mladosti dobre pozná, čo je chudoba a nedostatok, ale nikdy nikomu nič nezávidí. Je všestranne nadaný a v škole máva dobrý prospech.

Albín máva dobrú, milujúcu matku a múdreho ale prísneho otca. Možno o ňom povedať, že je individualista, ale s l'ud'imi obyčajne dobre vychádza, je oblubéný, najmä u detí. Vždy kráča svojou cestou a veľmi neznaša odporúčania, zákazy, príkazy a akékoľvek obmedzovanie svojej osobnej slobody. V každej spoločnosti sa cíti dobre. Má trochu romantickú povahu, oblubuje pol'né kvety, potulky po okolitom kraji, dokáže celé hodiny sedieť pri vode, tým viac, že je skúsený rybár.

Albín je výborný tanečník, zbožňuje šport, film a dobré knihy. Má vrodený zmysel pre zachovanie vhodnej miery a taktu, preto nikdy nepodlieha žiadnemu zlozvyku. Oblieka sa dosť nedbanivo a nezáleží mu na peniazoch a majetku. Napriek tomu mu všetci závidia, často ani nevedno, čo. Býva dobrým učiteľom, vychovávateľom, údržbárom, technikom, lekárom, vodičom, ale aj domáckym majstrom, ktorý dokáže všetko urobit', opraviť a pod. Na ženách mu nezáleží, ale v spoločnosti je vždy predmetom ich záujmu. Oblubuje ženy múdre, pokojné, dobrosrdečné, štíhle a svetlovlásé. Žení sa obyčajne veľmi mlado a je dobrým manželom a starostlivým otcom. V zamestnaní je prísny, ale spravodlivý vedúcim, ktorý sa však dokáže dobre postarať o svojich podriadených. Ako pracovník je schopný, svedomity, dôkladný a zdvorilý.

SNÁR

Veríte snom? Nie? Ani my neveríme, ale predsa každý z nás sa niekedy pozrie do snára, aj keď to pokladá za predsudok našich babičiek. Je to predsa zábava. A čo, keď sa vám dobrý sen splní? Tak teda, keď sa vám snívali:

Broskyne, jest' ich - stretnutie s milou osobou, radosť; vidieť ich na strome - čaká t'a pokúšenie, pred ktorým sa musíš brániť; krájať ich - neočakávaný príjem, odmena; darovať ich niekomu - čaká t'a stretnutie v milej spoločnosti.

Cestár - zabudol si na dôležitú prácu.

Cestou priamo chodí - neradostný život.

Cibuľu vidieť - v najbližšom čase nedorozumenia a hádky v domácnosti; jest' ju - utripiš veľkú finančnú stratu; olupovať ju - čoskoro budeš mať dôvod k plaču.

Cukríky - budeš pozvaný na slávnostnú udalosť.

Čarodejnica - stretneš sa s nepriateľstvom, nevôľou, zlobou.

Čerešne kvitnúce - šťastie; s peknými plodmi - vydarený, šťastný domov; jest' ich - pred tebou príjemné hodiny; trhať ich - radosť, veselosť, úspech; kyslé - nežiadaj to, čo je nedosiahnutelné.

Čerešňové kvety - úspech a šťastie je blízko teba.

Čízik, vidieť ho - daj si pozor na ľudí; čvrlikáť počut' - budeš sa nudiť v spoločnosti.

Dážď, malý - očakávaj menší zisk; chodiť vo veľkom lejaku - pozor, hrozí vám onemocnenie; dážď počas východu slnka - v najbližšej budúcnosti príjemná zmena; byť premoknutý od dažďa - v neďalekej budúcnosti nemoc alebo finančná strata.

Dieťa - veľké šťastie; vidieť ho bežať a padať - vaše záležitosti môže niekoľko narušiť; veľa detí vidieť - onedlho t'a čakajú starosti a námaha; dieťa na rukách muža - v rodine sa narodí chlapec; na rukách ženy - na svet príde dievčaťko; byť na krstinách dieťaťa - čaká vás radostný zájtitok; vidieť dieťa hrať sa - spokojnosť s prácou a najbližším spoločenským stretnutím; dieťa s vychovávateľkou - šťastné dni.

SIAMSKE DVOJČATÁ. Prípady narodenia siamskych dvojčiat, čiže dvoch detí zrastených so sebou, nie sú ojedinelé. Tie, o ktorých dnes pišeme, sú jediné takéto dvojčatá vo Veľkej Británii, ktoré prežili operáciu ich rozdelenia. Dnes majú už po 15 mesiacov a ich zdravotný stav nevzbudzuje žiadne obavy. Ich mama, 32-ročná obyvateľka Manchesteru, nevedela o čo ide, keď jej lekári počas vyšetrenia v 16. týždni tehotnosti povedali, že deti sú zrastené. Podľa mienky lekárov mali neveľké šance na prežitie. Operácia trvala vyše šesť hodín, ale Niamh a Aoife - ako sa malé sestričky volajú - žijú a budú môcť viest normálny život, ako ostatné deti. Na snímke: Niamh a Aoife s mamou počas prvej prechádzky po operácii.

ROY ROGERS bol určite najslávnejším hrajúcim a spievajúcim kovbojom sa svete. Účinkoval aj so svojou manželkou Dale Evansovou, s ktorou spolu prežili takmer pol sto ročia, ale legendou sa stal so svojím koňom Triggerom. Považoval ho za najlepšieho priateľa, a keď uhynul, nemohol sa s ním rozlúčiť a dal ho špeciálne vypchať. Dnes ho obdivujú návštěvníci múzea, ktoré aj s manželkou založil na svojom ranči. Jeho hviezda najjasnejšie žiarila v rokoch 1932-1975. Nakrútil 88 filmov a takmer dve stovky epizód v televíznej *The Rogers Show*. Na snímke: slávny kovboj s manželkou.

tel'a, a keď uhynul, nemohol sa s ním rozlúčiť a dal ho špeciálne vypchať. Dnes ho obdivujú návštěvníci múzea, ktoré aj s manželkou založil na svojom ranči. Jeho hviezda najjasnejšie žiarila v rokoch 1932-1975. Nakrútil 88 filmov a takmer dve stovky epizód v televíznej *The Rogers Show*. Na snímke: slávny kovboj s manželkou.

MIA FARROW A JEJ DETI. Nebolo by na tom nič zvláštne, keby ich nebolo až 13, z toho deväť adoptovaných. Je medzi nimi napr. Tam, slepé vietnamské dievčačko, alebo Tadeus, indický chlapček, ktorého rodičia ako troj-

ročného odhodili na železničnej stanici, keď zistili, že má detskú obrnu - chorobu, ktorou krátko trpela aj Mia. A takto by sme mohli pokračovať ďalej, až po najmenšieho černošského chlapčeka Isaiaha. Je to živý a pre-svedčivý symbol herečkino úsilia o odsústranie bariér medzi národmi a rasami, symbol znášanlivosti a porozumenia. Keď na oslavách polstoročnice OSN v New Yorku čítala úryvok z Denníka Anny Frankovej a jej adoptovaná dcéra Eliza za ňou opakovala slová a potom, keď sa všetkých trinásť detí jednohlasne modlilo za mier na svete, nezostalo medzi prítomnými vari jedno oko suché. Na snímke: Mia Farrow s najmladším Isaiahom.

KENNEDY NA GUVERNÉRA. John Jr. Kennedy verejne - na stránkach svojho vlastného magazínu - komentoval výstrely svojich bratrancov, synov nežijúceho strýka Roberta. Jeden z nich, Michael, sa nedávno rozvedol (po vyše 10 rokoch manželského spolužitia) a bezprostrednou príčinou rodinnej drámy bolo odhalenie jeho lúbostného dobrodružstva s mladučkou susedovou dcérou. V politických kruhoch sa preto začína spekulovať, či to nebude mať vplyv na úspech jeho brata počas volebnej kampane. Joseph totiž kandiduje na guvernéra v štáte Massachusetts. Tento starší syn zavraždeného Roberta má svoje vlastné rodinné problémy. Keďže sa chcel silou-mocou oženiť so svojou sekretárkou Beth, anuloval prvý manželský zväzok. Bývalá Manželka Silvia Rauch sa cítila pokorená, keďže takéto riešenie veci postihuje aj legálny pôvod detí z tohto zväzku. Po uverejnení Silvinej knihy o manželských problémoch stratil Joseph celý ženský elektorát v USA. Navyše musel verejne vec vysvetľovať a všetkých odprosovať. Na snímke: Joseph a Beth Kennedyovci.

AŽ DO KONCA. Vyzerá to naozaj tak, že 88-ročná Jessie Ennisová z Chichesteru v Susexe sa nevzdá svojej milovanej motorky, pokial' len bude žiť a vládať na nej sedieť. Prvýkrát na ňu nasadla v roku 1920, keď ju dostala ako dar od matky. Neskôr Jessie, spolu so svojím bratom Georgom, vytvorili známu kaskadérsku dvojicu na motorkách - „The Dare Partners“. Ako podotýka „Slovenka“, Jessie sa napriek vysokému veku ešte aj dnes zú-

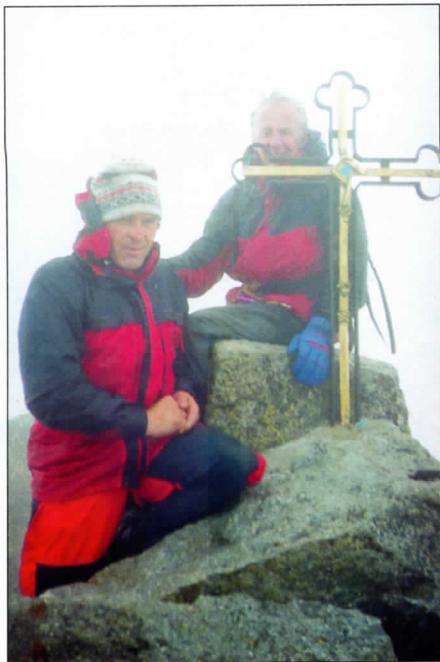
častňuje na rallye a ani vo sне jej nenapadne vziať sa. Na snímke: odvážna starenka.

ŽIE JIM MORRISON? Odpoved' na túto otázku, či spevák kultovej skupiny The Doors Jim Morrison ešte žije, sa možno dozvieme v roku 2001. Vtedy totiž vyprší lehota prenájmu hrobu, v ktorom odpočíva na parížskom cintoríne Pére Lachaise, a prevezú ho do Spojených štátov. Od jeho smrti na predávkovanie drogami v roku 1971 sa neprestali šíriť reči, že samovraždu len zinscenizoval. Jeden zo spolupracovníkov časopisu The Doors Collector's Magazine sa spolieha na pomoc amerických úradov, ktoré upozorňujú, že pri prevoze pozostatkov mŕtveho do USA je podозrenie na prenos chorôb. A pri prehliadke kostry sa predsa konečne zistí, či ide o údy Morrisona, alebo nie. Na snímke: Morriison a jeho hrob.

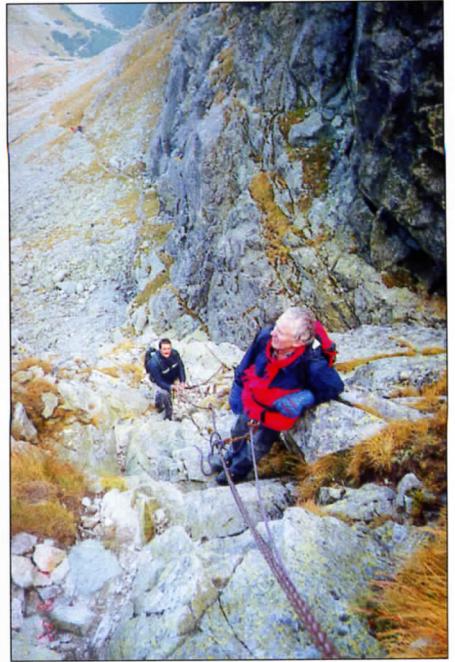

Jurgovčania v Batizovskej próbe

Pri vrcholovom kríži

Nad Velickou próbou

NA STRECHE REPUBLIKY

FOTO: V. CHOVANEC A D. MICHALÍK

Chvíľka oddychu

Snechové polia na zostupovej ceste

Velická próba

Na zostupovej ceste

Na kraji Jurgova. Foto J. Pivočarčík

DRUKARNIA TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW W POLSCE

WYKONUJE:

**jedno- i wielobarwne druki wysokiej jakości
w formatach A2 i B3
(prospekty, etykiety, ulotki, akcydensy, książki itp.)**

ZAMÓWIENIA PRZYJMUJE:

Biuro Zarządu Głównego TSP
ul. św. Filipa 7, 31-150 Kraków

tel.: 632-66-04, 633-09-41, tel./fax: 634-11-27

nr konta: BDK w Lublinie II/O Kraków 10701193 -2017-2221-0100

WYDAWNICTWO TOWARZYSTWA SŁOWAKÓW

poleca do nabycia następujące publikacje:

Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.I</i> , (rocznik), Kraków 1993	6,00 zł
Almanach, <i>Słowacy w Polsce cz.III</i> , (rocznik), Kraków 1995	7,00 zł
J. Ciągwa, J. Szpernoga, <i>Słowacy w Powstaniu Warszawskim</i> , Kraków 1994	5,00 zł
Zbigniew Tobijański, <i>Czesi w Polsce</i> , Kraków 1994	7,00 zł
J. Ciągwa, <i>Dzieje i współczesność Jurgowa</i> , Kraków 1996	7,00 zł
M. Homza, St. A. Sroka, <i>Štúdie z dejín stredovekého Spiša</i> , Kraków 1998	8,00 zł
<i>Miejsce w zdarzeniu - antologia współczesnych opowiadań słowackich</i> , Kraków 1998	9,00 zł
Vlastimil Kovalčík, „ <i>Klucz Świata</i> ” - wybór poezji, Kraków 1998	10,00 zł